

Avhørsmetodisk kvalitet i avhør av førskolebarn

– Funn fra Barneavhørsstudien

Miriam S. Johnson, Gunn Astrid Baugerud, Rolf Magnus Grung, Ragnhild Klingenberg Røed, Helle Birgitte Gammelsrød Hansen, Martine Stordrange Hyvik, Ida Bråthen, Ann Kristin Sjøflot

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Avhørsmetodisk kvalitet i avhør av førskolebarn – Funn fra Barneavhørsstudien

Miriam S. Johnson
Gunn Astrid Baugerud
Rolf Magnus Grung
Ragnhild Klingenberg Røed
Helle Birgitte Gammelsrød Hansen
Martine Stordrange Hyvik
Ida Bråthen
Ann Kristin Sjøflot

OsloMet-storbyuniversitetet

OsloMet skriftserie 2024 nr. 10

Oppdragsgiver: Justis-og beredskapsdepartementet,

Gullhaug torg 4A, 0484 Oslo

OsloMet Skriftserien 2024 nr.

ISSN 1892-2597 (online)

ISBN 978-82-8364-642-9

OsloMet –storbyuniversitetet

Universitetsbiblioteket Skriftserien

St. Olavs plass 4

0130 Oslo

Telefon (47) 64 84 90 00

Postadresse: Postboks 4, St. Olavs plass 0130 Oslo

Godkjent for publisering:

Institutt for adferdsvitenskap,

Fakultet for helsevitenskap, OsloMet

Forord

Vold og overgrep mot barn er et omfattende og alvorlig samfunnsproblem. Avhør av barn som en sentral del av politiets etterforskning i slike saker har fått økt oppmerksomhet de siste årene. I møte med utsatte barn i avhør, hviler det et overordnet ansvar for å tilrettelegge for å gi barn de beste forutsetninger for å formidle sine erfaringer på en fri og upåvirket måte, med det formål å komme frem til sannheten om de forhold etterforskningen gjelder. Sentralt i denne prosessen er avhør av høy avhørsmetodisk kvalitet som innhenter nøyaktig og pålitelig informasjon på en adekvat og effektiv måte, og som ivaretar menneskerettigheter og rettssikkerhetsmessige prinsipper.

Riksadvokaten har spesifikt fremhevet ulike kvalitetsindikatorer i etterforskningsfeltet, herunder *kompetanse, praksis, trening og evaluering*, for å sikre målrettet og effektiv straffesaksbehandling i politiets etterforskningsarbeid. Saker som involverer sårbare fornærmede må behandles med særlig grundighet og prioritet. Betydningen av særskilte utfordringer i saker hvor barn er sentrale vitner, fordrer *kontinuerlig oppmerksomhet mot kvaliteten på etterforskningen og avhørsmetodisk kvalitet for å ivareta både barnas og siktedes rettssikkerhet* (Riksadvokaten, Rundskriv 1/2019).

Å tilrettelegge for at barn med ulike utviklingsmessige forutsetninger og erfaringsgrunnlag kan gi pålitelig informasjon i avhør er imidlertid en spesialistoppgave som forutsetter et bredt kunnskapsgrunnlag, spesialisert opplæring og ferdighetstrening over tid.

Denne rapporten presenterer funn fra *Barneavhørsstudien*, hvor det overordnede målet har vært å kartlegge avhørsmetodisk kvalitet i et nasjonalt utvalg av sekvensielle avhør av særlige sårbare personer, med utgangspunkt i internasjonalt anerkjente kvalitetsindikatorer og beste praksis. Rapporten gir et forskningsbasert kunnskapsgrunnlag som viser tendenser i nasjonal avhørspraksis på tvers av alle politidistrikter i Norge. Gjennom anbefalinger for ulike forbedringsområder og tiltak basert på forskningsfunn, er målet å bidra til større fokus på en forskningsbasert tilnærming i avhør av særlig sårbare, som kan bidra til økt støtte til politietterforskere som skal gjennomføre dette viktige og ressurskrevende arbeidet.

Vi vil takke alle som har bidratt til at forskningsprosjektet har latt seg gjennomføre. Ikke minst vil vi rette en stor takk til alle politidistrikter og politimestere/avdelingsledere i hvert politidistrikt som har bidratt med informasjon og avhørsdata. Vi vil også takke barnehus, Politidirektoratet og Kripos som har bidratt med nyttige innspill og relevant informasjon i prosjektforløpet. En stor takk til våre kollegaer, Professor Svein Magnussen, Professor Michael Lamb og Professor Are Hugo Pripp for faglige innspill.

Oslo, 15. Desember, 2024

Miriam S. Johnson og Gunn Astrid Baugerud

Prosjektledere

Til Justis- og beredskapsdepartementet

Barneavhørsstudien er finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet og Fritz Moens forskningsfond. Vi overleverer med dette vår rapport.

Miriam S. Johnson, PhD, Førsteamanuensis i psykologi/Psykolog/MA
utviklingspsykologi

Gunn Astrid Baugerud, PhD, Professor i psykologi og barnevern/MA psykologi/MA
barnevern

Rolf Magnus Grung, Førstelektor/PhD kandidat, Vernepleier, Klinisk spesialist i
målrettet/metodisk miljøarbeid, MA atferdsvitenskap

Ragnhild Klingenberg Røed, Spesialist i klinisk barnepsykologi, PhD kandidat

Helle Birgitte Gammelsrød Hansen, Klinisk psykolog

Martine Storange Hyvik, Klinisk psykolog

Ida Bråthen, Klinisk psykolog

Ann Kristin Sjøflot, MA atferdsvitenskap

Innhold

Sammendrag	10
Kapittel 1	16
Innledning og aktualisering	16
1.1 Rapportens bakgrunn og formål	16
1.2 Rapportens oppbygging.....	20
Kapittel 2	21
Avhør av barn som fagområde og forskningsfelt	21
2.1 Forskning på avhør av barn	21
2.2 Forskningstilnærminger i forskning på avhør av barn	23
2.3 Utvikling og implementering av forskningsbaserte retningslinjer for avhør av barn	24
2.4 Utvikling og implementering av sekvensielle avhør i Norge	26
2.5 Forskning på avhør av barn i førskolealder.....	28
2.6 Forskning på avhørsmetodisk kvalitet i norske barneavhør	30
2.7 Betydningen av nasjonal forskning på avhør av barn	32
Kapittel 3	33
Metode	33
3.1 Innhenting av konsesjon og formelle godkjenninger	33
3.2 Datamaterialet	34
3.3 Koding av datamaterialet	35
3.4 Avgrensing.....	38
3.5 Kvalitetskontroll i koding av datamaterialet.....	39
3.6 Beskrivelse av kvalitetsindikatorer og prosedyre for koding av data.....	41
3.6.1 Avhørslengde og antall spørsmål i avhørene.....	41
3.6.2 Avhørers spørsmålstilling i avhørene.....	41
3.6.3 Barnas responsmønster til ulike spørsmålsformuleringer	50
3.6.4 Avhørers «vet ikke» instruksjoner, barnas «vet ikke» svar og avhørers reaksjoner etter barnas «vet ikke» svar	52
3.6.5 Barnas avdekking av vold/overgrep i sekvensielle avhør.....	54
3.6.6 Bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhør av barn.....	55

Kapittel 4	61
Hovedfunn og implikasjoner	61
4.1 Overordnet avhørsmetodisk kvalitet i avhør av førskolebarn	61
4.2 Sammenfallende funn med tidligere rapporter om kvalitet i avhør av førskolebarn.....	65
4.3 Avhørslengde og avhørsintensitet	66
4.4 Avhørers spørsmålsstilling i sekvensielle avhør av førskolebarn.....	67
4.4.1 Fasilitatorer	67
4.4.2 Konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet.....	67
4.4.3 Åpne invitasjoner og åpne, fokuserte spørsmål	67
4.4.4 Direkte spørsmål.....	68
4.4.5 Lukkede spørsmål.....	68
4.4.6 Suggestive spørsmål	69
4.5 Sammenfatning av funn knyttet til avhørers spørsmålsstilling i sekvensielle avhør av førskolebarn	70
4.5.1 Fasilitatorer	70
4.5.2 Åpne og fokuserte spørsmål	70
4.5.3 Direkte spørsmål.....	72
4.5.4 Lukkede spørsmål.....	73
4.5.5 Suggestive spørsmål	73
4.6 Avhørers spørsmålsstilling i sekvensielle avhør av personer med nedsatt funksjonsevne.....	75
4.6.1 Fasilitatorer	75
4.6.2 Konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet.....	75
4.7 Sammenfatning av funn knyttet til spørsmålsstilling i sekvensielle avhør av førskolebarn og personer med nedsatt funksjonsevne	77
4.8 Barnas avdekking av saksrelevant informasjon i respons til ulike spørsmålstyper	79
4.9 Sammenfatning av funn knyttet til barnas avdekking av saksrelevant informasjon i respons til ulike spørsmålstyper	80
4.10 Førskolebarns «vet ikke» svar og avhørers reaksjoner etter barnas «vet ikke» svar.....	82
4.11 Barnas avdekkingsmønster i avhørene	84
4.11.1 Når i avhørsforløpet avdekket barna vold/overgrep?	84

4.11.2	Avhørers spørsmålstilling forut for barnas avdekking av vold/overgrep	84
4.11.3	I hvilken grad barna fortsatte å avdekke vold/overgrep	85
4.11.4	Avhørers oppfølging av barns avdekking av vold/overgrep	85
4.12	Sammenfatning av funn knyttet til barnas avdekking av vold/overgrep og avhørers oppfølging av barnas avdekking	86
4.13	Bruk og effekt av supplerende kommunikasjonsmetoder i sekvensielle avhør	89
4.13.1	Overordnet bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhørene	89
4.13.2	Antall supplerende kommunikasjonsmetoder	89
4.13.3	Ulike typer supplerende kommunikasjonsmetoder brukt i avhørene	90
4.13.4	Avhørers spørsmål stilt sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder	90
4.13.5	Effekten av supplerende kommunikasjonsmetoder	91
4.14	Sammenfatning av funn knyttet til bruk og effekt av supplerende kommunikasjonsmetoder i sekvensielle avhør	93
Kapittel 5		97
Anbefalte tiltak basert på forskningsfunn		97
5.1	Tiltak relatert til overordnet avhørsmetodisk kvalitet	97
5.2	Tiltak relatert til avhørslengde og avhørsintensitet	98
5.3	Tiltak relatert til avhørers spørsmålsstilling	98
5.4	Tiltak relatert til førskolebarns avdekking av saksrelevant informasjon i respons til ulike spørsmålstyper	99
5.5	Tiltak relatert til «vet ikke» instruksjoner og avhørers reaksjoner etter barnas «vet ikke» svar	100
5.6	Tiltak relatert til barns avdekkingsmønster	100
5.7	Tiltak relatert til bruk av supplerende kommunikasjons-metoder	101
Kapittel 6		102
Sammenfatning og oppsummering		102
Referanser		104

Sammendrag

Barneavhørsstudien omfatter systematiske analyser av et nasjonalt utvalg sekvensielle avhør med formål å kartlegge avhørsmetodisk kvalitet ut ifra internasjonalt anerkjente kvalitetsindikatorer for beste praksis.

Prosjektet består av flere delprosjekter hvor ulike elementer i gjennomføringen av sekvensielle avhør har blitt analysert. Hovedfokuset har vært å kartlegge overordnet avhørsmetodisk kvalitet, avhørslengde/avhørsintensitet, avhørerens bruk av spørsmålstyper i innhenting av saksrelevant informasjon om det mistenkte forholdet, barnas responser/svar til ulike spørsmålstyper med hovedfokus på barns avdekking av saksrelevant informasjon, avhørerens "jeg-vet ikke" instruksjoner og avhørerens responser når førskolebarn svarer «jeg vet ikke» på avhørerens spørsmål, barns avdekking av vold/overgrep i avhør og avhørerens oppfølging av barns avdekking, samt bruk og effekt av ulike supplerende kommunikasjonsmetoder i sekvensielle avhør.

Analysen av avhørene har inkludert systematisk koding av alle sekvenser som inneholder substansiell, saksrelevant informasjon som identifiserer, omhandler og beskriver personer, handlinger og/eller hendelsesforløp som kan knyttes direkte til det mistenkte forholdet.

Studien avdekket betydelige variasjoner i avhørsmetodisk kvalitet i utvalget. Noen av avhørene oppfylte de fleste kvalitetskriteriene for beste praksis, med formålsstyrte og strukturerte avhørsforløp som benyttet en tydelig trakt-tilnærming, utstrakt bruk av åpne spørsmål før mer spesifikke spørsmål, fravær av lukkede og suggestive spørsmål, moderat avhørslengde, og optimale avhørsmetodiske tilpasninger til barnets alder og kognitive/utviklingsmessige forutsetninger. Disse avhørene representerte imidlertid et fåtall av avhørene i utvalget. De fleste av avhørene viste flere avhørsmetodiske svakheter og mangler, som varierte fra mindre til betydelige mangler som kan utgjøre en risiko for bevisforspillelse og svekke både fornærmedes og siktedes rettssikkerhet.

Gjennomgående mangler i avhørsmetodisk kvalitet inkluderte at avhører i for liten grad tilrettelegger for at barn kan gi en fri og upåvirket forklaring, ved å stille få eller ingen åpne spørsmål om det mistenkte forholdet i avhørsforløpet. Det var også mangel på tilrettelegging for barnets alder og kognitive/utviklingsmessige forutsetninger, en generell manglende struktur og trakt-tilnærming i avhøret, og manglende fasilitering av barnets forklaring. Andre mangler inkluderte et uforholdsmessig langt avhørsforløp, systematisk bruk av lukkede og suggestive spørsmål gjennom hele avhøret, og utstrakt bruk av lukkede og suggestive spørsmål i kombinasjon med supplerende kommunikasjonsmetoder.

Avhørsmetoder som det er knyttet spesielt stor risiko til, herunder bruk av press, og avhørsmetoder som oppfordrer barnet til å spekulere, gjette, forestille seg ulike hendelsesforløp eller spekulere i andre personers atferd, intensjoner eller tanker, ble imidlertid sjeldent observert i avhørene.

Funnene viste videre at avhørsmetodisk kvalitet ofte var konsistent for den enkelte avhører. Avhørere som viste gjennomgående høy avhørsmetodisk kvalitet i ett avhør, viste tilsvarende kvalitet også i andre avhør. Det samme ble også observert hos avhørere som viste gjennomgående lav avhørsmetodisk kvalitet.

Flere av disse overordnede funnene er sammenfallende med hovedtrekk som ble avdekket i Riksadvokatens gjennomgang av saker om mulige seksuelle overgrep mot barn i førskolealder (2021). Med faglig bistand fra erfarne spesialavhørere ved Kripos, ble det identifisert *metodiske mangler ved de fleste undersøkte avhørene*. Sammenfallende funn fra uavhengige undersøkelser av avhør av førskolebarn indikerer at utfordringene kan være konsistente på tvers av både utvalg og tidsperioder.

En kartlegging av avhørernes bruk av spørsmålstyper for innhenting av substansiell, saksrelevant informasjon viste at avhørere ofte følger opp og fasiliterer barnets forklaring om det mistenkte forholdet på en nøytral og støttende måte ved å bruke nøytrale, ikke-ledende ytringer og parafrasering av barnets utsagn (fasilitatorer).

Når avhørere stiller konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet, stilles det imidlertid sjeldent åpne invitasjoner og åpne, fokuserte spørsmål. 3% av spørsmålene ble på gruppenivå klassifisert som åpne invitasjoner og åpne, fokuserte spørsmål. Dette indikerer at en av de mest elementære bestanddeler i beste praksis for avhør av barn i liten grad etterlevs. Åpne invitasjoner ble sjeldent stilt som introduksjonsspørsmål i substansiell fase, men heller gjennomgående sent i avhørsforløpet, noe som ikke er i tråd med generelle anbefalinger og en trakttilnærming i avhør. Videre ble det funnet en utstrakt bruk av direkte spørsmål (42%) og lukkede spørsmål (39%) når avhører stiller konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet.

16% av spørsmålene som ble stilt i avhørene om det mistenkte forholdet ble klassifisert som suggestive spørsmål, med en overvekt av ledende spørsmål (10%), etterfulgt av repeterte, ledende spørsmål (4%).

Kartlegging av effekten av ulike spørsmålstyper i avhør av førskolebarn viste at barna avdekket mest saksrelevant informasjon om det mistenkte forholdet i respons til åpne invitasjoner og åpne, fokuserte spørsmål, sammenlignet med direkte, lukkede og suggestive spørsmål. I 70% av tilfellene hvor avhører stilte et åpent inviterende spørsmål, avdekket barna saksrelevant informasjon. Tilsvarende ble saksrelevant informasjon avdekket i 83% av tilfellene hvor avhører stilte et åpent, fokusert spørsmål. Til sammenligning avdekket barna saksrelevant informasjon i 51% av tilfellene hvor avhører stilte direkte spørsmål. Lukkede og suggestive spørsmål var minst effektive i å avdekke saksrelevant informasjon fra barna i avhørene. I 32% av tilfellene hvor avhører stilte lukkede spørsmål med tvungne valgalternativer, avdekket barna saksrelevant informasjon. Tilsvarende ble funnet for 18% av tilfellene hvor avhører stilte lukkede ja/nei spørsmål. I 17% av tilfellene avdekket barna saksrelevant informasjon når de ble stilt suggestive spørsmål. Det er bekymringsfullt at flere tilfeller hvor barna stilles suggestive eller lukkede spørsmål, også avdekker informasjon som identifiserer, omhandler og beskriver enkeltpersoner, handlinger og hendelsesforløp knyttet til det mistenkte forholdet i avhør, med tanke på hvorvidt denne informasjonen kan vurderes som pålitelig.

En sammenligning av avhørernes bruk av spørsmålstyper i sekvensielle avhør av to ulike målgrupper (førskolebarn vs. personer med nedsatt funksjonsevne) viste en tilsvarende høy andel fasilitatorer, en tilsvarende lav andel åpne spørsmål, og lukkede spørsmål med tvungne svaralternativer. Det ble imidlertid funnet en høyere andel direkte spørsmål og lukkede ja/nei spørsmål i avhør av førskolebarn sammenlignet med avhør av personer med nedsatt funksjonsevne. En betydelig høyere andel suggestive spørsmål ble stilt i avhør av førskolebarn, sammenlignet med personer med nedsatt funksjonsevne.

Analyser av sekvensielle avhør av førskolebarn viste videre at avhørerne sjeldent ga instruksjoner om at barnet kunne svare «jeg vet ikke» eller «jeg husker ikke» hvis det ble stilt spørsmål det ikke kunne svare på. I 11% av avhørene ble barnet gitt slike instruksjoner. Ingen av avhørerne informerte barnet om at spørsmål kunne bli gjentatt i avhøret uten at dette betydde at barnets svar var feil. Funnene viste videre at barna i gjennomsnitt svarte «jeg vet ikke» 5 ganger i løpet av avhørsforløpet, noe som antyder at slike responser er relativt hyppige i avhør av førskolebarn.

I 75% av tilfellene hvor barna svarte «vet ikke», aksepterte avhører barnas svar. I 24% av tilfellene hvor barnas svarte «vet ikke», avviste avhører imidlertid barnas svar ved å gjenta spørsmålet, eller på annen måte legge press på barna om å svare noe annet. Når avhørerne avviste barnas «vet ikke»-svar, endret barna sine svar i 75% av tilfellene. Samlet sett antyder disse funnene at avhørernes oppfølging etter barns «vet ikke»-svar i stor grad kan påvirke hvorvidt barn i førskolealder endrer sine svar.

Analyser av førskolebarns avdekking av vold/overgrep i sekvensielle avhør viste at hovedandelen av barna (70%) avdekket vold og/eller overgrep i avhørets substansielle fase. I 30% av avhørene avdekket barn vold og/eller overgrep i avhørets pre-substansielle fase. Det ble ikke funnet noen forskjeller i avdekkingsmønster i forhold til barnas alder, kjønn, type overgrep eller relasjon til mistenkte.

Forut for barnas avdekking av vold/seksuelle overgrep stilte avhørerne oftest direkte spørsmål (49%), etterfulgt av suggestive (28%) og lukkede spørsmål (15%). Åpne invitasjoner (1%) eller åpne, fokuserte spørsmål (8%) ble sjeldent stilt før barnas avdekking. Alle barna i utvalget fortsatte å avdekke ny, saksrelevant informasjon når

de ble stilt oppfølgingsspørsmål etter avdekkingen av vold/overgrep, men det var store variasjoner i hvor mye ny informasjon barna avdekket.

I oppfølgingen av barnets avdekking av vold/overgrep ble det i størst grad stilt direkte (33%) og lukkede spørsmål (31%). I 29% av tilfellene fulgte avhører opp barnets avdekking med nøytrale fasilitatorer. Suggestive oppfølgingsspørsmål (5%) og åpne, fokuserte oppfølgingsspørsmål (2%) ble sjeldent stilt for å følge opp barnets avdekking av overgrep. Funnene indikerer at barn i førskolealder har kapasitet og evne til å gi ytterligere relevant informasjon i avhør, og opprettholde ett sammenhengende narrativ av relevant informasjon etter at de har avdekket vold/overgrep i avhøret. Fra et avhørsmetodisk perspektiv er det imidlertid problematisk at så mange suggestive og lukkede spørsmål stilles forut for barns avdekking av vold/overgrep i sekvensielle avhør av førskolebarn, og at avhører sjeldent følger opp barnets avdekking med åpne spørsmål som tilrettelegger for barnets frie forklaring.

Kartleggingen av sekvensielle avhør av førskolebarn viste videre en utstrakt bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhørsforløpet. I 92% av avhørene benyttet avhøreren supplerende kommunikasjonsmetoder når de stilte konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet. Supplerende kommunikasjonsmetoder ble brukt i sammenheng med 23% av alle spørsmål som ble stilt i avhørsforløpet hvor avhører etterspør informasjon om det mistenkte forholdet. Kartleggingen viste også en utbredt bruk av flere supplerende kommunikasjonsmetoder i avhørene. I 64% av avhørene brukte avhører to eller flere typer supplerende kommunikasjonsmetoder i sammenheng med spørsmål om det mistenkte forholdet. I 32% av avhørene brukte avhører tre eller flere typer supplerende kommunikasjonsmetoder i sammenheng med spørsmål om det mistenkte forholdet. Følelseskort ble brukt i 62% av avhørene, etterfulgt av tegnemateriell (55%), tegning av barnets foreldre (24%) og kroppsdiagram av et barn (24%). Plastelina, puslespill, foto, og bamser/leker/dukke ble imidlertid sjeldent brukt.

Funnene viste videre at avhørerne ofte fasiliterte barnets forklaring på en nøytral og støttende måte når supplerende kommunikasjonsmetoder ble introdusert i avhørene. Åpne spørsmål ble imidlertid sjeldent stilt når avhører introduserer supplerende kommunikasjonsmetoder i avhørene. 3% av spørsmålene som etterspurte informasjon om det mistenkte forholdet og som ble stilt sammen med supplerende

kommunikasjonsmetoder, ble klassifisert som åpne invitasjoner eller åpne, fokuserte spørsmål. Avhører stilte flest direkte spørsmål (41%), lukkede ja/nei spørsmål (33%) og suggestive spørsmål (17%) i kombinasjon med supplerende kommunikasjonsmetoder. Disse funnene indikerer at supplerende kommunikasjonsmetoder sjelden introduseres sammen med åpne spørsmål i sekvensielle avhør av førskolebarn.

Funnene avdekket videre store forskjeller i barnas avdekking av saksrelevant informasjon i tilfeller hvor avhører brukte supplerende kommunikasjonsmetoder. I 73% av tilfellene hvor avhører stilte åpne spørsmål sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder, avdekket barna saksrelevant informasjon i avhørene. Til sammenligning avdekket barna saksrelevant informasjon i 49% av tilfellene hvor avhører stilte direkte spørsmål sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder og i 19% av tilfellene hvor avhører stilte suggestive spørsmål. Disse funnene indikerer at typen spørsmål avhører stiller sammen med introduksjon av supplerende kommunikasjonsmetoder har betydning for mengden saksrelevant informasjon barn gir under avhør.

Sammenfattet viser funnene i Barneavhørsstudien store variasjoner i avhørsmetodisk kvalitet, tilrettelegging og tilnærming i sekvensielle avhør av særlig sårbare personer. Basert på de overordnede funnene foreslår vi et sett av tiltak rettet mot fire konkrete nøkkelområder; kompetanse, praksis, ferdighetstrening og evaluering. Dette er de samme områdene som Riksadvokaten har fremhevet som kvalitetsindikatorer for å sikre målrettet og effektiv straffesaksbehandling i politiets etterforskningsarbeid. Tiltakene har til hensikt å bidra til en forskningsbasert tilnærming for å øke avhørsmetodisk kvalitet i avhør av særlige sårbare personer.

Kapittel 1

Innledning og aktualisering

1.1 Rapportens bakgrunn og formål

Vold og overgrep mot barn er et omfattende samfunns- og folkehelseproblem med betydelige samfunnsmessige konsekvenser og samfunnsøkonomiske kostnader (Johnson, 2004; Goodyear-Brown et al., 2012; Hailes et al., 2019; Russel et al., 2020). Politiet etterforsker mange saker som omhandler vold og overgrep mot barn, hvor nettrelaterte overgrep utgjør en stadig økende andel av antall rapporterte saker (Hellevik et al., 2024). Regjeringen lanserte nylig en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024-2028). Denne inkluderer tiltak som skal bidra til bedre forebygging, avdekking og ivaretagelse av utsatte barn, hvor politiets forebyggende virksomhet, etterforskning og straffeforfølgning står sentralt.

En vesentlig utfordring i etterforskning av saker hvor det foreligger mistanke om vold eller seksuelle overgrep mot barn, er at barnet ofte er det eneste vitnet til det straffbare forholdet. I mangel på andre bevis og vitner er barnets forklaring, slik den fremkommer i avhør, ofte det mest sentrale beviset i slike saker (Bull, 2011; Lamb et al., 2018; Lyon, 2014). Politiets utfordringer med etterforskning av vold og overgrep mot barn handler særlig om at sakene er ressursmessig og faglig krevende å etterforske, og at det er vanskelig å etablere et tilstrekkelig bevisgrunnlag (Riksrevisjonen, 2022; Alvorlig vold mot små barn, Kripos, 2019).

Kapasitetsutfordringer i politiets etterforskning og mangel på spesialavhørere er også identifisert som vesentlige utfordringer (Bakketeig et al., 2021).

Avhør er en av de viktigste og mest brukte av politiets etterforskningsmetoder, og utgjør et sentralt ledd i politiets bevisopptak i straffesaker (Bjerknes & Fahsing, 2018; Rachlew & Fahsing, 2015). Det overordnede formålet med avhør er å innhente nøyaktig og pålitelig informasjon fra fornærmede og vitner for å komme frem til sannheten om forholdene etterforskningen gjelder. Riksadvokaten fremhever at målet med avhøret er at informasjonen skal innhentes på en *adekvat og effektiv* måte (Riksadvokatens rundskriv, 2019). For å innhente en mest mulig fri og upåvirket forklaring fra barnet, stilles det særskilte krav til avhørsmetodisk kvalitet (Lamb et al., 2018; Saywitz et al., 2011).

Kvalitet i politiets etterforskningsarbeid generelt, og i avhør spesielt, har vært særlig løftet frem som et prioritert område. Eksempelvis har Riksadvokaten fremhevet hvilke overordnede, generelle krav og forventninger som stilles til politiet i straffesaksarbeidet, ved å understreke viktigheten av *å sikre en målrettet og effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet som ivaretar rettssikkerhet og menneskerettigheter*. Riksadvokaten har også fremhevet ulike kvalitetsindikatorer i etterforskningsfeltet, herunder *kompetanse, praksis, trening og evaluering*, som avgjørende for å realisere ambisjoner om et nødvendig løft i politiets etterforskningsarbeid (Handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet, Politidirektoratet, 2016). Videre har Riksadvokaten understreket betydningen av særlige utfordringer i saker hvor barn er sentrale vitner, som tilsier *kontinuerlig oppmerksomhet knyttet til kvaliteten på etterforskningen og avhørsmetodisk kvalitet for å ivareta både barnas og siktedes rettssikkerhet* (Rundskriv, 2019).

Å tilrettelegge for at barn med ulike kognitive og utviklingsmessige forutsetninger og erfaringsgrunnlag kan gi pålitelig informasjon i avhør, er en spesialistoppgave som krever spesialisert opplæring og ferdighetstrening (Korkman et al., 2023). Mangelen på slik spesialisert kunnskap og ferdighetstrening vil være et betydelig hinder for å gjennomføre aldersadekvate avhør og kan i vesentlig grad påvirke avhørsmetodisk kvalitet.

Spesialisert kunnskap innenfor psykologiske fagdisipliner som retts- og vitnepsykologi, barnpsykologi, utviklingspsykologi, kognitiv psykologi, sosialpsykologi og traumepsykologi er avgjørende for å kunne tilrettelegge for, og gjøre nødvendige tilpasninger i, avhør av barn i ulike aldersgrupper. Eksempelvis fremhever Riksadvokaten betydningen av kunnskap om retts- og vitnepsykologi som sentralt i norsk avhørsmetodikk (Riksadvokatens rundskriv, 2019).

Vitnepsykologi representerer en fagdisiplin basert på kunnskap og forskning fra psykologiske basaldisipliner som utviklingspsykologi, kognitiv psykologi og sosialpsykologi i en rettslig kontekst (Magnussen, 2017, Wessel, 2023). Sentrale vitnepsykologiske temaer med særlig relevans for politietterforskere som skal avhøre barn inkluderer barns kognitive utvikling, kommunikasjonsferdigheter, språkutvikling og språklige ferdigheter, hukommelsesutvikling og hukommelsesprosesser, glemsel, sårbarhet for ekstern påvirkning (suggestibilitet), og faktorer som påvirker vurderingen av barns pålitelighet og troverdighet (Magnussen, 2017).

Alle disse sentrale temaene er forankret i kunnskapsgrunnlaget innenfor basal kognitiv psykologi, utviklingspsykologi og sosialpsykologi. Vitnepsykologi er følgelig ikke en særegen psykologisk fagdisiplin som er løsrevet fra utviklingspsykologi og kognitiv psykologi eller som representerer en motsats til et utviklingspsykologisk perspektiv på barn som vitner.

Denne rapporten omhandler funn fra *Barneavhørsstudien*, et forskningsprosjekt hvor hovedformålet har vært å kartlegge ulike kvalitetsindikatorer knyttet til avhørsmetodisk kvalitet i et nasjonalt utvalg av barneavhør. Prosjektet er avgrenset til å omfatte kvalitetsindikatorer i avhør av barn i førskolealder (3-6 år) som avhøres etter den *sekvensielle avhørsmetoden*, som er tilpasset for avhør av særlig sårbare vitner, herunder barn i førskolealder og barn/voksne med nedsatt funksjonsevne.

Sekvensielle avhør gjennomføres av spesialutdannede politietterforskere som, i tillegg til grunnutdanning som politi, har gjennomført Politihøgskolens etterutdanning i tilrettelagte og sekvensielle avhør av barn. Implementeringen av sekvensielle avhør har vært et viktig bidrag for å rette fokuset mot særskilte krav og utfordringer i avhør av særlige sårbare fornærmede og vitner. Imidlertid foreligger det svært begrenset forskningsbasert kunnskap om avhørsmetodisk kvalitet i sekvensielle avhør. Det finnes ingen landsrepresentative studier som har undersøkt hvorvidt sekvensielle avhør gjennomføres i tråd med prinsipper for beste praksis. Å undersøke *etterlevelse* av sentrale kvalitetsindikatorer knyttet til avhørsmetodisk kvalitet i en metode som er implementert nasjonalt, er viktig for å ha kunnskap om hvorvidt metoden gjennomføres i tråd med intensjon og formål, samt i henhold til beste praksis og internasjonalt anerkjente kvalitetsmarkører.

Til sammenligning er det verdt å merke seg at systematisk forskning på etterlevelse og kompetanse har pågått i mange tiår innenfor flere andre fagfelt hvor faglig kvalitet står svært sentralt. For eksempel har etterlevelse av manualbaserte behandlingsformer innenfor klinisk psykologi (adherence), klinikers ferdigheter og effektivitet i å gjennomføre psykologisk behandling (competence) vært gjenstand for systematisk forskning i over 40 år (Beck, 1976; Webb et al., 2010).

I tillegg til kartlegginger med ikke-representative utvalg og erfaringsbasert kunnskap basert på enkeltsaker, er det viktig å innhente forskningsmessig kunnskap om en metodes effekt ved å undersøke tendenser som fremstår i nasjonale utvalg som dekker praksis fra alle politidistriktene. Det overordnede målet med *Barneavhørsprosjektet* var å gjennomføre en slik nasjonal kartlegging av kvalitetsindikatorer knyttet til avhørsmetodisk kvalitet i sekvensielle avhør av førskolebarn i Norge. Prosjektet er dermed et viktig bidrag til et hittil begrenset omfang av systematisk forskning på en særlig sårbar gruppe fornærmede som i stor grad avhøres av norsk politi hvert år. Prosjektet er også et viktig bidrag til internasjonal forskning på feltet. Selv om det foreligger mindre studier med selekterte, ikke-representative utvalg, er det ingen kjente internasjonale studier som systematisk har undersøkt kvalitetsmarkører i et landsrepresentativt utvalg av barn i førskolealder.

1.2 Rapportens oppbygging

Rapporten består av 6 kapitler.

Kapittel 1 gir en introduksjon og aktualisering av tematikken avhør av barn og beskriver rapportens bakgrunn og formål.

Kapittel 2 gir en kortfattet introduksjon i avhør av barn som fagområde og forskningsfelt, samt en gjennomgang av eksisterende forskning på norske barneavhør.

Kapittel 3 beskriver datamaterialet som ligger til grunn for rapporten, herunder beskrivelse og rasjonale av de kartlagte kvalitetsindikatorerne som utgjør grunnlaget for analysene av avhørene, beskrivelse av spesifikke kodeprosedyrer, samt kvalitetssikring i kodingen av data.

Kapittel 4 beskriver hovedfunnene i studien, og drøfter mulige implikasjoner av disse.

Kapittel 5 omhandler anbefalte tiltak basert på hovedfunn som har til hensikt å bidra til en forskningsbasert til nærming til avhør av barn i tråd med beste praksis og anbefalte retningslinjer.

Kapittel 6 gir en kortfattet sammenfatning av prosjektet med fokus på hovedfunn, implikasjoner og anbefalte tiltak.

Kapittel 2

Avhør av barn som fagområde og forskningsfelt

2.1 Forskning på avhør av barn

Forskning på avhør av barn er et omfattende internasjonalt forskningsfelt som har gjennomgått en betydelig utvikling de siste 40 årene (Faller, 2020; Korkman et al., 2023). Den økende interessen for forskningen på feltet har utviklet seg parallelt med en økt forståelse av barnets rettigheter, rett til medvirkning og sentrale rettssikkerhetsprinsipper (Memon & Bull, 2000; Lamb et al., 2018). Ulike problemstillinger knyttet til gjennomføringen av, og kvaliteten i avhør av barn fikk i tillegg betydelig oppmerksomhet på 1980-tallet etter flere profilerte rettssaker om falske anklager om seksuelle overgrep mot barn i barnehager (Korkman et al., 2023; Lamb et al., 2018).

Fagområdet strekker seg over mange disipliner, herunder psykologi, rettsvitenskap, jus, kriminologi, lingvistikk, pedagogikk, sosiologi og teknologi. Sentrale forskningsområder innenfor feltet dekker et bredt spekter av temaer så vel som ulike metodiske tilnærminger. Noen utvalgte eksempler på hovedområder innenfor forskningsfeltet viser omfanget, og de ulike tilnærmingene i internasjonal forskning:

- Avhørsmetodisk kvalitet og effekten av ulike spørsmålstyper, avhørsteknikker og repeterte avhør, samt barns responsmønster til ulike avhørsteknikker (Bull, 1995, 2011; Lamb et al., 2018; Feltis et al., 2010; Brown & Lamb, 2019; Lee & Kim, 2020; Sternberg et al., 2001; Henderson & Lyon, 2020, La Rooy et al., 2015).
- Anvendelse og effekt av supplerende kommunikasjonsmetoder og verktøy (Katz et al., 2010, 2014; Poole og Dickinson, 2011; Wolfman et al., 2018).
- Intervjueradferd, bekreftelsesbias og forutinntatthet (Ceci & Bruck, 1995; Huang & Bull, 2021; O'Donohue & Cirlugea, 2021).
- Barns responsmønster i avhør og hvordan individuelle og kontekstuelle faktorer påvirker disse (Ceci et al., 2002; Cederborg et al., 2000; Gagnon & Cyr, 2017; Lamb et al., 2003a, 2003b; Lamb & Fauchier 2001).
- Suggestibilitet og barns sårbarhet for ytre påvirkning (Benia et al., 2015; Cyr, 2022).

- Traumepsykologi, barns reaksjoner på stress og traumer, samt hvordan traumer kan påvirke informasjonsgjenhenting og hukommelse hos barn (Kimberg & Wheeler, 2019).
- Kognitiv utviklingspsykologi, herunder barns hukommelsesutvikling, hvordan barns kognitive utvikling påvirker informasjonsinnhenting i avhør, aldersadekvat utvikling og barns evne til å forstå, oppfatte, huske og gjenhente informasjon fra nøytrale og traumatiske, egenopplevde hendelser, samt metakognisjon (Brown & Lamb, 2017).
- Barns avdekkingsmønstre (disclosure) i avhør og faktorer som påvirker barns avdekking av traumatiske erfaringer i avhør (Eisen et al, 2021; Azzopardi et al., 2014; Hershkowitz et al., 2021; Leander, 2010; Lippert et al., 2009; Malloy et al., 2011; Ettinger, 2022; Lahtinen et al., 2017, 2018).
- Betydningen av sosial støtte i avhørssituasjonen (Saywitz et al., 2019).
- Avhør av barn med minoritetsbakgrunn, spesielle behov eller ulike diagnoser (Åker & Johnson, 2020; Cederborg & Lamb, 2008b; 2011; Hershkowitz et al., 2007a; Lee & Kim, 2020; Hamilton et al., 2016a, 2016b; Wyman et al., 2019).
- Juridiske, kontekstuelle og etiske spørsmål relatert til avhør av barn.
- Effekt av avhørprotokoller og etterlevelse av retningslinjer for beste praksis (Blasbalg et al., 2021; Cyr & Lamb, 2009; Hershkowitz et al., 2007b; Yi et al., 2016, 2017).
- Politietterforskeres erfaringer med utfordringer knyttet til avhør av barn, herunder avhør av barn i ulike aldersgrupper (Wright & Powell, 2007; Powell et al., 2013; Magnusson et al., 2020, 2021).
- Implementering av grunnregler i avhør av barn (Brubacher et al., 2015)
- Utviklingen av tradisjonelle opplærings- og treningsprogrammer og simuleringsprogrammer basert på kunstig intelligens (Baugerud et al., 2021; 2024; Lafontaine & Cyr, 2016; Lamb et al., 2002; Akca et al., 2021; Benson & Powell, 2015; Haginoya et al., 2020; 2022, Powell et al., 2016; Røed et al., 2023; Zhang et al., 2023).

2.2 Forskningstilnæringer i forskning på avhør av barn

Siden 1990-tallet har forskningsfeltet knyttet til avhør av barn tatt en tydelig vending mot anvendelsen av vitenskapelige metoder for å systematisk kartlegge avhørsmetodisk kvalitet i avhør av barn. Denne forskningen omtales gjerne som anvendt forskning, som henspiller på at forskningen har en praktisk og anvendbar verdi med sentrale implikasjoner for praksisfeltet.

Forskningen på kvalitetsindikatorer i avhør av barn dekkes hovedsakelig av to forskningstilnæringer; feltstudier og eksperimentelle studier (Brown & Lamb, 2017; 2019). Feltstudier omfatter hovedsakelig retrospektive analyser av dialogutskifter og/eller videopptak av avhør for å kartlegge hvordan barneavhør gjennomføres i reelle straffesaker, med fokus på ulike kvalitetsindikatorer som er fundert i beste praksis (Baugerud et al., 2020; Cederborg et al., 2000; Malloy et al., 2017; Johnson et al., 2015; Thoresen et al., 2009).

Eksperimentelle studier innen forskning på avhør av barn foregår i en kontrollert laboratoriesetting med det formål å manipulere spesifikke faktorer, og kontrollere for eksterne påvirkningsfaktorer for å forstå årsakssammenhenger som er relevant for avhørssituasjonen (Saywitz et al., 2015). Dette kan inkludere å undersøke effekten av ulike typer spørsmål eller intervjustrategier på barnets respons. Selv om eksperimentelle studier gir innsikt i kausale mekanismer, og er et viktig bidrag til forskningen på avhør av barn, er de sammenlignet med feltstudier begrenset av lav økologisk validitet. Dette betyr at resultatene i begrenset grad kan generaliseres til virkelige avhørssituasjoner og avhør av barn som har opplevd reelle traumer. Det finnes imidlertid kvasi-eksperimentelle studier av barn som har vært utsatt for reelle traumatiske hendelser i form av alvorlig omsorgssvikt og traumer (Baugerud et al., 2014).

En tredje kategori av forskningstilnærming er spørreundersøkelser og intervju-studier som omhandler avhørernes erfaringer og opplevelse med ulike utfordringer ved gjennomføring av avhør, samt studier som kartlegger psykisk belastning, stress og sekundær traumatisering blant politietterforskere som gjennomfører avhør av barn (Guadagno et al., 2013; Magnusson et al., 2020; Wright & Powell, 2007; Langvik & Rostad, 2020; Powell et al., 2013).

2.3 Utvikling og implementering av forskningsbaserte retningslinjer for avhør av barn

De første retningslinjene for etterforskning av overgrep mot barn, basert på daværende internasjonal konsensus, ble publisert for 30 år siden (Lamb, 1994). Disse retningslinjene ble utviklet av en gruppe forskere og praktikere som baserte sine anbefalinger på datidens kunnskap om mest mulig effektiv etterforskning av overgrepssaker, og hvordan minimere risikoen for feilinformasjon i avhør av barn. Et vesentlig formål med denne rapporten var også å identifisere forskningssvake områder i feltet.

Formuleringen av disse tidlige retningslinjene har vært banebrytende for en forskningsbasert tilnærming til avhør av barn, og dannet grunnlaget for senere utvikling av internasjonale retningslinjer, avhørsprotokoller og prinsipper for beste praksis i avhørsfeltet (Faller, 2015, 2020; Fernandes et al., 2024; Korkman et al., 2023).

Utviklingen av forskningsbaserte avhørsprotokoller har markert et paradigmeskifte i tilnærmingen til avhør av barn (Benia, 2015). I internasjonal sammenheng har utviklingen og implementeringen av NICHD-protokollen (National Institute of Child Health and Human Development; Lamb, 1996b; Lamb et al., 2007; Lamb et al., 2018; La Rooy et al., 2015) vært en sentral milepæl for den forskningsbaserte tilnærmingen til avhør av barn. Protokollen som ble utviklet i 1994, er basert på flere tiår med systematisk forskning og utvikling. Den er implementert i en rekke land, og er per i dag den mest anvendte avhørsprotokollen internasjonalt for avhør av barn (La Rooy et al., 2015).

I senere tid har det blitt utviklet en rekke andre avhørsprotokoller, som i all hovedsak er basert på samme struktur og nøkkelementer som NICHD-protokollen, men med ulik grad av variasjon i struktur og fleksibilitet (Faller, 2007; 2015; 2020; Fernandes et al., 2024; Saywitz et al., 2013). En nyere kartleggingsstudie har eksempelvis vist at det har blitt implementert 30 ulike avhørsprotokoller/retningslinjer for avhør av barn internasjonalt, men at protokollenes tilnærming, struktur og innhold i stor grad er de samme (Fernandes et al., 2024).

Nylig ble det publisert evidensbaserte anbefalinger og retningslinjer for avhør av barn i saker hvor det foreligger mistanke om vold og seksuelle overgrep mot barn, basert

på internasjonal konsensus i fagfeltet ("White paper on forensic child interviewing: research-based recommendations by the European Association of Psychology and Law; Korkman et al., 2023). Anbefalingene er utarbeidet av forskere i European Association of Psychology and Law, med omfattende forskningserfaring og spisskompetanse i avhør av barn. Retningslinjene er rettet mot hvilken kompetanse som kreves av etterforskere som skal avhøre barn, hvordan intervjuer bør gjennomføres i henhold til beste praksis, og internasjonale anerkjente retningslinjer og ferdighetstrening (Korkman et al., 2023). Et spesifikt formål med retningslinjene er å bistå Barnehus-modellen i Europa med å utvikle en forskningsbasert tilnærming til avhør av barn.

2.4 Utvikling og implementering av sekvensielle avhør i Norge

I Norge har politiet implementert den sekvensielle avhørsmetoden for avhør av særlig sårbare vitner (Langballe & Davik, 2017). Sekvensielle avhør er inspirert av den amerikanske avhørsmodellen NCAC The Extended Forensic Interview (National Children's Advocacy Center) (Langballe & Davik, 2017).

Sekvensielle avhør gjennomføres av erfarne og spesialutdannede politietterforskere som, i tillegg til en treårig bachelorgrad ved Politihøgskolen, har gjennomført etterutdanning i tilrettelagte avhør av særlig sårbare personer. Målgruppen for etterutdanningen er politietterforskere som har avhør av barn som én av sine primæroppgaver og som også skal avhøre særlig sårbare personer (Politihøgskolen, 06.11.2019). Det forutsetter også at politietterforskerne har gjennomført Politihøgskolens videreutdanning i tilrettelagte avhør av barn, er ansatt i politi- og lensmannsetaten, har minimum tre års etterforskningspraksis, og har gjennomført minst 30 avhør av barn i løpet av de tre siste årene (Politihøgskolen, 06.11.2019).

Utdanningen tilsvarer 15 studiepoeng (ECTS) i universitetets akkrediteringssystem og er organisert som et deltidsstudium med samlinger og studiearbeid utenom samlingene. Utdanningen skal som hovedregel gjennomføres i løpet av 18 måneder. Samlingene utgjør opptil 90 timer, fordelt over kortere og lengre perioder (Politihøgskolen, 06.11.2019).

Formålet med utdanningen er å sikre at politiet har særskilt kompetanse til å gjennomføre avhør av høy kvalitet som er tilpasset særlig sårbare personer, herunder førskolebarn og personer med utviklingshemninger. Etter gjennomført utdanning forventes det at studentene har *økt innsikt og trygghet i yrkesrollen, kan identifisere og vurdere etiske dilemmaer i arbeidsutførelsen, vise selvstendig ansvar for etterforskning av kriminalitet, vise selvstendighet i anvendelsen av avhør, reflektere kritisk over praksis belyst med både forskningsbasert og erfaringsbasert kunnskap* (Politihøgskolen, 06.11.2019).

Etter gjennomført utdanning *har studenten kunnskaper på innføringsnivå om sekvensielle avhør, anerkjente supplerende kommunikasjonsmetoder, hukommelse hos barn i førskolealder, konsekvenser av vold og traumer hos barn i førskolealder, ulike nivåer av utviklingshemming, de vanligste typer av utviklingsforstyrrelser, utviklingshemmede og seksualitet og sårbarhetsfaktorer. Etter gjennomført utdanning*

skal studenten ha utdypet kunnskap om sentrale psykologiske utviklingstrekk hos barn i førskolealder, tilknytningsteori og tilknytningsforstyrrelser og juridiske utfordringer i avhør av små barn og utviklingshemmede (Politihøgskolen, 06.11.2019).

Etter gjennomført utdanning skal studenten inneha ferdigheter som inkludere å kommunisere formålstjenlig med små barn og utviklingshemmede i avhør, planlegge, gjennomføre og evaluere tilrettelagte avhør med særlig sårbare personer, samarbeide med avhørsleder, barnehusene og andre relevante instanser, benytte innhentet kunnskap om forutsetningene hos det enkelte barn og utviklingshemmede ved forberedelse og gjennomføring av avhør, tilpasse avhøret og metoden til den avhørtes særskilte behov, anvende tegning og andre supplerende kommunikasjonsmetoder på en kritisk og tilpasset måte og drøfte utfordringer og problemstillinger i egen praksis ved bruk av teori (Politihøgskolen, 06.11.2019).

Studiet avsluttes med en todelt eksamen, hvor del én består av et tilrettelagt avhør av et barn i førskolealder som skal gjennomføres etter godkjenning av siste arbeidskrav. Del to består av en muntlig eksamen som tar utgangspunkt i et tilrettelagt avhør av et barn i førskolealder.

2.5 Forskning på avhør av barn i førskolealder

I de senere årene har det vært en økende forskningsinteresse for avhør av særlige sårbare fornærmede og vitner, herunder barn i førskolealder (Magnusson et al., 2020; Malloy et al., 2017; Gagnon & Cyr, 2017; Lamb et al., 2003a, 2003b; Cederborg et al., 2000; Hershkowitz et al., 2012). Tilnærmingen til, og synet på barns kompetanse som vitner har gjennomgått en markant endring de siste tiårene (London, 2001). Tidligere var forskningen preget av generell skepsis og mistillit til barns evne til å gi pålitelige vitneforklaringer (London, 2001). Forskningen fokuserte hovedsakelig på å identifisere sårbarhetsfaktorer hos barn, som hvordan alder, modenhet og kognitivt utviklingsnivå potensielt kan gjøre små barn til mindre kompetente vitner sammenlignet med eldre barn (Bruck & Ceci, 1999; London 2001). Små barn ble også ansett å være særlig sårbare for ekstern påvirkning, med en tilbøyelighet til å blande fantasi og virkelighet, som resulterte i at de ble betraktet som mindre pålitelige (Bruck & Ceci, 1999; Bruck & Melnyk, 2004; Klemfuss & Olaguez, 2018).

I de senere årene har vi sett en tydelig endring i tilnærmingen til avhør av førskolebarn, hvor fokuset har skiftet fra å primært fremheve sårbarhetsfaktorer til å legge mer vekt på hva barn er i stand til å gjengi under optimale avhørsmetodiske betingelser tilrettelagt for deres alder og utviklingsnivå (Cederborg et al., 2000; Hershkowitz, 2010).

Det er i dag veletablert i avhørsforskningen at barn helt ned i treårsalderen kan gi detaljerte, korrekte og pålitelige vitneforklaringer når avhørene tilrettelegges for optimale avhørsbetingelser (Powell & Snow, 2007; Cederborg et al., 2000; Gagnon & Cyr, 2017; Hershkowitz, 2010; Lamb et al., 2003a, 2003b; Sternberg et al., 2001). Med korrekte og aldersadekvate tilretteleggelser tilpasset barnets utviklingsnivå, er små barns forklaringer i avhør ofte like pålitelige som eldre barns forklaringer (Lamb et al., 2003; 2007; Sternberg et al., 2001).

Forskningen har videre vist at barn helt ned i fireårsalderen kan gi saksrelevant informasjon i respons til åpne spørsmål, og at førskolebarn kan gi like mye informasjon som eldre barn når de stilles åpne spørsmål (Ceci et al., 2002; Powell & Snow, 2007; Cederborg et al., 2000; Gagnon & Cyr, 2017; Herskowitz, 2010, Lamb et al., 2003, 2007; Sternberg et al., 2001). Disse funnene utfordrer antagelser om at barn i førskolealder ikke er i stand til å svare informativt på åpne spørsmål, og at avhører derfor må stille direkte, lukkede og ledende spørsmål for å få små barn til å fortelle. Til tross for disse forskningsfunnene har flere studier vist at politietterforskere selv oppgir at de i liten grad stiller åpne spørsmål i avhør av barn, fordi de har en oppfatning av at slike spørsmål ikke er effektive for å avdekke saksrelevant informasjon (Guadagno et al., 2013; Magnusson et al., 2020; Wright & Powell, 2007).

Det foreligger per i dag ingen publiserte internasjonale studier som har undersøkt avhørsmetodisk kvalitet i et nasjonalt utvalg av førskolebarn. Flere internasjonale studier har inkludert utvalg av barn som spenner fra førskolealder til tenåringer (Lamb et al., 2003a, 2003b; Sternberg et al., 2001; Cyr & Lamb, 2009). I disse studiene er andelen avhør av førskolebarn lav, og de kartlegger derfor i begrenset grad avhørsmetodisk kvalitet og barnas responsmønstre i avhør av de aller minste barna. Enkelte studier har inkludert mindre, selekterte utvalg av førskolebarn (e.g., Malloy et al., 2017; Gagnon & Cyr, 2017; Lamb et al., 2003a, 2003b; Cederborg et al., 2000; Herskowitz et al., 2012). Disse studiene gir viktig kunnskap om avhørsmetodisk kvalitet og barns responsmønstre i reelle avhør, men de gir imidlertid ikke et bilde av hvordan avhør av førskolebarn gjennomføres på nasjonalt nivå.

2.6 Forskning på avhørsmetodisk kvalitet i norske barneavhør

Forskning på avhør av barn i Norge som er basert på feltdata (reelle avhør) er lite utbredt i norske fagmiljøer, og det er få forskere og etablerte forskningsmiljøer med spisskompetanse på feltet.

Utover noen få publiserte studier (Baugerud et al., 2020, 2023; Grung et al., 2024; Johnson et al., 2015; Thoresen et al., 2006, 2009; Magnusson et al., 2021; Myklebust & Alison, 2000; Myklebust & Bjørklund, 2006, 2009, 2010) finnes det begrenset forskning som har undersøkt ulike kvalitetsmessige aspekter ved norske barneavhør.

Det er publisert to nasjonale studier som har undersøkt avhørsmetodisk kvalitet i store utvalg avhør av barn gjennomført av politietterforskere i Norge over to tidsperioder; 1985-2002 (Thoresen et al., 2006; 2009) og 2002-2012 (Johnson et al., 2015). Et gjennomgående funn i disse studiene var at avhørere stilte svært få åpne spørsmål, men hadde en utstrakt bruk av lukkede og suggestive spørsmål for å innhente saksrelevant (substansiell) informasjon i avhør av barn i aldersgruppen 3-16 år. Det er ikke publisert noen kjente norske studier som har kartlagt avhørsmetodisk kvalitet som bare har inkludert barn i førskolealder (3-6 år).

Imidlertid foreligger det en relevant rapport fra Riksadvokaten fra 2021 som undersøkte kvaliteten på etterforskningen og påtalearbeidet i 47 saker hvor det forelå mistanke om seksuelle overgrep mot barn i førskolealder. Rapporten ble utarbeidet på bakgrunn av 100 bekymringsmeldinger og anmeldelser av seksuelle overgrep i kommunale barnehager i årene fra 2015-2019, hvorav minst 73 av meldingene hadde ført til politianmeldelse og 68 (93%) hadde blitt henlagt.

Med bistand fra spesialavhørere ved Kripos gjennomgikk Riksadvokaten avhørene og vurderte den metodiske kvaliteten på disse. Riksadvokaten ønsket også å se om en samlet vurdering av flere saker avdekket forbedringspunkter i de etterforskede sakene. Riksadvokaten påpekte videre at gjennomgangen av sakene passet godt med at Den høyere påtalemyndighet i tiden fremover i større grad ønsket å evaluere kvaliteten på politiets etterforskning og påtalearbeid.

Riksadvokatens gjennomgang konkluderte med at forberedelsen og gjennomføringen av avhørene ikke var god nok. De overordnede funnene ble sammenfattet slik:

1. Manglende etterforskning i initialfasen kan ha ført til lavere kvalitet på det tilrettelagte avhøret.
2. Det er for dårlig notoritet om hva barnet har uttalt om det mulige straffbare forholdet til foreldre eller andre.
3. Det gis for vag informasjon til barnet om hva som er grunnen til at det avhøres.
4. Avhører klarer ofte ikke å tilrettelegge godt nok for en fri og fullstendig forklaring fra barnet, selv i tilfeller hvor barnet vurderes å ha gode forutsetninger for å kunne gi en slik forklaring.
5. Det er metodiske mangler ved gjennomføringen av de fleste tilrettelagte avhørene.

Riksadvokaten påpekte at gjennomgangen avdekket mangler ved etterforskningen i sakene, med stor variasjon i kvaliteten på avhørene. De feil og mangler som ble identifisert, var dels av avhørsmetodisk art og dels manglende tilrettelegging for at barna fikk fortelle. Det ble videre spesifisert at den varierende kvaliteten på avhørene vil bli fulgt opp særskilt.

Rapporten fremhevet videre at det i noen av de gjennomgåtte sakene ikke ble dokumentert hvordan avhører innhentet informasjon om barnet i forkant av avhør, ettersom verken rapport om forberedende samtale med verge/trygghetsperson eller informasjonsskriv var vedlagt saken. Det ble konkludert med at dette er problematisk fordi det ikke er notoritet om hvordan avhører er forberedt, og hvordan barnet har blitt forberedt i forkant av avhøret. Det mest iøynefallende funnet, sett fra både Kripos og Riksadvokatens faglige ståsteder, var at det kun i et fåtall av sakene vurderes at barnet tidlig i avhøret gis god nok informasjon om hvorfor det skal avhøres som igjen fører til at det ofte brukes mye tid på temaer som avhører nok håper skal føre til at barnet selv begynner å fortelle om det saken gjelder.

2.7 Betydningen av nasjonal forskning på avhør av barn

Vi har per i dag lite forskningsbasert kunnskap om hvordan avhør av barn gjennomføres på nasjonalt nivå i Norge. Slike studier fordrer systematisk innhenting og analyse av representative utvalg av avhørsdata. Tilfeldige eller bekvemmelighetsutvalg, der enkelte avhør selekteres fra ett eller noen få politidistrikter, vil ikke gi tilsvarende informasjon som nasjonale utvalg om hvordan avhør gjennomføres på landsbasis. Funn fra studier med mindre og selekterte utvalg kan derfor ikke generaliseres til populasjonen eller representere den samlede kunnskapsstatusen på feltet. Det er følgelig essensielt å innhente systematisk, forskningsbasert kunnskap om politiets avhørspraksis på gruppenivå og på tvers av politidistrikter. En nasjonal tilnærming til kartlegging av praksisutøvelsen vil avdekke variasjoner som favner det store bildet slik det fremkommer i nasjonal avhørspraksis. Nasjonale studier åpner også for å avdekke mønstre og trender i et stort antall avhør og i en langt bredere skala enn de fleste andre studier som er gjennomført internasjonalt på avhør av barn.

Kapittel 3

Metode

3.1 Innhenting av konsesjon og formelle godkjenninger

Barneavhørsprosjektet er forankret ved og eies av OsloMet-storbyuniversitetet.

Prosjektlederne har vært ansvarlig for utarbeidelse av prosjektbeskrivelse, innhenting av relevante etiske godkjenninger, innsamling av datamateriale i alle delprosjekter, og koordineringen av prosjektet. Stipendiater tilknyttet prosjektet har vært prosjektmedarbeidere. Prosjektleder har innhentet formelle godkjenninger for innsamling og behandling av data fra Riksadvokaten, Rådet for taushetsplikt og forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD, nåværende SIKT), Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), Datatilsynet, Politidirektoratet (POD), politimester og avdelingsledere ved hvert enkelt politidistrikt og internt personvernombud ved forskningsinstitusjon med overordnet prosjektansvar (OsloMet).

Prosjektet har vært omfattende og svært tid- og ressurskrevende å gjennomføre. Søknadsprosessen for innhenting av formelle godkjenninger samt innhenting av data har forløpt over flere år. Omfattende opplæring, strenge kvalitetskriterier for koding av data, og manuell koding av data har i tillegg gjort prosjektet tidkrevende å gjennomføre.

3.2 Datamaterialet

Datamaterialet i studien består av transkriberte dialogutskifter fra et nasjonalt utvalg av sekvensielle avhør som ble gjennomført i perioden 2015-2017 og innhentet fra alle politidistrikter i Norge. Avhørsprotokollene angir at avhørene ble gjennomført som sekvensielle avhør, samt informasjon om fornærmedes alder, kjønn, type mistenkte forhold og fornærmedes relasjon til mistenkte. Hvert enkelt politidistrikt har hentet ut data basert på anmodningen om å bare selektere ut sekvensielle avhør.

Prosjektet har blitt gjennomført som flere delprosjekter parallelt, hvor deler av datamaterialet har blitt kodet av flere forskere i forskerteamet, og ulike artikler har blitt fagfellevurdert i internasjonale, vitenskapelige tidsskrifter og senere publisert i løpet av prosjektperioden. Flere artikler er i fagfellevurdering og i arbeid.

Koding av data og skriving av vitenskapelige artikler har blitt gjennomført parallelt, slik at noen publikasjoner har blitt publisert på deler av data mens andre delprosjekter og artikler innbefatter et supplert utvalg av avhør eller utvalg som har blitt selektert basert på bestemte forhåndsdefinerte inklusjonskriterier. Hvert delprosjekt består derfor av et ulikt antall saker, som nærmere beskrevet i avsnittet som beskriver koding av datamaterialet. Tre stipendiater har vært involvert i kodeprosessen og/eller statistiske analyser av data og har skrevet doktorgrad eller er i arbeid med å skrive en doktorgrad på deler av prosjektet i form av en eller flere vitenskapelige artikler (Grung, Klingenberg Røed og Åker). Klingenberg Røed og Grung sine doktorgrader er finansiert av OsloMet, Åkers doktorgrad ble finansiert av Extrastiftelsen (nåværende stiftelsen DAM).

3.3 Koding av datamaterialet

Datamaterialet har blitt analysert i henhold til internasjonalt anerkjente kvalitetsindikatorer og beste praksis for avhørsmetodisk kvalitet i avhør av barn/særlig sårbare vitner (Lamb et al., 2018). Vi har også tatt utgangspunkt i faktorer relatert til avhørsmetodisk kvalitet som er kartlagt i andre kvalitetskartlegginger som er gjennomført nasjonalt, herunder Riksadvokatens kartlegging av avhør av barn i førskolealder. De kartlagte kvalitetsindikatorerne i kodingen av sekvensielle avhør fordelt på ulike delprosjekter innbefatter koding av:

- Overordnet avhørsmetodisk kvalitet
- Avhørslengde
- Avhørers spørsmålstilling
- Barnas avdekking av saksrelevant informasjon i respons til ulike spørsmålstyper
- Avhørers "jeg-vet ikke" instruksjoner og avhørers responser når førskolebarn svarer «jeg vet ikke» på avhørers spørsmål.
- Avhørers bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder
- Barns avdekkingsmønstre

Prosjektets ulike delprosjekter, med spesifisering av karakteristika ved utvalget og kartlagte utfallsvariabler (kvalitetsindikatorer) er nærmere beskrevet i påfølgende avsnitt.

Det totale utvalget av sekvensielle avhør av barn i førskolealder (2-6 år) inkluderer samtlige sekvensielle avhør ($N = 550$) som har blitt gjennomført ved alle landets politidistrikter i den angitte tidsperioden, i saker hvor det har blitt tatt ut tiltale. Det har blitt gjennomført analyser av 256 saker som ble tilfeldig selektert fra det totale utvalget, med lik vektning fra alle politidistrikter. I disse sakene har vi kartlagt overordnet avhørsmetodisk kvalitet, avhørslengde, antall stilte spørsmål, avhørers spørsmålsstilling, samt barnas responsmønstre.

Det analyserte utvalget av 256 sekvensielle avhør av førskolebarn inkluderte avhør av 183 jenter og 73 gutter. Barnas alder varierte fra 2 år og 10 måneder til 6 år og 7

måneder, med en gjennomsnittsalder på 4.9 år. Ingen av barna i utvalget hadde begynt på skolen på tidspunktet hvor avhøret ble gjennomført. 155 av sakene omhandlet mistanke om ulik grad av vold mot barn i henhold til Straffeloven §271–288, og 101 av sakene omhandlet mistanke om ulik grad av seksuelle overgrep i henhold til Straffeloven §291–320. I hovedandelen av sakene (93%) var mistenkte i nær familiær relasjon til barnet. I 203 av avhørene ble gjennomført av kvinnelige politietterforskere. I de fleste tilfeller gjennomførte hver avhører mer enn ett avhør i utvalget. Underveis i prosjektet har det blitt publisert en artikkel som innbefatter analyser av avhørernes bruk av ulike spørsmålstyper i 207 av 256 avhør som inngår i hovedprosjektet (Baugerud et al., 2020). Ytterligere to artikler vil bli publisert på hele materialet av 256 saker.

Delprosjekter som omhandler avhørernes bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i sekvensielle avhør av førskolebarn (Johnson et al., 2023) er basert på et utvalg av 140 saker, hvor alle barna avdekket vold/seksuelle overgrep i løpet av avhørsforløpet. I disse sakene var 89 jenter og 51 gutter. Barnas alder varierte fra 3 år og 3 måneder til 6 år og 6 måneder, med en gjennomsnittsalder på 4.8 år. 87 av sakene omhandlet mistanke om ulik grad av vold mot barn i henhold til Straffeloven §271–288, og 53 av sakene omhandlet mistanke om ulik grad av seksuelle overgrep i henhold til Straffeloven §291–320.

Delprosjektet som omhandler førskolebarns avdekkingsmønstre i sekvensielle avhør (Røed, i revisjon) er basert på et utvalg av 131 saker som er selektert på bakgrunn av avhør hvor barn avdekker vold eller seksuelle overgrep i løpet av avhørsforløpet. I de 131 analyserte avhørene var den fornærmede en jente i 84 av sakene og en gutt i 47 av sakene. Barna var i aldersgruppen 3-6 år, med en gjennomsnittsalder på 4.9 år.

Delprosjektet som omhandler avhørers «vet-ikke» instruksjoner og barnets «Jeg-vet-ikke» svar er basert på et utvalg av 114 avhør (Grung et al., 2024). Fornærmede var en jente i 62 av sakene og en gutt i 52 av sakene. Barna var i aldersgruppen 2 år og 8 måneder til 7 år, med en gjennomsnittsalder på 5.1 år. I 82 av sakene forelå det mistanke om vold, i 29 av sakene forelå det mistanke om seksuelle overgrep, og i 3 av sakene både vold og seksuelle overgrep.

Delprosjektet som omfatter sekvensielle avhør av barn og voksne med ulike funksjonsnedsettelse består av 96 avhør, hvor 14 av avhørene var repeterte avhør av samme person i samme sak. To av de fornærmede ble avhørt fire ganger. Av totalt 82 saker hadde fornærmede mild grad av utviklingshemming i 48 av sakene, med gjennomsnittsalder på 22 år (aldersspenn 5-70 år). I 18 av sakene hadde fornærmede moderat grad av utviklingshemming, med gjennomsnittsalder på 26 år (aldersspenn 14-43 år). I 16 av sakene hadde fornærmede diagnosen autisme, med gjennomsnittsalder på 18 år (aldersspenn 5-50 år). I 58 av sakene omhandlet mistanken seksuelle overgrep (i henhold til Straffeloven §291–320). I 24 av sakene omhandlet mistanken fysiske overgrep/vold (i henhold til Straffeloven §271–288) (Åker & Johnson, 2020). I dette delprosjektet har avhørernes bruk av spørsmålstyper i avhørsforløpet blitt kodet (Åker & Johnson, 2020).

3.4 Avgrensning

De analyserte avhørene har blitt gjennomført i tidsperioden 2015-2017. I samtlige saker hvor sekvensielle avhør har blitt hentet fra, ble det tatt ut tiltale. Avhør gjennomført i saker hvor det ble tatt ut tiltale ble ansett som mest aktuelle å undersøke ettersom de fremlegges som sentrale bevis i reelle straffesaker. Sekvensielle avhør fra saker som ikke har gått videre til tiltale, ble ikke inkludert i utvalget. Vi har derfor ikke grunnlag for å vurdere hvordan slike avhør forløper eller om det er forskjell i avhørsmetodisk kvalitet mellom saker hvor det tas ut tiltale og ikke. Vi har følgelig ikke grunnlag for å vurdere om avhørsmetodisk kvalitet i avhør gjennomført utover den angitte tidsperioden. Basert på datamateriale kan vi ikke vurdere om barnas gjengivelser er korrekte, ettersom vi mangler informasjon om hva barna kan ha vært utsatt for.

Vi har ikke innhentet informasjon om politietterforskernes fagbakgrunn eller erfaringsgrunnlag med avhør av særlig sårbare personer, utover at det fremkommer i avhørsprotokollene at avhørene har blitt gjennomført som sekvensielle avhør.

I tråd med prosedyre for koding av avhør i lignende internasjonale studier, har vi selektert ut og kodet alle sekvenser i avhørene som innbefatter *substansiell/saksrelevant informasjon*, hvor avhører stiller barnet spørsmål om, følger opp og oppfordrer barnet til å beskrive hendelser relatert til det mistenkte forholdet. Dette inkluderer all saksrelevant informasjon som identifiserer, omhandler og beskriver enkeltpersoner som har vært involvert i eller bevitnet hendelsene, handlinger og hendelsesforløp, inkludert tids- og stedsspesifikk informasjon om disse hendelsene og/eller gjenstander som har vært involvert i det mistenkte forholdet.

Ikke-substansiell informasjon, som inkluderer alle sekvenser i avhørene som omhandler informasjon som ikke er relevant for det mistenkte forholdet, har blitt kodet på lik linje med substansiell informasjon, men ennå ikke blitt gjort til gjenstand for statistiske analyser. Disse dataene vil bli prioritert i kommende vitenskapelige publikasjoner. Eksempler på ikke-substansiell informasjon er informasjon som primært fremkommer i avhørenes pre-substansielle fase, og som omhandler alt fra praktisk informasjon, avhørskonteksten og dagligdagse, nøytrale samtaleemner som fungerer som en introduksjon til avhøret.

3.5 Kvalitetskontroll i koding av datamaterialet

Kvalitetskontroll i koding av datamaterialet er nødvendig for å etterstrebe høyest mulig grad av kvalitet og objektivitet i kodeprosessen. Kvalitetssikring av kodeprosessen har blitt ivaretatt ved å implementere ulike forholdsregler som sikrer at kodingen av data utføres på en pålitelig og konsistent måte, og at resultatene blir så objektive som mulig, uten påvirkning fra subjektiv vurdering, kodingsfeil eller bias. Dette er avgjørende for å kunne trekke pålitelige konklusjoner basert på analyser av det kodede materialet.

Kodingen av avhørene har blitt gjennomført manuelt av norsk-språklige kodere. Manuell koding er svært tid- og ressurskrevende, men er en viktig del av kvalitetskontrollen i et slikt forskningsprosjekt. Til forskjell fra andre forskergrupper som helt eller delvis har etablert maskinkoding av avhørsdata for å effektivisere datakodingen i lignende forskningsprosjekter, er alt kodearbeidet i dette prosjektet gjennomført manuelt.

En viktig del av kvalitetssikringen i kodingen av datamaterialet har vært bruk av blinde kodere, som er personer som ikke er kjent med forskningsfeltet, bakgrunnen for eller formålet med studien, eller studiens utfallsvariabler. Blinde kodere bidrar til å redusere risikoen for vurderinger som kan påvirkes av personlige eller faglige preferanser, forutinntatthet, faglige bindinger eller eierskap til praksisfeltet som kan påvirke vurderingen og fortolkningen av datamateriale og som kan svekke forskningens pålitelighet. De blinde koderne som har arbeidet med analyse av forskningsdata har psykologfaglig bakgrunn på mastergradsnivå og har fått grundig opplæring og oppfølging over tid fra erfarne forskere med doktorgrad på feltet og med omfattende erfaring med koding av avhør.

I tillegg til blinde kodere har vi målt interrater-reliabilitet (grad av samsvar mellom uavhengige kodere) i kodingen av datamaterialet. Måling av interrater-reliabilitet er standard prosedyre i internasjonale studier som innbefatter koding av avhørsdata. Prosedyre for kvantitativ koding av kategoriske variabler er at kodere først får opplæring i kodeprosedyren, for deretter å kode deler av materiale for å kalibrere kodingen. Individuell koding av materialet gjennomføres først etter å ha oppnådd svært høy grad av overenstemmelse (interrater-reliabilitet) i kodingen.

Til dette formålet måles Cohens Kappa, som er et restriktivt reliabilitetsmål som måler faktisk overensstemmelse mellom uavhengige kodere, hvor det i tillegg tas høyde for overensstemmelse som kan oppstå ved tilfeldighet og sjanse (McHugh, 2012). Ved å måle grad av interrater-reliabilitet kan man vurdere hvor pålitelig kodernes vurderinger er, som er spesielt viktig når flere kodere er involvert i kodeprosessen. Høy grad av enighet i deres vurderinger er en robust indikator på at kodingen av data er både konsistent og pålitelig. Dersom kodernes vurderinger, i motsatt fall, viser lav grad av enighet, kan det indikere behov for revisjon av kodeprosedyrer og ytterligere opplæring for å oppnå tilstrekkelig grad av enighet og kvalitet på datakodingen. I denne studien har Cohens Kappa variert fra 0.89-0.94 som viser svært høy grad av overensstemmelse mellom uavhengige kodere på samtlige av studiens utfallsmål. I tilfeller hvor det har oppstått tvil om kategorisering av en variabel i kodingsprosessen, har vi implementert en prosedyre for å håndtere tvilstilfeller på en ensartet måte.

3.6 Beskrivelse av kvalitetsindikatorer og prosedyre for koding av data

Dette avsnittet gir en nærmere beskrivelse av hvilke kvalitetsindikatorer som er kartlagt i studien, beskrivelse av rasjonale for valg av kvalitetsindikatorer, og beskrivelse av kodeprosedyrer.

3.6.1 Avhørslengde og antall spørsmål i avhørene

Et overordnet mål med avhør er å *innhente relevant og pålitelig informasjon på en adekvat og effektiv måte* (Riksadvokatens rundskriv 1/2019). Det er også viktig at avhøret skal være formålsstyrt, ha en tydelig retning og at avhører skal etterstrebe balansen mellom behovet for informasjonsinnhenting og hensynet til barnets beste.

Små barn har begrenset oppmerksomhetsspenn og konsentrasjonsevne, som kan påvirke deres evne til å fokusere på konkrete oppgaver og instruksjoner, så vel som å prosessere informasjon (Lamb et al., 2018). Lange avhør som trekker ut i tid kan bidra til at barn ikke klarer å holde fokus i samtalen og blir distraherede av ytre faktorer, som igjen kan kompromittere kvaliteten på informasjonen de gir. I avhør av førskolebarn er det derfor særlig viktig å prioritere tidsbruken og tilrettelegge for at avhørets lengde og forløp er tilpasset barnets alder og kognitive kapasitet. Å begrense avhørsintensiteten i form av antall spørsmål og avhørslengde er derfor sentralt, og å unngå aktiviteter som ikke har et klart formål for å redusere risikoen for at barnet blir utmattet og ufokusert, som igjen kan påvirke kvaliteten og påliteligheten på deres responser.

Antall spørsmål avhører stiller i løpet av hele avhørsforløpet er et overordnet mål som gir en indikasjon på avhørets omfang og lengde. For å kartlegge avhørets omfang målte vi antall «turns» i hvert enkelt avhør. En turn utgjør et spørsmål fra avhører og et svar/respons fra barnet.

3.6.2 Avhørers spørsmålstilling i avhørene

Hvilke spørsmål avhører stiller barnet for å innhente saksrelevant informasjon om det mistenkte forholdet og/eller for å fasilitere barnets forklaring, er en sentral kvalitetsindikator i avhør av barn (Fivush et al., 2021; Lamb et al., 2018). Det

overordnede formålet med fri forklaring er at politietterforskere skal gjøre sitt ytterste for å motivere den som avhøres til å forklare seg fritt og sammenhengende uten avbrytelser (Riksadvokatens arbeidsgruppe, Avhørmetodikk i politiet, 2013; Powell & Snow, 2007). Målet med en sammenhengende forklaring er at den avhørte skal gi mest mulig informasjon uten påvirkning fra avhører (Bjerknes & Hoff Johansen, 2009). Kartlegging av avhørers spørsmålstilling i avhørene har blitt gjennomført ved å kode alle spørsmål avhører stiller barnet som er rettet mot innhenting av substansiell, saksrelevant informasjon. I denne kodeprosedyren har vi anvendt et veletablert og internasjonalt anerkjent kodesystem utviklet og modifisert på bakgrunn av retningslinjer fra The National Institute of Child Health and Human Development (NICHD; Lamb; 2018; 2007; Sternberg et al., 2001). Dette kodesystemet har blitt benyttet for koding av avhør av barn i flere feltstudier så vel som eksperimentelle studier de siste 30 årene, inkludert flere studier av avhør av førskolebarn (Malloy et al., 2017; Gagnon & Cyr, 2017). Kodesystemet har også blitt benyttet for koding av avhør i to tidligere studier av norske barneavhør (Johnson et al., 2015; Thoresen et al., 2006, 2009).

Kodesystemet differensierer mellom

- Åpne invitasjoner og åpne fokuserte spørsmål
- Direkte spørsmål
- Lukkede spørsmål (Ja/nei spørsmål og spørsmål med tvungne svaralternativer)
- Suggestive spørsmål
- Fasilitatorer

I analysene av spørsmålstype skilles det mellom spørsmål stilt av avhører som inkluderer konkrete spørsmål som etterspør saksrelevant informasjon fra barnet (åpne, fokusert, direkte, lukkede og suggestive spørsmål), og fasilitatorer som ikke er spørsmål, men nøytrale, kommunikasjonsfremmende uttrykk fra avhører som bringer samtalen videre på en nøytral og støttende måte.

Åpne invitasjoner og åpne fokuserte spørsmål

Bruk av åpne spørsmål er en grunnleggende del av beste praksis i avhør av barn og er en internasjonalt anerkjent kvalitetsindikator som gir barnet mulighet til å gi en fri og upåvirket forklaring (Faller, 2015, 2020; Korkman et al., 2023; La Rooy et al., 2015; Powell & Snow, 2007).

Åpne spørsmål inkluderer spørsmål som gir barnet mulighet til å gi en narrativ beskrivelse av egne opplevelser ved at de får uttrykke seg åpent og fritt med egne ord, uten at avhører legger føringer på hva barnet tillates å svare (Lamb et al., 2003a, 2003b). Åpne spørsmål retter seg mot å få en bred og overordnet forståelse av hendelsen eller situasjonen, fra barnets eget perspektiv, forklart med barnets egne ord. Åpne spørsmål antyder en hypotesetestende tilnærming og antyder ikke et bestemt svar fra avhører eller leder samtalen i en bestemt retning. Åpne spørsmål innhenter informasjon basert på fri gjenhenting av minner fra barnets hukommelse (free recall), sammenlignet med fokuserte spørsmål som baserer seg på gjenkalling av minner om informasjon ved hjelp av nøkkelord eller alternativer frembrakt fra avhører (recognition) (Powell & Snow, 2007; Waterman et al., 2001).

Åpne spørsmål inndeles i flere undergrupper, henholdsvis åpne invitasjoner og åpne fokuserte spørsmål.

Eksempler på åpne invitasjoner «*Nå vil jeg at du skal fortelle meg alt om hvordan du har det hjemme*», «*Fortell meg alt som skjedde fra start til slutt*», «*Fortell meg alt om det*».

Åpne fokuserte spørsmål karakteriseres som en undergruppe av åpne spørsmål, hvor avhører tar utgangspunkt i informasjon barnet allerede har fortalt om tidligere i avhørsforløpet og bruker denne informasjonen for å formulere åpne, men fokuserte oppfølgingsspørsmål.

Eksempler på fokuserte spørsmål: «*Du fortalte at det hadde skjedd noe vanskelig hjemme hos deg. Fortell meg mer om det*», «*Så du har det ikke så bra hjemme sier du, fortell meg mer om hva som ikke er bra hjemme hos deg*». «*Du nevnte at dette ofte skjedde på kvelden, fortell meg hva som skjedde før og etterpå?*».

Forskningsbaserte retningslinjer for avhør av barn utviklet de siste tiårene har anbefalt at avhører skal vektlegge å stille så mange åpne spørsmål som mulig i

avhør av barn for å i størst mulig grad få frem barnets frie og upåvirkede forklaring (Bull, 2011; Korkman et al., 2023; Cyr et al., 2022). Denne generelle anbefalingen er forankret i omfattende forskningsbasert kunnskap som har vist at åpne spørsmål gir lengre, mer korrekt og mer detaljerte forklaringer fra barn, sammenlignet med alle andre spørsmålsformuleringer (direkte, lukkede og ledende spørsmål) (Korkman et al., 2023; Cederborg et al., 2000; Dent & Stephenson, 1979; Powell & Snow, 2007; Danby & Sharman, 2023; Gagnon & Cyr, 2017; Orbach & Lamb, 2000). Bruk av åpne spørsmål i avhør av barn har også vist å gi liten grad av motstridende informasjon og feilinformasjon i barns forklaringer, sammenlignet med andre spørsmålstyper (Lamb & Fauchier, 2001).

Selv om barns forklaringer blir gradvis lengre og mer detaljerte med alderen, og små barn kan ha behov for mer støtte i samtalen, har effekten av åpne spørsmål også blitt observert på tvers av alle aldersgrupper, også i førskolealder. En rekke studier har blant annet vist at barn helt ned i 4-årsalderen kan gi detaljert, saksrelevant informasjon i respons til åpne spørsmål (Cederborg et al., 2000; Gagnon & Cyr, 2017; Hershkowitz, 2010; Lamb et al., 2003a, 2003b; 2007; Sternberg et al., 2001).

Flere studier har også vist at førskolebarn kan gi like mye informasjon i respons til åpne spørsmål som eldre barn (Cederborg et al., 2000; Hershkowitz, 2010; Sternberg et al., 2001; Lamb et al., 2003a, 2003b). Disse funnene utfordrer antagelser om at førskolebarn ikke er i stand til å svare informativt på åpne spørsmål, og at det er nødvendig å stille direkte og lukkede spørsmål for at barn i førskolealder skal fortelle (Guadagno et al., 2013; Wright & Powell, 2007). Slike antagelser er sannsynligvis også en sterk medvirkende faktor til at avhørere i liten grad stiller åpne spørsmål i avhør av barn, til tross for at robuste forskningsfunn tilsier at selv små barn kan respondere effektivt på åpne spørsmål.

Eksempelvis har en rekke feltstudier fra flere land, herunder Canada (Luther et al., 2015), Frankrike (Verkampt et al., 2019), Nederland (Otgaar et al., 2019), Israel (Lamb et al., 1996b), Korea (Yi et al., 2015, 2016), Sverige (Cederborg et al., 2000), Norge (Baugerud et al., 2020, 2023; Johnson et al., 2015; Thoresen et al., 2006, 2009), Finland (Korkman et al., 2008), og Australia (Powell & Hughes-Scholes, 2009), vist at avhørere sjeldent stiller åpne spørsmål i avhør av barn.

Gjennomgående funn fra disse studiene viser derimot at lukkede og ledende spørsmål dominerer i avhør av barn. Denne utbredte praksisen er så

sammenfallende at den kan karakteriseres som en global trend på tvers av land og ulike avhørspraksiser. Disse sammenfallende funnene antyder videre at barn sjeldent gis muligheten til å fortelle fritt om sine opplevelser i formelle avhør, og at en svært liten andel av informasjonen som kommer frem i avhør av barn stammer fra barns frie forklaring. Manglende kunnskap om ulike spørsmålstyper, sammenblanding av ulike spørsmålstyper, manglende bruk av åpne spørsmål i dagligtale som gjør at bruken av åpne spørsmål må læres, og en gjentakende tendens til å stille spesifikke spørsmål har også blitt identifisert som mulige faktorer som kan bidra til begrenset bruk av åpne spørsmål i avhør av barn (Wright & Powell, 2007).

Direkte spørsmål

Direkte spørsmål inkluderer konkrete og fokuserte spørsmål som etterspør spesifikk person- og kontekstrelatert informasjon knyttet til gitte forhold eller hendelser som barnet har introdusert i avhøret. Slike spørsmål retter samtalens fokus mot konkrete deler av barnets tidligere forklaring, eller stilles av avhører for å klargjøre konkrete detaljer eller tvetydig informasjon fra barnet (Lamb et al., 2003a, 2003b).

Direkte spørsmål formuleres som Hv-spørsmål (Hvem, hva, hvor, hvordan og hvorfor-spørsmål). I henhold til den anbefalte traktmodellen i avhør av barn, anbefales det generelt å stille barnet direkte spørsmål først etter å ha sondert barnets frie forklaring med åpne spørsmål, og for så å stille konkrete oppfølgingsspørsmål om detaljer i barnets forklaring som har fremkommet som respons på åpne spørsmål (Brown & Lamb, 2009; 2019; Cyr, 2022; Lamb et al., 2018).

Direkte spørsmål gir ofte fokuserte og korte svar fra barn. Studier som har undersøkt sammenhenger mellom avhørers spørsmålstilling og barns responser, indikerer at direkte spørsmål gir mest informasjon fra barn i avhør, etter åpne spørsmål (Gagnon & Cyr, 2017). Selv om direkte spørsmål som oftest gir færre detaljer sammenlignet med når avhører stiller åpne spørsmål, antyder flere studier at de generelt gir flere detaljer enn lukkede og suggestive spørsmål (Andrews et al., 2016, Gagnon & Cyr, 2017). Studier har imidlertid antydnet at barn i førskolealder kan ha begrenset evne til å respondere informativt på ulike typer direkte spørsmål. En studie av 49 avhør av førskolebarn (3-5 åringer) undersøkte avhørers bruk av to undergrupper av direkte spørsmål (*hvordan og hvorfor*-spørsmål) og barnas responsmønster til disse spørsmålstypene. Studien viste at *hvordan og hvorfor* spørsmål utgjorde hele 22% av

alle spørsmålene som ble stilt i avhørene (Malloy et al., 2017). Funnene viste også at kun en begrenset mengde informasjon (8.5%) fremkom i respons til slike spørsmål og at informasjonsmengden økte med barnas alder, som indikerer at enkelte direkte spørsmål kan være vanskelig å svare på for små barn.

Lukkede spørsmål

Lukkede spørsmål formuleres som spørsmål med begrensede svaralternativer som stilles av avhører, og som baseres på informasjon barnet selv ikke har gitt tidligere i avhøret (Powell & Snow, 2007; Waterman et al., 2001). Lukkede spørsmål kan bare besvares med et enkelt ord eller detalj som bekrefter eller avkrefter et av alternativene avhører fremsetter, selv om ingen av dem nødvendigvis trenger å være korrekte (Lyon, 2014). Et vesentlig problem med lukkede spørsmål er at spørsmålene og narrative som fremkommer fra spørsmålene genereres av avhører som dermed også reflekterer avhørers perspektiv og ikke barnets (Lyon, 2014). En annen utfordring er at de genererer svært lite informasjon ettersom svaralternativene i stor grad begrenser hva barnet tillates å svare (Lyon, 2014).

Lukkede spørsmål formuleres som ja/nei spørsmål og spørsmål med tvungne svaralternativer.

Lukkede ja/nei spørsmål formuleres som spørsmål hvor avhører ber barnet bekrefte eller avkrefte en påstand fra avhører ved å svare ja eller nei; («*Var han i rommet hele tiden?*», «*Skjedde dette på soverommet?*»).

Lukkede spørsmål med tvungne svaralternativer, formuleres som spørsmål hvor avhører gir begrensede svaralternativer som ikke er basert på informasjon barnet har gjengitt tidligere i avhøret; («*Skjedde dette på kvelden eller på dagen?*», «*Var han sint eller glad i ansiktet sitt når han gjorde det?*». «*Tok han på deg over eller under klærne dine?*»).

Lukkede spørsmål inngår i kategorien ikke-anbefalte spørsmålstyper i avhør av barn. Slike spørsmål gir minst informasjon og minst korrekt informasjon når de stilles i avhør av barn. En utfordring med lukkede spørsmål er at de er forhåndsgenerert av avhører og ikke nødvendigvis inkluderer korrekte svaralternativer. En annen utfordring er at barn ofte har en tendens til å gjette i respons til lukkede spørsmål

eller svare ja/nei etter trend (Rocha et al., 2013; Waterman et al., 2001; Peterson et al., 1999).

Suggestive spørsmål

Suggestive spørsmål er en fellesbetegnelse for spørsmålstyper som formuleres slik at de kommuniserer hvilke svar som forventes. Slike spørsmål legger føringer på hva samtalen skal omhandle ved at avhører formulerer spørsmål som signaliserer hvilken respons som er forventet eller ønsket fra barnet, introduserer informasjon barnet ikke har nevnt tidligere i avhøret, eller ber barnet gjette eller spekulere i svaralternativer som er generert av avhører (Benia et al., 2015; Cyr, 2022).

Suggestive spørsmål utgjør en risiko for feilinformasjon fra barnet, noe som kan føre til betydelige følgefeil i avhørsforløpet (Bruck & Melnyk, 2004). Eksempelvis fant Lamb & Fauchier (2001) at suggestive spørsmål ofte medfører motsigelser i barnas forklaringer, noe som kan bidra til at barnets forklaring fremstår som mindre pålitelig. Førskolebarn er, sammenlignet med eldre barn, mer sårbare for ekstern påvirkning og mer tilbøyelige til å gi feilaktige svar (Lamb et al., 2018; Kulkofsky & London, 2010). En generell anbefaling i etablerte internasjonale avhørsprotokoller er derfor å unngå alle former for suggestive spørsmål i avhør av barn (Lamb et al., 2018).

Suggestive spørsmål kan formuleres som spørsmål og som påstander fra avhører. For å kunne utføre mer differensierte analyser av undergrupper av ulike typer suggestive spørsmål, og for å kunne gi mer detaljert og nyansert informasjon om bruken av disse spørsmålene i avhørene, har kategorien *suggestive spørsmål* blitt kodet i seks underkategorier;

- Ledende spørsmål
- Repeterte spørsmål
- Ledende spørsmål som refererer til andre personers utsagn
- Spørsmål som inneholder press/forsterkning
- Indikerende spørsmål
- Visualiserende spørsmål

Ledende spørsmål inkluderer spørsmål som formuleres for å styre samtalen i en bestemt retning, oppnå et ønsket svar eller bekrefte avhørers forutinntatte antagelser om hva barnet har vært utsatt for. Slike spørsmål kommuniserer sterkt hvilke svar som forventes fra barnet og inneholder ofte elementer av misledende informasjon, indisier om hva barnet kan ha opplevd, eller definerer barnets opplevelse knyttet til bestemte hendelser, uten at barnet på eget initiativ har fortalt om dette tidligere i avhøret.

Eksempel:

Avhører: «*Har noen voksne gjort noe med kroppen din i barnehagen som du ikke har likt, eller som har gjort deg redd eller vært ekkelt? Hm?*» (Når barnet ikke har fortalt at noe har skjedd i barnehagen).

Avhører: «*Så han tok på deg under klærne dine, ikke sant?*» (Når barnet ikke har nevnt at NN tok på barnet).

Repeterte spørsmål inkluderer spørsmål som avhører stiller flere ganger innenfor samme avhør, etter at barnet allerede har besvart spørsmålet. Slike spørsmål kan enten stilles med samme ordlyd gjentatte ganger eller omformuleres for å etterspørre samme informasjon på en annen måte. Repeterte spørsmål kodes bare når avhører stiller gjentatte spørsmål som barnet allerede har svart avkrefteende eller bekrefteende på, og avhører ikke aksepterer barnets første respons.

Eksempel:

Avhører: «*Har det skjedd noe hjemme hos deg som du synes har vært veldig vanskelig og som du vil fortelle meg om?*»

Barnet: «*Nei, jeg har det bra hjemme.*»

Avhører: «*Ok, javel. Men du, hjemme hos deg.. er det sånn at det av og til skjer noe som er vanskelig for deg, noe som du kanskje synes er vanskelig å fortelle til meg?*».

Barnet: «*Nei har jeg jo sagt.*»

Avhører: «*Nei vel. Ok. Men du, hør her, hjemme hos deg, skjer det aldri noe vanskelig der da eller, som du ikke vil snakke om? Hm?*».

Ledende spørsmål som refererer til andre personers utsagn inkluderer spørsmål hvor avhører henviser til informasjon som har fremkommet i samtale med andre (andre barn, foreldre, helsepersonell, barnehageansatte etc.) på en ledende måte. Når avhører stiller slike spørsmål, settes barnets forklaring opp mot informasjon fra andre kilder.

Eksempel:

Avhører; «Nå forteller jo du meg noe annet enn det jeg har hørt fra NN for NN har fortalt at NN har gjort noe dumt med deg flere ganger i barnehagen. Er det det NN forteller meg feil det da, når du forteller noe annet, hm?».

Avhører; «Det er litt vanskelig for meg å vite om det du forteller om er helt sant, for jeg har hørt noe annet fra NN og hun forteller at (...). Så da blir jeg usikker på hva jeg skal tro på når du sier noe annet».

Spørsmål som inneholder press/forsterkning inkluderer spørsmål som inneholder elementer av positiv eller negativ forsterkning/press, og som kan formuleres som spørsmål eller utsagn.

Spørsmål som inneholder positiv forsterkning/press formuleres som spørsmål eller utsagt som gir barnet ros eller lover belønning for bestemte svar.

Eksempel:

Avhører: «Nå ser jeg at du er sliten og vil hjem, og vi er snart ferdig her, men du må bare svare meg på dette viktige før du drar, så jeg vet helt sikkert. Så skal du snart få en pause. Også vet jeg at NN har lovet deg en tur i kiosken etterpå, du skulle kanskje få is, ikke sant? Ja, det blir bra, men først må du svare meg på spørsmålene mine, ikke sant? Ja, det må du».

Spørsmål som inneholder negativ forsterkning/press formuleres som spørsmål eller utsagn hvor avhører kritiserer eller devaluerer barnet eller barnets svar, eller på annen måte indikerer at barnets svar er skuffende, utilstrekkelig eller ikke i tråd med avhørers egne oppfatninger.

Eksempel:

Avhører: «Jeg tror du har bedre hukommelse enn det du viser meg nå, ikke sant? Jeg tror du kan huske bedre hvis du bare tenker deg nøye om. Du er gammel nok til å huske dette bedre, ikke sant?».

Indikerende spørsmål formuleres som spørsmål eller utsagn hvor avhører signaliserer egne synspunkter og antyder lydighet til autoritet.

Eksempel:

Avhører: “Vet du hva jeg tror. Jeg tror du har noe å fortelle meg som du synes er veldig vanskelig å fortelle. Jeg tror også at NN gjorde noe med deg den dagen, som du ikke synes var greit, kanskje noen gjorde noe med kroppen din, som du synes er vanskelig å fortelle meg. Stemmer ikke det, hm?”

Visualiserende/spekulerende spørsmål og uttalelser som oppfordrer barnet til å spekulere i, gjette, tenke seg, forestille eller visualisere ulike hendelser og hendelsesforløp som barnet kan ha blitt eksponert for eller spekulere i andre personers atferd, intensjoner eller tanker.

Eksempel:

Avhører: “Hvis noe dumt hadde skjedd i barnehagen, hva kunne det ha vært? Hvem kunne ha gjort noe dumt med deg i barnehagen som du ikke likte? Hva kunne det ha vært, hvis du tenker etter, hva kunne ha skjedd da som var dumt da, hm?”

Fasilitatorer inkluderer nøytrale, ikke-ledende ytringer fra avhører («Jeg forstår», «Ok», «Hm») eller parafrasering av barnets tidligere utsagn som fungerer kommunikasjonsfremmende i samtalen med barnet.

3.6.3 Barnas responsmønster til ulike spørsmålsformuleringer

Formulering av spørsmål i avhør vil i stor grad påvirke hvilke svar man får (Fivush et al., 2021). En kartlegging av barns responsmønster til ulike spørsmålstyper stilt av avhører i avhørsforløpet kan avdekke eventuelle forskjeller i hvorvidt ulike spørsmålstyper er effektive i å fremkalle saksrelevant informasjon på en effektiv og adekvat måte.

I avhør av barn er det veldokumentert at åpne spørsmål gir lengre, mer korrekte og mer detaljerte forklaringer fra barn i alle aldersgrupper, sammenlignet med direkte, lukkede og ledende spørsmål (Cederborg et al., 2000; Gagnon & Cyr, 2017; Hershkowitz, 2010; Lamb et al., 2003a, 2003b; 2007; Sternberg et al., 2001; Danby & Sharman, 2023; Feltis et al., 2010). Åpne spørsmål gir også sjeldent motstridende informasjon fra barn i avhør, sammenlignet med lukkede og suggestive spørsmål (Lamb & Fauchier, 2001).

Flere studier har også vist en tilsvarende effekt av åpne spørsmål på tvers av aldersgrupper og at barn helt ned i fireårsalderen kan gi like mye informasjon i respons til åpne spørsmål som eldre barn (Cederborg et al., 2000; Hershkowitz et al., 2010, 2012; Sternberg et al., 2001; Lamb et al., 2003b). Andre studier har også funnet at selv om små barn kan rapportere relevant informasjon i respons til åpne spørsmål, er de enda mer responsive til åpne fokuserte spørsmål, noe som kan indikere at barn i denne aldersgruppen trenger mer konkrete cues (Hershkowitz et al., 2012; Korkman et al., 2006). Disse funnene utfordrer antakelser om at åpne spørsmål ikke er effektive for innhenting av relevant informasjon i avhør av førskolebarn, og at direkte og lukkede spørsmål er nødvendige for å få barn i denne aldersgruppen til å fortelle (Guadagno et al., 2013; Wright & Powell, 2007). Barns responser til åpne spørsmål er imidlertid ikke alltid korrekte, spesielt i tilfeller hvor hendelsen skjedde for lenge siden (Leichtman & Ceci, 1995; Poole & Lindsay, 1995).

Sammenlignet med åpne spørsmål gir lukkede og suggestive spørsmål både minst informasjon, og minst korrekt informasjon når de stilles i avhør av barn (Lyon, 2014). Eksempelvis har forskning vist at suggestive spørsmål, til forskjell fra åpne spørsmål, ofte medfører motsigelser i barnas forklaringer, som også kan bidra til at barnets forklaring fremstår som mindre pålitelig (Lamb & Fauchier, 2001). Den negative effekten av suggestive spørsmål synes også å øke når de stilles tidlig i avhørsforløpet (Cederborg et al., 2000).

Barn i førskolealder er, sammenlignet med eldre barn, mer sårbare for påvirkning fra lukkede og suggestive avhørsteknikker (Brown & Lamb, 2017). Eksempelvis viser førskolebarn en større tilbøyelighet til å gi feilaktige svar på suggestive spørsmål (Bruck & Ceci, 1999; Ceci & Bruck, 1995; Poole & Lindsay, 1995). Små barn er også mer sårbare for sosialt press og opplevde forventninger, ved at de ønsker å

tilfredsstillende spørsmålsstilleren ved å svare etter hva de oppfatter som ønsket eller forventet svar (Bruck & Ceci, 1999; Lamb et al., 2003a, 2003b).

En overordnet målsetting i Barneavhørsstudien var å kartlegge effekten av ulike spørsmålstyper som stilles i avhør av førskolebarn. Dette ble gjort ved å kartlegge barnas responser til ulike spørsmålstyper (åpne, fokuserte, direkte, lukkede og suggestive spørsmål). Spesifikt undersøkte vi i hvilken grad barna gjenhentet saks relevant informasjon i respons til de ulike spørsmålstypene. Som beskrevet tidligere innbefatter saksrelevant informasjon (*substansiell informasjon*) all informasjon som identifiserer, omhandler og beskriver enkeltpersoner som har vært involvert i, eller bevitnet handlinger og hendelsesforløp, inkludert tids- og stedsspesifikk informasjon og/eller gjenstander som har vært involvert i det mistenkte forholdet.

3.6.4 Avhørers «vet ikke» instruksjoner, barnas «vet ikke» svar og avhørers reaksjoner etter barnas «vet ikke» svar

Det er viktig å balansere maktforholdet mellom barnet og avhører. Barnets opplevelse av avhørssituasjonen kan påvirkes av dets inntrykk av voksne som kunnskapsrike personer som stiller spørsmål for å teste barnets kunnskap, og et ønske om å svare "rett" på slike spørsmål (Fivush & Schwarzmueller, 1995, Howie et al., 2009). I slike situasjoner står man i fare for at barnet gjetter på det de tror den voksne vil høre, i stedet for å innrømme uvitenhet (Howie et al., 2004). Dette kan ha alvorlige konsekvenser for utfallet av straffesaker.

En måte å redusere barns tilbøyelighet til å gjette på "rett" svar, er å informere barnet om at det bør svare "vet ikke" eller "husker ikke" dersom det kjenner seg usikker på hva det skal svare (Waterman & Blades, 2011). Slike instruksjoner kalles grunnregler. Grunnregler skal redusere sannsynligheten for feilinformasjon fra barnet. Andre grunnregler som ofte benyttes er at barnet får beskjed om å korrigere avhører, dersom avhører sier noe som ikke er riktig, at barnet gir beskjed dersom det ikke forstår spørsmålet, at spørsmål kan bli repetert uten at dette betyr at det barnet opprinnelig svarte var feil og at barnet informeres om at avhører ikke vet hva som skjedde – det er bare barnet som vet hva som faktisk skjedde (Brubacher et al., 2015; Faller, 2015).

Av de nevnte grunnreglene har «vet ikke» grunnregelen blitt viet mest oppmerksomhet i forskningen (Brubacher et al., 2015). En årsak til dette er at «vet ikke» grunnregelen er lettere å undersøke enn andre grunnregler, og at instruksjoner om å svare «vet ikke» reduserer opplevd press om å besvare alle spørsmål. Dette kan øke mengden korrekt informasjon fra barna (Koriat & Goldsmith, 1996; Nesbitt & Markham, 1999). Barn kan tolke gjentakelse av spørsmål i avhør som at deres svar var 'feil'. Konsekvensen av dette kan være at de endrer sine svar. Gjentakelse av spørsmål er derfor frarådet (Ministry of Justice, 2022). Forskning har vist at det er mer sannsynlig at det første svaret var riktig, og det endrede svaret er feil enn motsatt (Howie et al., 2004). I tilfeller hvor repetisjon av spørsmål er nødvendig, som for eksempel når det er åpenbart at barnet har misforstått, bør barnet informeres om at gjentakelsen ikke indikerer at det første svaret var feil, før spørsmålet gjentas formulert på en åpen måte. Dette kan minske presset barnet føler for å endre sitt svar (Ministry of Justice, 2022; Brubacher et al., 2015).

En studie av 76 avhør av barn mistenkt for å ha vært utsatt for seksuelle overgrep, viste at avhører avviste ett av tre "vet ikke"-svar i form av at spørsmålet ble gjentatt, eller at barnet ble utsatt for andre typer press om å svare noe annet enn «vet ikke» («Tenkt deg nøye om, kanskje du kan svare likevel»). Barna endret sine svar i 81% av tilfellene hvor avhører avviste «vet ikke»-svarene (Earhart et al., 2014).

Resultatene fra denne studien understreker viktigheten at avhørere responderer adekvat på barnas "vet ikke"-svar.

Basert på eksisterende forskningslitteratur var en av målsettingene i Barneavhørsstudien å undersøke ulike aspekter knyttet til avhørers implementering av «vet-ikke»-instruksjoner, og barnets «vet ikke»-svar i et utvalg bestående utelukkende av barn i førskolealder. Dette delprosjektet blir gjennomført som en av tre doktorgrader tilknyttet prosjektet (Grung). Til dette formålet ble det selektert 114 saker med formål å undersøke;

- Hvorvidt barna ble informert om at de måtte svare «vet ikke» eller «husker ikke» dersom de ble stilt spørsmål de ikke kunne svare på.
- Hvorvidt barna ble informert om at avhører kunne stille repeterte spørsmål, uten at dette betydde at barnets første svar var feil.

- Hvorvidt barna svarer «jeg vet ikke» når de stilles substansielle spørsmål i løpet av avhørsforløpet.
- Hvorvidt avhører aksepterte barnas «jeg-vet-ikke»-responser når de stiller det samme spørsmålet på en annen måte. I denne sammenhengen betyr 'aksept' at avhører stiller spørsmål om noe annet enn det barnet har svart «vet ikke» til, eller på annen måte signaliserer at «vet ikke» er et greit svar.
- Hvorvidt avhører avviste barnas «jeg-vet-ikke»-responser enten ved at de gjentok spørsmål eller på annen måte signaliserte at barnets «jeg-vet- ikke»-responser ikke var et akseptabelt svar (e.g., «Tenk deg nøye om, kanskje du kan svare allikevel», «Er det fordi du ikke vet, eller fordi du ikke vil svare?»).
- Barnas svar når avhører avviste barnas «jeg-vet ikke» svar; gjentok barna det opprinnelige «vet ikke» svaret eller på annen måte unnlot å svare, eller endret de svaret sitt.

3.6.5 Barnas avdekking av vold/overgrep i sekvensielle avhør

Barns avdekking av vold og seksuelle overgrep i avhør er en kompleks prosess som påvirkes av et komplisert samspill mellom ulike faktorer (Alaggia et al., 2019; Collin-Vézina et al., 2015; Faller, 2020). Et gjennomgående funn i flere studier er at mange barn som har opplevd overgrep ikke forteller om sine erfaringer til noen (Lemaigre et al., 2017; McGuire & London, 2020). Eksempelvis fant en metaanalyse at en tredjedel av overgrepsutsatte barn ikke forteller om overgrep i formelle avhør (Azzopardi et al., 2019). Selv når barn tidligere har avslørt sine overgrepserfaringer til en annen person, som øker sannsynligheten for at de også forteller i avhør, avslører 7-26% av barna ikke overgrep i formelle avhør (Hershkowitz et al., 2005; Tamm et al., 2021). Disse funnene synliggjør at barn opplever flere betydelige barrierer som hindrer dem i å fortelle at de har vært utsatt for vold eller overgrep.

Studier indikerer at barns avdekking av overgrep kan påvirkes av utviklingsmessige og kontekstuelle faktorer, samt motivasjonsfaktorer. Disse faktorene inkluderer frykten for å ikke bli trodd, barnets avhengighetsforhold og emosjonelle tilknytning til den mistenkte, trusler, frykt og traumatisk stress som en del av overgrepshandlingen, samt begrenset forståelse av normer og sosiokulturelle faktorer (Augusti & Myhre,

2021; Azzopardi et al., 2019; Gewehr et al., 2021; Lahtinen et al., 2017, 2018; Lyon et al., 2019).

Barns alder har videre vist seg å påvirke sannsynligheten for at de avdekker overgrep, hvor barn i førskolealder synes å være mindre tilbøyelige til å avdekke sammenlignet med barn i skolealder (Ahern et al., 2014; Azzopardi et al., 2019). Dette kan være relatert til barnas hukommelsesutvikling og gjenhentingsstrategier, språkutvikling og evnen til å fortelle om personlige erfaringer (Cyr, 2022; Hershkowitz et al., 2012). Kontekstuelle faktorer som påvirker barnas avdekking kan knyttes til selve avhørskonteksten, hvor små barn kan ha utfordringer knyttet til avhørets formål og kontekst. (Brubacher et al., 2019; Hershkowitz et al., 2012; Powell & Snow, 2007).

Basert på litteraturen på feltet var en overordnet målsetting i Barneavhørsstudien å undersøke ulike aspekter knyttet til førskolebarns avdekking av vold og overgrep i sekvensielle avhør. Dette delprosjektet blir gjennomført som en av tre doktorgrader tilknyttet prosjektet (Røed et al, i revisjon). Til dette formålet ble det selektert 131 saker hvor barna avdekker seksuelle overgrep eller vold i løpet av avhørsforløpet med formål om å undersøke;

- *Når* i avhørsforløpet barna avdekket vold/overgrep
- Hvilket spørsmål avhører stilte forut for barnas avdekking av vold/overgrep
- Hvor mange påfølgende turns (respons på spørsmål) barna ga saksrelevant informasjon etter deres første avdekking
- Hvordan barnas avdekking ble fulgt opp av avhører i form av oppfølgingsspørsmål.

3.6.6 Bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhør av barn

Bruk av ulike former for supplerende kommunikasjonsmetoder, som bruk av tegnemateriell, kroppsdiagram, puslespill, dukker, bamser og plastelina (også omtalt som visual aids/props) i avhør av barn, har vært et mye omtalt og omstridt tema (Brown et al., 2007; 2011; Bull, 1995; 2011; Faller, 2015, Lamb et al., 2018; Pipe og Salmon, 2009; Poole og Dickinson, 2011, 2014; Wolfman et al., 2018). Tematikken har vært aktualisert i forskningslitteraturen siden begynnelsen av 1990-tallet. Der ble det stilt spørsmål ved bruken og effekten av ulike supplerende

kommunikasjonsmetoder i avhør av barn, og satt fokus på å utvise særlig varsomhet og bevissthet rundt bruken av disse metodene i avhør av barn (Lamb, 1994; Bull, 1995). Utarbeidelse av evidensbaserte retningslinjer og spesifikke anbefalinger for bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhør av barn ble tidlig fremhevet som essensielt av fremtredende forskere på feltet (Bull, 1995). Et sentralt spørsmål i forskningsøyemed er hvorvidt slike verktøy og hjelpemidler fungerer kommunikasjonsfremmende ved å supplere barns verbale forklaring i avhør.

Bruken av ulike supplerende kommunikasjonsmetoder i samtaler med barn er opprinnelig forankret i klinisk barnepsykologi, hvor spesialister innen klinisk barnepsykologi bruker ulike terapeutiske hjelpemidler og verktøy i leketerapi eller som et ledd i psykologisk behandling, ut ifra en klinisk, teoretisk forståelse (Axline, 1947; Kalff, 1980; Allen et al., 2012). Supplerende kommunikasjonsmetoder har eksempelvis blitt brukt i strukturerte behandlingstilnæringer i klinisk barnepsykologi, der ulike verktøy har til hensikt å fungere som eksponering for traumespesifikke komponenter, eksempelvis i traumefokusert kognitiv terapi (Deblinger et al., 2017).

Supplerende kommunikasjonsmetoder som brukes i avhør av barn er i stor grad de samme som anvendes i psykologisk utredning og behandling (tegning, sandkasse, plastelina, dukker, leker, illustrasjoner etc.). En overføring i bruk av lignende verktøy til avhørsfeltet er delvis knyttet til at det tidligere var kliniske barnepsykologer, og ikke politietterforskere, som gjennomførte avhør av barn. I flere land (Finland, USA, Australia) er det fremdeles i stor grad sosialarbeidere og psykologer som gjennomfører barneavhør.

Supplerende kommunikasjonsmetoder har imidlertid en annen funksjon når de anvendes i psykologisk utredning og behandling, versus i en avhørssammenheng. I klinisk praksis introduseres slike metoder som eksponering for opplevde traumespesifikke komponenter, som et ledd i leketerapi eller som en del av kliniske intervensjoner. I avhørssammenheng introduseres slike hjelpemidler som et ledd i etterforskning som skal sondere hvorvidt barn kan ha vært utsatt for straffbare forhold.

En slik overføring av supplerende kommunikasjonsmetoder i to vidt forskjellige samtaletilnæringer (avhør vs. behandlingssammenheng) er ikke uten utfordringer. Det største ankepunktet er knyttet til den faglige kompetansen til de som anvender

supplerende kommunikasjonsmetoder i samtaler med barn i avhør. Klinisk utredning og behandling er en spesialistoppgave som forutsetter formell spesialistkompetanse knyttet til hvordan, i hvilken kontekst og til hvilke formål supplerende kommunikasjonsmetoder kan anvendes som ledd i klinisk intervensjon. En slik bevissthet er en forutsetning for å sikre at supplerende kommunikasjonsmetoder eller kliniske verktøy brukes på en tilsiktet måte, for å vurdere risiko og nytteverdi, samt slagsider knyttet til fortolkning og feilbruk av barns interaksjon med verktøyene.

Et annet ankepunkt knyttet til bruken av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhør av barn har vært hvorvidt slike verktøy fungerer som tiltenkt. Altså som et verktøy og en samtalestøtte som bidrar til at barn, særlig små barn med begrensede språklige ferdigheter, lettere kan uttrykke seg om egne erfaringer via eller gjennom slike hjelpemidler (Lamb, 1994).

Et særlig spørsmål har vært hvorvidt supplerende kommunikasjonsmetoder kan påvirke kvaliteten og detaljrikdommen i barns forklaringer om potensielt traumatiske hendelser i formelle avhør. Forskning på feltet har vist motstridende funn. Enkelte studier antyder at supplerende kommunikasjonsmetoder kan hjelpe barn å gjengi nøyaktig informasjon om både nøytrale og emosjonelle erfaringer (Gross og Hayne, 1999; Katz og Herschkowitz, 2010; Patterson og Hayne, 2011; Woolford et al., 2015). Andre studier har derimot avdekket en rekke risikofaktorer knyttet til bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder, for eksempel at de gir mindre nøyaktige og korrekte svar, reduserer troverdighet i barns forklaringer, og kan utgjøre en risiko for feilinformasjon fra barnet og feiltolkning av barnas interaksjon med verktøyene (Bruck et al., 2000; Otgaar et al., 2016; Macleod et al. 2016; Poole og Bruck, 2012; Poole og Dickinson, 2011). En metodisk begrensning på forskningsfeltet, er imidlertid at mange gjennomførte studier er såkalte analoge laboratoriestudier, som ikke har analysert bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i reelle avhør. Slike studier peker på viktige trekk, men vil ha lavere grad av økologisk validitet sammenlignet med feltstudier som gjennomføres med reelle avhør av barn.

Internasjonale studier som har kartlagt bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i reelle barneavhør har avdekket en utstrakt bruk av slike hjelpemidler. En studie rapporterte at 67% av avhørerne brukte projektive tegnetester, 54% brukte tidslinjer, 44% brukte anatomiske tegninger, 21% brukte anatomiske korrekte dukker, og 34%

brukte dukker eller andre leker som en del av avhørsprosedyren i avhør av barn (Bow et al., 2002).

Nyere studier har avdekket en utstrakt bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder og verktøy i avhør av barn, og viser samtidig at typen kommunikasjonsmetoder som brukes har endret seg. I en nyere svensk studie rapporterte majoriteten av politietterforskere (94%) at de brukte tegninger til en viss grad i avhør av barn (Magnusson et al., 2020). Begrunnelsene for å benytte tegning i avhørene var å hjelpe barnet og beskrive steder (72%), gjenstander (67%), hjelpe barnet til å føle seg komfortabel i intervjuet (22%), som et hjelpemiddel for å bedre barnas hukommelse (19%), eller som en del av kontaktetableringen i avhøret (17%) (Magnusson et al., 2020). I tillegg rapporterte 40% av politietterforskerne i studien at de brukte andre hjelpemidler i avhør av barn, herunder fotografier (15,9%), stressreducerende objekter (10,2%), bildekort (9%), leker/kosebamser (8%), anatomiske dukker (3,4%), kroppsdiagram (2,3%) og emosjonskort (2,3%). I en tilsvarende studie fra England og Wales rapporterte 88% av politietterforskerne at de brukte tegning som visuelt hjelpemiddel i avhør av barn, og 72% av etterforskerne oppga at de brukte tegning ofte eller nesten alltid som et hjelpemiddel i avhør av barn (Mattison og Dando, 2020). I en annen studie fra Nederland rapporterte 19% av etterforskerne at de brukte kroppsdiagram, 22% rapporterte at de vanligvis brukte flere verktøy i avhør av barn, og 19% oppga at de brukte en samtaleteknikk med Duplo-figurer som opprinnelig ble utviklet for bruk i barneterapi (Erens et al., 2020). En feltstudie som undersøkte politietterforskeres bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i 98 avhør av barn viste videre at bruk av slike kommunikasjonsmetoder verken bidro til å øke eller redusere barns produktivitet (Wolfman et al., 2018).

Disse funnene fra reell avhørspraksis viser at supplerende kommunikasjonsmetoder er en utstrakt og etablert praksis i avhør av barn på tvers av flere land. Studiene antyder at det er store variasjoner i hvilke typer supplerende kommunikasjonsmetoder som anvendes. Enkelte hjelpemidler brukes på tvers av land, mens andre anvendes mer sjeldent, og synes å være mer forankret i lokal avhørspraksis i enkelte land.

En sentral del av *Barneavhørsstudien* har vært å kartlegge bruken av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhør av førskolebarn i saker hvor barn avdekker

vold/seksuelle overgrep i løpet av avhørsforløpet. I tilgjengelig litteratur som beskriver sekvensielle avhør som avhørsmetode, er det begrenset informasjon om spesifikke anbefalinger og retningslinjer knyttet til bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder. De få anbefalingene som finnes, er overordnet definert, og gir få og lite spesifiserte føringer for hvordan og når slike hjelpemidler skal brukes.

En generell anbefaling er at supplerende kommunikasjonsmetoder bør brukes på en bevisst og strukturert måte i sekvensielle avhør (Langballe og Davik 2017).

Eksempelvis kan slike metoder brukes i avhørets forberedende fase for å hjelpe barnet til å begynne å snakke eller for å utforske barnets kognitive evner (Langballe & Davik 2017). Videre kan tegninger brukes i avhørets substansielle fase i tilfeller hvor barnet ikke klarer å snakke om opplevelsene. Det eksemplifiseres at avhører kan tegne mens han/hun snakker med barnet – for eksempel barnets hus, foreldre, søsken og kjæledyr. I tillegg kan avhørere introdusere fotografier av barnets hjem og familie, eller andre personer knyttet til saken, for å hjelpe barnet med å fokusere på emnet. Det understrekes imidlertid at fotografier bør introduseres på en åpen måte (Langballe & Davik 2017). En generell anbefaling for sekvensielle avhør er at avhører følger opp med åpne, men konkrete spørsmål, hvis barnet tar opp overgrep eller andre relevante temaer for saken.

Det er uklart hvor stor del av etterutdanningen i tilrettelagte avhør av særlig sårbare personer som spesifikt handler om opplæring i bruk av ulike supplerende kommunikasjonsmetoder i avhør av førskolebarn. I etterutdanningens læringsmål og ferdigheter er det oppgitt at studentene etter gjennomført utdanning skal kunne «*anvende tegning og andre supplerende kommunikasjonsmetoder på en kritisk og tilpasset måte*» (Politihøgskolen, 06.11.2019). Det foreligger dog ingen studier som har undersøkt hvordan supplerende kommunikasjonsmetoder brukes i avhør og hvilke effekter de har på barnas fortellinger (Langballe & Davik 2017).

Med dette som utgangspunkt var formålet å kartlegge bruk av ulike supplerende kommunikasjonsmetoder i sekvensielle avhør av barn gjennomført i Norge. Avhørers bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder ble kartlagt i et selektert utvalg av 140 saker fra det totale utvalget hvor barna avdekket vold og/eller seksuelle overgrep i løpet av avhørsforløpet, da dette ble ansett som mest relevant. Funn fra denne studien er publisert i en internasjonal artikkel (Johnson et al., 2023). Et overordnet mål var å få en oversikt over i hvilken grad supplerende kommunikasjonsmetoder

brukes i avhør av førskolebarn i Norge, *hvilke typer* supplerende kommunikasjonsmetoder som ble anvendt i avhørene, samt hvilke spørsmål avhørere stiller når de bruker slike hjelpemidler for å fasilitere barnets forklaring knyttet til det mistenkte forholdet. Det var også relevant å kartlegge om slike metoder fungerte kommunikasjonsfremmende.

Kapittel 4

Hovedfunn og implikasjoner

4.1 Overordnet avhørsmetodisk kvalitet i avhør av førskolebarn

Et hovedfunn i studien var at det ble avdekket betydelige variasjoner i avhørsmetodisk kvalitet blant individuelle politietterforskere, samt innad og mellom politidistrikt.

Det fremkom at noen avhørere besitter kunnskapen, kompetansen og de avhørsmetodiske ferdighetene som kreves for å gjennomføre effektive og tilrettelagte avhør i henhold til beste praksis og anbefalt avhørsmetodikk. Disse avhørene representerer en «gullstandard» for avhør av førskolebarn, ved at de tilfredstilte alle eller de fleste av kvalitetskriteriene beskrevet under. Imidlertid utgjorde disse avhørene kun en liten andel av det totale utvalget.

Avhør som ble vurdert å ha høy avhørsmetodisk kvalitet, var karakterisert av;

- Formålsstyrte avhør med en tydelig trakt-tilnærming i avhørets substansielle fase, med høy forekomst av åpne invitasjoner og åpne fokuserte spørsmål tidlig i substansiell fase.
- Barnet får adekvat, men ikke ledende informasjon om hvorfor det avhøres. Avhører går effektivt videre til substansiell fase uten å bruke uforholdsmessig lang tid på introduksjonsspørsmål eller for vag introduksjon om avhørets formål.
- Overgang til direkte spørsmål etter uttømmende bruk av åpne og fokuserte spørsmål.
- Fravær av lukkede og suggestive spørsmål i hele avhørsforløpet.
- En moderat avhørslengde som er tilpasset barnets alder, kognitive kapasitet og evne til å opprettholde fokus og konsentrasjon.
- Avhører viser hensyn til når barnet uttrykker at det er trett, ikke ønsker å snakke mer, eller uttrykker ønske om å avslutte avhøret.
- Aldersadekvat begrepsbruk i spørsmålsstillingen i form av enkelt språk tilpasset barnets utviklingsnivå, bruk av begreper barnet har forutsetning for å forstå, og unngåelse av å stille flere spørsmål samtidig.

- Generell god fasilitering av barnets forklaring gjennom hele avhørsforløpet ved å bruke nøytrale uttrykk, parafrasering, og gi sosial støtte. Avhørere venter på barnets svar før nye spørsmål stilles og gir barnet tid til å svare i sitt eget tempo.
- Benytter supplerende kommunikasjonsmetoder på en strukturert og målrettet måte, tilpasset barnets utviklingsmessige forutsetninger for å forstå betydningen av og interagere hensiktsmessig med slike metoder.

Generelt sett ble det funnet avhørsmetodiske mangler ved gjennomføringen av de fleste sekvensielle avhørene i utvalget, men med stor variasjon innad i utvalget. Fra å mangle enkelte av de nevnte metodiske kvalitetsindikatorerne, til å ha så vesentlige mangler at måten avhørene ble gjennomført på potensielt kan utgjøre en risiko for bevisforspillelse og ivaretagelsen av både barnets og siktedes rettssikkerhet.

Avhør som ble vurdert å ha avhørsmetodiske mangler var karakterisert av:

- Lite formålsstyrte og strukturerte avhør, med liten eller ingen trakt-tilnærming i avhørets substansielle fase. Avhøret fremstår som dårlig strukturert, ineffektivt og lite planlagt.
- Avhører gir barnet ingen eller vag informasjon om årsaken til at det avhøres og bruker uforholdsmessig lang tid på forberedende fase.
- Avhører gir barnet få eller ingen mulighet til å gi en fri forklaring ved å stille barnet få eller ingen innledende åpne og fokuserte spørsmål tidlig i substansiell fase, selv i tilfeller hvor barnet vurderes å ha tilstrekkelige forutsetninger for å kunne gi en slik fri forklaring. Det er generelt et fravær av åpne og fokuserte spørsmål gjennom hele avhørsforløpet, også i tilfeller hvor barnet tydelig viser at det har ferdigheter til å gi relevant informasjon og har utviklede språklige ferdigheter til å beskrive hendelsesforløp i detalj.
- Utstrakt bruk av lukkede og suggestive spørsmål gjennom deler eller hele avhørsforløpet. I mange tilfeller introduseres avhørets substansielle fase ved å stille lukkede eller suggestive spørsmål. I enkelte tilfeller kan lukkede og suggestive spørsmål utgjøre hovedandelen av alle spørsmål som stilles til barnet i løpet av avhørsforløpet.
- Avhøret fremstår som uforholdsmessig langt og omfattende med et antall spørsmål som ikke er tilpasset barnets kognitive kapasitet eller som barnet har

forutsetning for å svare på innenfor rammene av avhøret. Barnet fremstår som ufokusert og utmattet, som også preger barnets responser eller barnet signaliserer verbalt gjentatte ganger at det ikke orker eller vil fortsette avhøret.

- Avhører utviser liten sensitivitet til barnet når det signaliserer at det er utmattet, ufokusert og ikke vil snakke mer eller vil avslutte avhøret ved å fortsette å stille spørsmål (ofte gjentatte spørsmål) om forhold barnet allerede har svart på tidligere i avhørsforløpet.
- Liten grad av aldersadekvat begrepsbruk i spørsmålsstillingen og få tilpasninger for et mest mulig enkelt språk tilpasset barnets utviklingsmessige nivå. Avhører stiller kompliserte spørsmål og bruker språklig terminologi som barnet ikke har forutsetninger for å forstå og svare på.
- Avhører stiller flere spørsmål samtidig i samme setning og/eller uttalt bruk av repeterte spørsmål selv etter at barnet har svart adekvat på spørsmålet.
- Avhører avbryter barnet, mangler struktur i spørsmålsstillingen, stiller gjentatte spørsmål uten å gi barnet tid til å svare, og viser generelt liten grad av adekvat oppfølging av barnets forklaring. Dette innebærer manglende bruk av nøytrale uttrykk, parafrasering og sosial støtte i samtalen.
- Avhører bruker supplerende kommunikasjonsmetoder på en måte som fremstår som tilfeldig, lite strukturert og tilsiktet. Avhører introduserer mange ulike kommunikasjonsmetoder i avhørsforløpet og stiller primært lukkede og suggestive spørsmål om det mistenkte forholdet i kombinasjon med disse.

I en liten andel av avhørene ble det i tillegg identifisert avhørsmetodiske mangler som ble ansett som vesentlige utover de som er oppgitt ovenfor. Dette innbefattet avhørsteknikker hvor avhører utsetter barnet for utilbørlig press i avhørssituasjonen ved å signalisere ros eller belønne barnet for bestemte svar, eller ved å stille spørsmål ved om barnet husker riktig. Avhører kan også diskreditere eller motsi barnets forklaring fordi den står i motsetning til informasjon som har kommet fra andre kilder (for eksempel søsken, foreldre, barnehageansatte), eller fordi avhører har en annen, subjektiv oppfatning av hva barnet har vært utsatt for.

I enkelte avhør ble det benyttet avhørsteknikker hvor barnet eksplisitt blir oppfordret til å spekulere i mulige hendelser og hendelsesforløp, for eksempel hva barnet potensielt kan ha blitt utsatt for eller i andre personers intensjoner. I noen tilfeller ser vi at avhører selv spekulerer eller konkluderer overfor barnet hva de tror barnet har

vært utsatt for, og stiller repeterte spørsmål selv om barnet flere ganger har avkreftet at det har vært utsatt for noe straffbart. Det er viktig å understreke at slike avhør representerte et fåtall av avhørene i utvalget, samtidig som de representerer det store mangfoldet av variasjoner på nasjonalt nivå.

Et annet hovedfunn er at overordnet avhørsmetodisk kvalitet var konsistent for den enkelte avhører. Vi observerte at avhørere som gjennomførte avhør av høy avhørsmetodisk kvalitet i ett avhør, også gjorde dette i andre avhør, og omvendt. Spesielt tydelig var dette i ferdigheter som å stille barnet åpne og fokuserte spørsmål, opprettholde en tydelig struktur og traktilnærming i avhøret, og tilpasse spørsmålene til barnets alder. Tilsvarende fant vi at avhørere som gjennomførte avhør av lav avhørsmetodisk kvalitet, preget av en høy forekomst av lukkede og suggestive spørsmål gjennom hele avhørsforløpet, viste en tilsvarende lav avhørsmetodisk kvalitet også i andre avhør. Disse funnene antyder at avhørmetodisk kvalitet er en individuell ferdighet som er overførbar til flere avhørssettinger.

4.2 Sammenfallende funn med tidligere rapporter om kvalitet i avhør av førskolebarn

Flere av funnene om den generelle avhørsmetodiske kvaliteten i studien samsvarer med funnene som ble rapportert i Riksadvokatens rapport fra 2021, hvor den avhørsmetodiske kvaliteten og påtalearbeidet ble undersøkt i et selektert utvalg av saker om mulige seksuelle overgrep mot førskolebarn.

Et sammenfallende funn er den betydelige variasjonen i kvalitet på avhørene innad i utvalgene. Med faglig bistand fra spesialavhørere ved Kripos, identifiserte Riksadvokaten *metodiske mangler ved gjennomføringen av de fleste avhørene*. De påpekte at de feil og mangler som ble identifisert, delvis skyltes avhørsmetodiske svakheter og dels manglende tilrettelegging for at barn skal kunne fortelle åpent og fritt. Våre observasjoner viser en tilsvarende stor variasjon i avhørsmetodisk kvalitet, med avhørsmetodiske mangler i flertallet av avhørene. Et mindre antall avhør holdt enten svært høy eller svært lav avhørsmetodisk kvalitet i henhold til de definerte kriteriene. Et annet fremtredende funn i begge undersøkelsene er at avhører ofte ikke tilrettelegger tilstrekkelig for at barnet kan gi en fri og upåvirket forklaring. Et gjennomgående trekk i vår studie er at mange avhørere stiller få eller ingen åpne spørsmål, noe som begrenser barnets mulighet til å forklare seg fritt. Riksadvokatens rapport fremhever også at tendensen til å ikke tilrettelegge for barnets frie forklaring ble observert selv i tilfeller hvor barnet hadde gode forutsetninger for å gi en slik forklaring. Denne tendensen ble også identifisert i vårt utvalg. Begge undersøkelsene viser også at barna ofte gis for vag informasjon om hvorfor de avhøres, som fører til at avhørere bruker uforholdsmessig lang tid på temaer for å få barnet til å fortelle om det saken gjelder.

Sammenfallende funn fra uavhengige undersøkelser tyder på at utfordringene i avhør av førskolebarn er konsistente og kan observeres på tvers av ulike utvalg. Selv om Riksadvokatens utvalg ikke er representativt for populasjonen, omfatter det saker fra alle politidistrikt. Det er interessant å merke seg at det er flere sammenfallende funn i de to undersøkelsene, til tross for at de dekker ulike tidsperioder (2015-2017 i Barnavhørsstudien og 2018- 2019 i Riksadvokatens undersøkelse). Dette kan indikere at de observerte utfordringene ikke er begrenset til avhør gjennomført i en kortere tidsperiode, men også er gjeldende utover den angitte perioden avhørene er hentet fra.

4.3 Avhørslengde og avhørsintensitet

Et gjennomgående funn er at lengden på avhørene, målt i antall turns (1 turn= spørsmål fra avhører og tilhørende respons fra barnet), varierte betydelig i de sekvensielle avhørene.

- Den gjennomsnittlige lengden på avhørene var 390 turns (spørsmål fra avhører/svar fra barnet), hvor avhører stiller konkrete spørsmål og følger opp barnets forklaring om det mistenkte forholdet.
- Det korteste avhøret bestod av 73 turns (spørsmål fra avhører/svar fra barnet).
- Det lengste avhøret besto 1134 turns (spørsmål fra avhører/svar fra barnet).

Barn i førskolealder har begrenset oppmerksomhetsspenn og evne til å inngå i samtaler som er uforholdsmessig lange og ikke tilpasset deres kognitive kapasitet. Selv med hyppige pauser og andre tilpasninger, er det flere uheldige sider ved å gjennomføre svært lange avhør av barn helt ned i treårsalderen. Barnet kan miste fokus i samtalen, noe som igjen kan påvirke barnets kapasitet til å svare på spørsmål på en adekvat måte. I flere tilfeller kan barnet slutte å svare på spørsmål, eller svare vilkårlig, noe som vil påvirke kvaliteten på informasjonen som innhentes, og hvilke oppfølgingsspørsmål avhører stiller. Avhørere bør derfor vektlegge å tilrettelegge avhøret i samsvar med barnets kognitive kapasitet.

4.4 Avhørers spørsmålsstilling i sekvensielle avhør av førskolebarn

En av de mest grunnleggende bestanddelene i beste praksis og forskningsbasert kvalitetsindikator i avhør av barn, er hvilke spørsmål avhører stiller når de innhenter informasjon og følger opp barnets forklaring om det mistenkte forholdet.

I det totale utvalget ble det stilt 99,949 spørsmål/utsagn relatert til informasjon om det mistenkte forholdet, fordelt på 256 avhør. I gjennomsnitt ble det per avhør stilt 390 spørsmål direkte relatert til det mistenkte forholdet.

4.4.1 Fasilitatorer

- 61% (60,466) av avhørers utsagn som fulgte opp barnets forklaring om det mistenkte forholdet ble klassifisert som fasilitatorer. Disse inkluderer nøytrale, ikke-ledende ytringer fra avhører som fasiliterer barnets forklaring på en nøytral og støttende måte («Jeg forstår», «Ok», «Uhhh»). Fasilitatorer inkluderer også parafrasering av barnets tidligere utsagn, noe som fungerer kommunikasjonsfremmende i samtalen med barnet.

4.4.2 Konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet

- 39% (39,483) av avhørers utsagn ble klassifisert som *konkrete spørsmål* som formuleres for å innhente spesifikk informasjon om det mistenkte forholdet. De inkluderer *åpne, fokuserte, direkte, lukkede og suggestive* spørsmål.

4.4.3 Åpne invitasjoner og åpne, fokuserte spørsmål

- 3% (1,065) av alle *spørsmålene* som ble stilt i relasjon til det mistenkte forholdet i avhørene, ble klassifisert som *åpne invitasjoner eller åpne, fokuserte* spørsmål. Disse spørsmålene legger til rette for at barnet kan fortelle åpent og fritt om egne erfaringer på en upåvirket måte.
- Av disse ble 43 spørsmål klassifisert som åpne invitasjoner («Fortell meg alt som skjedde, fra start til slutt», «Fortell mer om det», «Fortell alt du kan huske om det»). Åpne spørsmål ble stilt i 32 av de kartlagte 256 avhørene, hvor ett åpent spørsmål ble stilt i 21 avhør, og to åpne spørsmål ble stilt i 11 avhør. De åpne spørsmålene ble i gjennomsnitt introdusert i turn 122, men varierte fra

turn 1 til 321. Flesteparten av de åpne spørsmålene (33) ble stilt i avhør av jenter. Barn i alderen 5-6 år (23) ble stilt flest åpne spørsmål fra avhører.

- 1,022 spørsmål ble klassifisert som fokuserte spørsmål, hvor avhører tar utgangspunkt i informasjon barnet allerede har fortalt tidligere i avhørsforløpet og bruker denne informasjonen for å formulere åpne, men fokuserte oppfølgingsspørsmål («*Du fortalte at det hadde skjedd noe vanskelig hjemme hos deg. Fortell meg mer om hva som skjedde*», «*Så forteller du meg at han slo deg, fortell meg mer om hva som skjedde da han slo deg*»).
- Minst ett åpent, fokusert spørsmål ble stilt av avhører i 91.6% av avhørene i utvalget (229 av 256). I gjennomsnitt stilte avhørere 4.4 fokuserte spørsmål om det mistenkte forholdet. Antallet fokuserte spørsmål i avhørene varierte fra 1 til 55. Det første fokuserte spørsmålet ble i gjennomsnitt introdusert i turn 75, men varierte fra turn 1 til 399.

4.4.4 Direkte spørsmål

- 42% av spørsmålene som ble stilt i relasjon til det mistenkte forholdet i avhørene, ble klassifiserte som direkte spørsmål. Disse spørsmålene etterspør konkret informasjon om det mistenkte forholdet for å klargjøre detaljert eller tvetydig informasjon og formuleres som *hvem, hva, hvor, hvordan og hvorfor*-spørsmål.
- En gjennomgående tendens i flere av avhørene viste også en utstrakt bruk av *hvorfor*-spørsmål («*Hvorfor slo han deg?*», «*Hvorfor gjorde han det mot deg og ikke mot NN?*»).

4.4.5 Lukkede spørsmål

- 36% spørsmålene som ble stilt i relasjon til det mistenkte forholdet i avhørene ble klassifisert som lukkede ja/nei spørsmål, der avhører ber barnet bekrefte eller avkrefte en påstand ved å svare ja eller nei.
- 3% av spørsmålene som ble stilt i relasjon til det mistenkte forholdet i avhørene ble klassifisert som lukkede spørsmål med tvungne svaralternativer. Disse formuleres som spørsmål der avhører gir begrensede svaralternativer som ikke er basert på informasjon som barnet tidligere har gjengitt i avhøret.
- Lukkede spørsmål ble stilt i samtlige av de undersøkte avhørene.

4.4.6 Suggestive spørsmål

- 16% av det totale antallet spørsmål som ble stilt i relasjon til det mistenkte forholdet i avhørene ble klassifisert som suggestive spørsmål.
- Av de suggestive spørsmålene, ble 10% klassifisert som ledende spørsmål, som formuleres for å styre samtalen i en bestemt retning eller for å oppnå et ønsket svar eller bekrefte avhørers antagelser om hva barnet har vært utsatt for.
- 4% av spørsmålene ble klassifisert som repeterte spørsmål, hvor avhører stiller det samme spørsmålet flere ganger innenfor samme avhør etter at barnet allerede har besvart spørsmålet. Repeterte spørsmål kan enten stilles med samme ordlyd gjentatte ganger eller ved å omformulere spørsmålet, men fortsatt etterspør samme informasjon.
- 1% av spørsmålene ble klassifisert som ledende spørsmål som refererer til andre personers utsagn/forklaring, inkludert ledende spørsmål hvor avhører samtidig henviser til informasjon som har fremkommet i samtale med andre (andre barn, foreldre, helsepersonell, barnehageansatte etc.).
- 0.3% av spørsmålene ble klassifisert som spørsmål som inneholder press/forsterkning. Disse spørsmålene inneholder enten elementer av positiv forsterkning/press, som gir barnet ros eller løfter om belønning for bestemte svar, eller negativ forsterkning/press, hvor avhører kritiserer eller devaluerer barnet eller barnets svar, indikerer at barnets svar er skuffende, utilstrekkelig eller ikke i tråd med avhørers oppfatninger og forventninger.
- 0.2% av spørsmålene ble klassifisert som enten indikerende spørsmål, som er formulert som spørsmål eller utsagn hvor avhører signaliserer egne synspunkter og antyder lydighet til autoritet, eller visualiserende/spekulerende spørsmål, som oppfordrer barnet til å spekulere i, gjette, tenke seg, forestille eller visualisere ulike hendelser og hendelsesforløp barnet *kan* ha blitt eksponert for, eller spekulere i andre personers atferd, intensjoner eller tanker.

4.5 Sammenfatning av funn knyttet til avhørers spørsmålsstilling i sekvensielle avhør av førskolebarn

4.5.1 Fasilitatorer

- En betydelig andel (61%) av avhørers oppfølging ble klassifisert som fasilitatorer, som inkluderer nøytrale, ikke-ledende ytringer og parafrasering av barnets forklaring.

Dette funnet indikerer at avhørere i stor grad følger opp og fasiliterer barnets forklaring om det mistenkte forholdet på en nøytral og støttende måte, og i stor grad bruker parafrasering av barnets utsagn i samtalen. Parafrasering kan fungere som sosial støtte i avhøret og bidra til barnets opplevelse av å bli hørt, forstått og anerkjent av avhører. Det kan også bidra til å bygge tillit og fortrolighet i samtalen. Når barn hører sine egne ord parafrasert, kan det også bidra til mer utdypende og detaljerte beskrivelser, så vel som korrigerende og oppklarende av eventuelle misforståelser.

4.5.2 Åpne og fokuserte spørsmål

- 39% ble klassifisert som konkrete spørsmål fra avhørerne som etterspør informasjon om det mistenkte forholdet, hvorav 3% av disse spørsmålene ble klassifisert som *åpne invitasjoner og åpne, fokuserte spørsmål*. 43 av spørsmålene ble klassifisert som åpne invitasjoner og 1,022 som åpne, fokuserte spørsmål som følger opp barnets forklaring på en åpen måte.

Disse funnene viser at på gruppenivå stiller avhørere få åpne og fokuserte spørsmål, som indikerer at de ikke i tilstrekkelig grad tilrettelegger for at førskolebarn får muligheten til å gi en fri forklaring, selv om det er et grunnleggende prinsipp i generelle retningslinjer og beste praksis (Faller, 2020; Lamb et al., 2018; La Rooy et al., 2015; Powell et al., 2013).

Den lave andelen åpne og fokuserte spørsmål indikerer at en lav andel av informasjonen som fremkommer i avhør, kommer som respons til åpne spørsmål.

Retningslinjer for avhør av barn utviklet de siste tiårene anbefaler å stille så mange åpne spørsmål som mulig for å få frem barnets frie og upåvirkede forklaring (Bull,

2011; Korkman et al., 2023; Powell & Snow, 2007). Denne anbefalingen er forankret i omfattende forskning som viser at åpne spørsmål gir lengre, mer korrekt og mer detaljerte forklaringer fra barn, sammenlignet med andre spørsmålsformuleringer som direkte, lukkede og ledende spørsmål (Cederborg et al., 2000; Danby & Sharman, 2023).

Lav distribusjon av åpne og fokuserte spørsmål er imidlertid ikke unikt for dette utvalget, men sammenfaller med mange internasjonale feltstudier som har analysert avhør av barn med et bredt aldersspekter (Otgaar et al., 2019; Cederborg et al., 2000; Korkman et al., 2008). Selv om funnene er sammenfallende, er det viktig å bemerke at få studier har inkludert store utvalg av førskolebarn.

Sammenlignet med den lave andelen åpne invitasjoner i avhørene, ble det identifisert mer utbredt bruk av åpne, fokuserte spørsmål i innhenting av substansiell informasjon. Det kan skyldes at avhørere er mer vant til, og komfortabel med å bruke fokuserte spørsmål i avhør av førskolebarn (Wright & Powell, 2007). Det kan også være at avhørere erfarer at fokuserte spørsmål er mer effektive i avhør av små barn.

- Når det gjelder timingen av åpne og fokuserte spørsmål i avhørene, viste funnene at fokuserte spørsmål ble stilt sent i avhørsforløpet (gjennomsnittlig i turn 75). Åpne spørsmål ble imidlertid stilt enda senere i avhørsforløpet (gjennomsnittlig i turn 122).

Disse funnene indikerer at det ikke er noe systematikk i når åpne og fokuserte spørsmål stilles i avhørsforløpet, når avhører etterspør konkret informasjon om det mistenkte forholdet. Funnene viser videre at når slike spørsmål stilles, skjer dette sjeldent tidlig i avhørsforløpet. Dette er ikke i henhold til beste praksis for å tilrettelegge for at barn kan fortelle fritt og åpent om sine erfaringer (Korkman et al., 2023; Lamb et al., 2018).

Samlet sett indikerer funnene at det er behov for mer opplæring og systematisk ferdighetstrening i bruk av åpne og fokuserte spørsmål i avhør av førskolebarn. Det er behov for å i større grad definere åpne og fokuserte spørsmål, praktisk bruk av traktilnæringen i avhør hvor det anbefales at avhører stiller åpne spørsmål, herunder også en bred variasjon av ulike typer åpne spørsmål før mer fokuserte og direkte spørsmålsformuleringer, så vel som timingen i bruk av åpne og fokuserte spørsmål i avhørsforløpet.

4.5.3 Direkte spørsmål

- En stor andel (42%) av spørsmålene som ble stilt i relasjon til det mistenkte forholdet i avhørene ble klassifiserte som direkte spørsmål, som etterspør konkret, detaljert informasjon.
- Funnene viste også en utstrakt bruk av *hvorfor-spørsmål* i avhørene.

Disse funnene indikerer at avhørere har rutinemessig god erfaring med å stille direkte spørsmål for å innhente konkrete, saksrelevante opplysninger fra barn i førskolealder. Direkte spørsmål gir generelt flere detaljer enn lukkede og suggestive spørsmål, men gir ofte korte svar og mindre informasjon enn mer åpne spørsmål (Andrews et al., 2016, Gagnon & Cyr, 2017). En svært hyppig bruk av direkte spørsmål, som avdekket i utvalget, med lite variasjon i typer oppfølgingsspørsmål, kan imidlertid være utfordrende. I henhold til den anbefalte traktmodellen, bør direkte spørsmål stilles som oppfølgingsspørsmål til informasjon som har fremkommet i barnets frie forklaring.

Funnene viste videre en utstrakt bruk av *hvorfor-spørsmål* i avhørene. En tilsvarende utstrakt bruk av *hvorfor-spørsmål* har blitt funnet i en lignende studie om avhør av barn i førskolealder (Malloy et al., 2017). Utfordringen med å stille *hvorfor-spørsmål* i alminnelighet er at de etterspør informasjon om kausalitet og årsak-virkning forhold, for eksempel årsaken til andre personers adferd og som barn ikke har forutsetning for å svare på. Det er imidlertid usikkert hva som er rasjonale bak å stille *hvorfor-spørsmål* i avhør av førskolebarn og hvorvidt avhører vurderer slike spørsmål som hensiktsmessig i etterforskningsøyemed. Små barn har ofte begrenset kognitiv evne til å forstå og reflektere over årsakssammenhenger, samt motivasjonen og intensjonen bak andres adferd, på samme måte som voksne (Malloy et al., 2017). De kan ha vanskeligheter med å svare på slike spørsmål, noe som kan utilsiktet presse barnet til å gi svar de tror avhører ønsker å høre. Studier har videre antydnet at barn i førskolealder kan ha begrenset evne til å respondere informativt på *hvorfor-spørsmål* (Malloy et al., 2017).

Samlet sett indikerer funnene et behov for refleksjon rundt hyppig bruk av direkte spørsmål, hvordan direkte spørsmål kan erstattes av mer fokuserte spørsmål, og at åpne og fokuserte spørsmål bør stilles før direkte spørsmål introduseres. Funnene viser videre et generelt behov for større bevissthet rundt bruk av *hvorfor-spørsmål* i

avhør av førskolebarn, ved å identifisere når hvorfor-spørsmål stilles og med hvilken hensikt.

4.5.4 Lukkede spørsmål

- 39% av spørsmålene som ble stilt i relasjon til det mistenkte forholdet i avhørene ble identifisert som lukkede spørsmål, hvorav 36% av spørsmålene ble identifisert som lukkede ja/nei spørsmål og 3% av spørsmålene ble identifisert som lukkede spørsmål med tvungne svaralternativer.

Disse funnene viser en utpreget tendens til å stille lukkede spørsmål i avhør av førskolebarn, noe som ikke er i henhold til anbefalte retningslinjer og beste praksis (Lamb et al., 2018). Lukkede spørsmål legger tydelige føringer på svaralternativer barnet kan velge mellom og fører til en innsnevring av informasjon, som potensielt kan påvirke mengden og kvaliteten på informasjonen som innhentes. En vesentlig utfordring med lukkede spørsmål er at de er forhåndsgenerert av avhører. En annen utfordring er at barn kan ha en tendens til å gjette blant fremsatte svaralternativer eller svare bekreftende eller avkreftende etter trend i respons til lukkede spørsmål.

Samlet sett indikerer funnene at det er generelt behov for tiltak for å redusere en svært hyppig bruk av lukkede spørsmål i avhør av førskolebarn. Det er behov for mer opplæring og systematisk ferdighetstrening for å redusere bruken av lukkede spørsmål, samt for å lære hvordan lukkede spørsmål kan erstattes av mer åpne spørsmålsformuleringer.

4.5.5 Suggestive spørsmål

- 16% spørsmålene av det totale antallet spørsmål som ble stilt i relasjon til det mistenkte forholdet i avhørene ble identifisert som suggestive spørsmål.
- Hovedandelen (10%) av de suggestive spørsmålene ble identifisert som ledende spørsmål som formuleres for å styre samtalen i en bestemt retning ved å signalisere hvilke respons som forventes fra barnet, for å oppnå et ønsket svar eller bekrefte egne antagelser om hva barnet har vært utsatt for. En mindre andel (4%) ble identifisert som ledende, repeterte spørsmål.
- Ledende spørsmål som refererer til andre personers forklaringer, spørsmål som inneholder ulike former for press fra avhører, indikerende spørsmål og

visualiserende/spekulerende spørsmål som oppfordrer barnet til å spekulere i hendelsesforløp ble sjeldent introdusert i avhørene.

Sammenfattet viser disse funnene en utstrakt bruk av suggestive spørsmål i avhør av førskolebarn, med hovedvekt på bruk av ledende spørsmål. I likhet med lukkede spørsmål, gir suggestive spørsmål både minst informasjon og minst korrekt informasjon når de stilles i avhør av barn (Benia et al., 2015; Cyr, 2022). Suggestive spørsmål utgjør en risiko for kontradiksjoner i barnets forklaring som kan bidra til at barnets forklaring fremstår som mindre pålitelig (Lamb & Fauchier, 2001).

Det er også viktig å ta barnas alder i betraktning, og at det her er snakk om en utstrakt bruk av suggestive spørsmål i avhør av barn helt ned i 3-årsalderen. Førskolebarn er mer sårbare for påvirkning og mer tilbøyelige til å avgi feilaktige svar og informasjon i respons til suggestive spørsmål, sammenlignet med eldre barn. Funnene antyder imidlertid en tydelig bevissthet rundt å ikke stille suggestive spørsmål som det er knyttet særlig stor risiko til, som for eksempel spørsmål som inneholder press eller ber barnet spekulere i fiktive hendelser.

Disse funnene indikere at det generelt er behov for mer opplæring og systematisk ferdighetstrening for å identifisere og redusere bruken av suggestive spørsmål i avhør av førskolebarn og hvordan suggestive spørsmål kan erstattes av åpne spørsmålsformuleringer.

4.6 Avhørers spørsmålsstilling i sekvensielle avhør av personer med nedsatt funksjonsevne

En sammenligning av analyser av sekvensielle avhør av førskolebarn og personer med nedsatt funksjonsevne viste at avhørerne i sistnevnte gruppe stilte 66,813 spørsmål/utsagn relatert til informasjon om det mistenkte forholdet, fordelt på 96 analyserte avhør. I gjennomsnitt ble det stilt 695 spørsmål/utsagn direkte relatert til det mistenkte forholdet per avhør.

4.6.1 Fasilitatorer

- 60% (40,308) av avhørers utsagn som fulgte opp den fornærmedes forklaring om det mistenkte forholdet ble klassifisert som fasilitatorer, som inkluderer nøytrale, ikke-ledende ytringer fra avhører som fasiliterer barnets forklaring på en nøytral og støttende måte («Jeg forstår», «Ok», «Uhhh»). Fasilitatorer inkluderer også parafrasering av tidligere utsagn som fungerer kommunikasjonsfremmende i samtalen med barnet.

4.6.2 Konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet

- 40% (26,549) av avhørers spørsmål inkluderte spørsmål stilt av avhører som etterspør informasjon om det mistenkte forholdet i form av *åpne invitasjoner*, *fokuserte åpne spørsmål*, *direkte*, *lukkede* og *suggestive* spørsmål.
- 3% av spørsmålene ble klassifisert som åpne invitasjoner, 32% som direkte spørsmål, 53% som lukkede ja/nei spørsmål, 3% som lukkede spørsmål med tvungne valg og 9% ble klassifisert som suggestive spørsmål.
- En sammenligning av funn i avhørers spørsmålsstilling i sekvensielle avhør av barn i førskolealder og avhør av personer med nedsatt funksjonsevne viste den prosentvise andelen åpne spørsmål identisk for de to utvalgene (3%).
- Sammenfallende funn ble også avdekket i den prosentvise andelen lukkede spørsmål med tvungne svaralternativer (3%, i avhør av førskolebarn) og (3% i avhør av personer med nedsatt funksjonsevne).
- Andelen direkte spørsmål var imidlertid høyere i sekvensielle avhør av førskolebarn (42%), sammenlignet med avhør av personer med nedsatt funksjonsevne (32%).

- Andelen lukkede ja/nei spørsmål var betydelig høyere i sekvensielle avhør av personer med nedsatt funksjonsevne (53%), sammenlignet med avhør av førskolebarn (35%).
- Andelen suggestive spørsmål var betydelig høyere i sekvensielle avhør av førskolebarn (16%), sammenlignet med 9% i sekvensielle avhør av personer med nedsatt funksjonsevne.

4.7 Sammenfatning av funn knyttet til spørsmålsstilling i sekvensielle avhør av førskolebarn og personer med nedsatt funksjonsevne

- Sammenfattet med funnene fra sekvensielle avhør av førskolebarn viste at personer med nedsatt funksjonsevne i gjennomsnitt ble stilt et høyere antall spørsmål, sammenlignet med avhør av førskolebarn.
- Andelen fasilitatorer, som inkluderer nøytrale, ikke-ledende ytringer fra avhører som fasiliterer fornærmedes forklaring på en nøytral og støttende måte var identisk i sekvensielle avhør av førskolebarn og personer med funksjonsevne.

Dette indikerer at avhørere i avhør av personer med nedsatt funksjonsevne på tilsvarende måte som i sekvensielle avhør av førskolebarn, i stor grad følger opp og fasiliteter forklaringene om det mistenkte forholdet på en nøytral og støttende måte. De bruker også parafrasering av fornærmedes utsagn i samtalen. Parafrasering kan fungere som sosial støtte i avhøret og bidra til at fornærmede føler seg hørt og forstått, samt at deres forklaring anerkjennes og tas på alvor.

- Av konkrete spørsmål som ble stilt fornærmede om det mistenkte forholdet, var den prosentvise andelen *åpne spørsmål* også lik i de to utvalgene av sekvensielle avhør.

Den tilsvarende lave andelen åpne spørsmål på tvers av utvalgene viser sentrale likhetstrekk i gjennomføringen av avhør av to svært forskjellige grupper fornærmede; førskolebarn og personer med nedsatt funksjonsevne. Funnene viser at, uavhengig av målgruppe, at avhører ikke i tilstrekkelig grad tilrettelegger for at særlig sårbare personer får muligheten til å gi en fri forklaring og at en av de mest grunnleggende elementene i generelle retningslinjer og beste praksis for avhør i liten grad etterleves. Som nevnt tidligere har denne lave andelen åpne og fokuserte spørsmål flere sentrale implikasjoner både for avhørets forløp og for informasjonen som fremkommer i avhøret. En lav andel åpne og fokuserte spørsmål innebærer at lite av informasjonen som fremkommer i avhør er resultat til åpne spørsmål.

Funnene indikerer et generelt behov for mer opplæring og systematisk ferdighetstrening i bruk av åpne og fokuserte spørsmål, både i avhør av førskolebarn og personer med nedsatt funksjonsevne.

- Funnene viser videre at andelen *direkte spørsmål* var høyere i sekvensielle avhør av førskolebarn (42%), sammenlignet med avhør av personer med nedsatt funksjonsevne (32%).
- Bruken av *lukkede spørsmål med tvungne svaralternativer* var sammenfallende på tvers av utvalgene (3%).
- Andelen lukkede ja/nei spørsmål var betydelig høyere i sekvensielle avhør av personer med nedsatt funksjonsevne (53%), sammenlignet med avhør av førskolebarn (35%). Andelen suggestive spørsmål var betydelig høyere i sekvensielle avhør av førskolebarn (16%), sammenlignet med 9% i sekvensielle avhør av personer med nedsatt funksjonsevne.

Et større antall suggestive spørsmål i avhør av førskolebarn vs. personer med nedsatt funksjonsevne er imidlertid verdt å merke seg. Mulige faktorer til disse observerte forskjellene kan være at tidspress kan kjennes spesielt uttalt i avhør av førskolebarn, ut ifra at små barn har begrenset oppmerksomhetsspenn og konsentrasjonsevne. Imidlertid er dette også noe som vil være gjeldende hos voksne med nedsatt funksjonsevne. Ved opplevd tidspress for å få frem informasjon, kan det også være lettere å stille direkte og suggestive spørsmål, fremfor mer åpne spørsmål. Det kan også tenkes at spørsmål som etterspør spesifikk informasjon ofte foretrekkes i avhør av førskolebarn, fordi avhører antar at dette er lettere for barn å svare på. En medvirkende faktor kan også være at små barn har mindre ordforråd og kortere narrativ, som kan bidra til at avhørere tyr til ledende spørsmål raskere i avhøret.

4.8 Barnas avdekking av saksrelevant informasjon i respons til ulike spørsmålstyper

- Et overordnet funn i studien var at det ble identifisert betydelige variasjoner i barnas avdekking av saksrelevant informasjon i respons til ulike spørsmålstyper.

Barna avdekket mest substansiell informasjon i respons til åpne invitasjoner og åpne, fokuserte spørsmål.

- I 70% av tilfellene hvor avhører stilte et åpent spørsmål, avdekket barna substansiell informasjon.
- I 83% av tilfellene hvor avhører stilte et fokusert spørsmål avdekket barna substansiell informasjon.
- Sammenlignet med åpne og fokuserte spørsmål avdekket barna mindre substansiell informasjon (51 %) i respons til direkte spørsmål.

Barna avdekket mindre substansiell informasjon i respons til lukkede og suggestive spørsmål.

- I 32% av tilfellene hvor avhører stilte lukkede spørsmål med tvungne valgalternativer avdekket barna saksrelevant informasjon.
- I 18% av tilfellene hvor avhører stilte lukkede ja/nei spørsmål avdekket barna saksrelevant informasjon.
- I 17% av tilfellene hvor avhører stilte suggestive spørsmål avdekket barna saksrelevant informasjon.

4.9 Sammenfatning av funn knyttet til barnas avdekking av saksrelevant informasjon i respons til ulike spørsmålstyper

Effekten av ulike spørsmålsformuleringer i avhør av barn er en viktig kvalitetsindikator, for å kunne avdekke eventuelle forskjeller i hvorvidt ulike spørsmålstyper er effektive i å fremkalle saksrelevant informasjon om det mistenkte forholdet på en effektiv og adekvat måte.

- Et hovedfunn er at barna avdekket mest saksrelevant i respons til åpne og fokuserte spørsmål, sammenlignet med direkte, lukkede og suggestive spørsmål.
- I 70% av tilfellene hvor avhører stilte et åpent spørsmål, avdekket barna saksrelevant informasjon. I 83% av tilfellene hvor avhører stilte et fokusert spørsmål avdekket barna saksrelevant informasjon.

Disse funnene bekrefter et veldokumentert hovedtrekk som er avdekket i forskningslitteraturen over flere tiår, som viser at åpne spørsmål gir lengre og mer detaljerte forklaringer fra barn sammenlignet med direkte, lukkede og ledende spørsmål (Cederborg et al., 2000; Gagnon & Cyr, 2017; Herskowitz, 2010; Lamb et al., 2003; 2018; Sternberg et al., 2001; Danby & Sharman, 2023; Feltis et al., 2010). Funnene bekrefter videre den samme tendensen som er observert i flere lignende studier som har funnet en tilsvarende effekt av åpne spørsmål på tvers av aldersgrupper og at barn helt ned i 4 årsalderen kan gi tilsvarende grad av informasjon i respons til åpne spørsmål som eldre barn (Cederborg et al., 2000; Herskowitz et al., 2010, 2012; Sternberg et al., 2001; Lamb et al., 2018; Cederborg et al., 2000; Gagnon & Cyr, 2017; Herskowitz, 2010). Funnene utfordrer antakelser om at åpne spørsmål ikke er effektive for innhenting av saksrelevant informasjon i avhør av førskolebarn, og at direkte og lukkede spørsmål er nødvendige for å få barn i denne aldersgruppen til å fortelle (Guadagno et al., 2013, 2013; Wright & Powell, 2006).

Studien bekrefter videre tendensen som er observert i andre studier og som tilsier at mer fokuserte spørsmål er enda mer effektive enn åpne spørsmål (Herskowitz et al., 2012). Dette kan indikere at barn i førskolealder kan ha behov for mer konkrete “cues” i informasjonsgjenhenting (Korkman et al., 2006).

- Nest etter åpne/fokuserte spørsmål avdekket førskolebarna mest saksrelevant informasjon til direkte spørsmål. I 51% av tilfellene hvor avhører stilte direkte spørsmål, avdekket barna saksrelevant informasjon.

Disse funnene viser at førskolebarn kan responderer effektivt når de stilles direkte spørsmål i avhør, men at direkte spørsmål imidlertid er mindre effektive i å avdekke saksrelevant informasjon sammenlignet med åpne/fokuserte spørsmål.

- I 32% av tilfellene hvor avhører stilte lukkede spørsmål med tvungne valgalternativer avdekket barna saksrelevant informasjon. I 18% av tilfellene hvor avhører stilte lukkede ja/nei spørsmål avdekket barna saksrelevant informasjon. I 17% av tilfellene hvor avhører stilte suggestive spørsmål avdekket barna saksrelevant informasjon.

Disse funnene viser at lukkede og suggestive spørsmål avdekket minst saksrelevant informasjon i avhør av førskolebarn, sammenlignet med åpne og direkte spørsmål. Det er allikevel spesielt bekymringsfullt at det i flere tilfeller avdekkes informasjon fra barna som identifiserer, omhandler og beskriver enkeltpersoner, handlinger og hendelsesforløp om det mistenkte forholdet. Informasjon som innhentes gjennom lukkede og suggestive spørsmål kan, som kjent, være mindre pålitelig, og utgjøre en betydelig risiko for at informasjonen som fremkommer er påvirket av avhørers spørsmålsformulering og dermed ikke reflekterer barnets egne erfaringer. En annen faktor er knyttet til hvordan informasjon som fremkommer i respons til lukkede og suggestive spørsmål, kan brukes aktivt fra forsvarers side for å diskreditere barnets forklaring.

Funnene om førskolebarns avdekking av saksrelevant informasjon i respons til ulike spørsmålstyper indikerer at det generelt er behov for mer opplæring og systematisk ferdighetstrening i bruk av anbefalte spørsmålsformuleringer. Spørsmål som kan dokumenteres forskningsmessig å gi mest rettslig informasjon i avhør av førskolebarn bør prioriteres. Videre er det nødvendig å se på hvordan man kan innføre tiltak for å redusere bruken av lukkede og suggestive spørsmål.

4.10 Førskolebarns «vet ikke» svar og avhørers reaksjoner etter barnas «vet ikke» svar

Et overordnet funn i denne delstudien (Grung et al., 2024) var at instruksjoner om at barnet kunne svare «vet ikke» eller «husker ikke» hvis det ble stilt spørsmål det ikke kunne svare på, sjeldent ble gitt i de sekvensielle avhørene i utvalget.

- I 13 (11%) av de 114 analyserte avhørene ble barnet gitt instruksjoner om å svare «vet ikke» eller «husker ikke» hvis det ble stilt spørsmål det ikke kunne svare på.
- Ingen av avhørerne ga barnet informasjon om at spørsmål kunne bli gjentatt i avhøret uten at dette betydde at barnets svar var feil.

Disse funnene antyder at instruksjoner om at barnet kan svare «vet ikke/husker ikke» i tilfeller hvor det ikke kan svare på spørsmål fra avhører introduseres vilkårlig.

- Funnene viste videre at barna i gjennomsnitt svarte «vet ikke» 5 ganger i løpet av avhørsforløpet (variasjonsbredde 0 til 27 ganger), som antyder at «vet ikke» responser fra førskolebarn i avhør er relativt hyppige.
- Barn i 3-4 års alderen svarte signifikant sjeldnere «jeg-vet-ikke» sammenlignet med barn i 5-6 års alderen.
- I 75% av tilfellene hvor barna svarte «vet ikke», aksepterte avhører barnas svar ved å stille et oppfølgings spørsmål med et annet fokus eller på annen måte vise at «vet ikke» er et greit svar.
- I 25% av tilfellene hvor barnas svarte «vet ikke», avviste imidlertid avhører barnas svar ved å enten gjenta spørsmålet eller på annen måte legge press på barna om å svare noe annet enn «vet ikke», for eksempel; «Er det fordi du ikke vet, eller fordi du ikke vil svare?» eller «Tenk deg ekstra godt om, kanskje du kan svare allikevel?».
- I tilfeller hvor avhører avviste barnas «vet ikke» svar endret barna sine svar i 76% av tilfellene. Det vil si at barna i over tre av fire tilfeller endret svaret fra «vet ikke» til å gi substansiell informasjon når avhører gjentok spørsmålet eller på annen måte presset barna om å svare noe annet. Dette tyder på at sannsynligheten for selvmotsigelser var meget stor når avhører avviste barnas «vet ikke» svar (Grung et al., 2024).

Samlet sett antyder disse funnene at avhørers spørsmål etter barns «vet ikke» svar i stor grad kan påvirke hvorvidt barn i førskolealder endrer sine svar. I tilfeller hvor avhører avviser barnets svar ved å stille repeterte spørsmål, er det en stor risiko for at barnet endrer sine opprinnelige svar. Dette funnet er i tråd med funn fra forskning som viser at avhørers bruk av suggestive spørsmål kan medføre kontradiksjoner i barnets forklaring (Lamb & Fauchier, 2001; Earhart et al., 2014), noe som igjen kan påvirke (simulerte) beslutningstakeres vurdering av troverdigheten av informasjonen gitt av barna (Castelli et al., 2005; Danby et al., 2022b). Funnene indikerer videre at det generelt er et behov for opplæring og systematisk ferdighetstrening i å unngå repeterte spørsmål i avhør av barn. I tilfeller hvor avhører har behov for å repetere et spørsmål bør avhører forklare barnet hvorfor det gjentar et spørsmål barnet allerede har svart på.

4.11 Barnas avdekkingsmønster i avhørene

4.11.1 Når i avhørsforløpet avdekket barna vold/overgrep?

- 70% (n = 92) av barna avdekket vold/overgrep i avhørets substansielle fase.
- 30% (n = 39) av barna avdekket vold/overgrep i avhørets pre-substansielle fase.
- I gjennomsnitt avdekket barna vold eller seksuelle overgrep i turn 88 i avhørsforløpet, med en variasjon innad i utvalget som varierte fra turn 1 til turn 288.
- 17 av 39 barn som avdekket i pre-substansiell fase avdekket vold/overgrep tidlig i avhørsforløpet, dvs. i løpet av avhørets første 20 turns.
- 11 av 92 barn som avdekket vold/overgrep i substansiell fase avdekket vold/overgrep tidlig, dvs. i løpet av avhørets første 20 turns. 48,9% av barna avdekket vold/overgrep etter mer enn 100 turns, hvor den seneste avdekkingen var etter turn 288.
- Det ble ikke funnet noen forskjeller i barns avdekkingsmønster i forhold til barnas alder, kjønn og type overgrep og relasjon til mistenkte (vold vs. seksuelle overgrep) (Røed et al., i revisjon).

4.11.2 Avhørers spørsmålstilling forut for barnas avdekking av vold/overgrep.

Vi undersøkte deretter hvilken type spørsmål som avhører stilte barnet forut for barnets avdekking av vold/overgrep i avhøret.

- 49% direkte spørsmål ble stilt barnet forut for barnets avdekking av vold/overgrep.
- 15% lukkede spørsmål ble stilt barnet forut for barnets avdekking av vold/overgrep.
- 28% suggestive ble stilt barnet forut for barnets avdekking av vold/overgrep.
- 1% åpne spørsmål ble stilt barnet forut for barnets avdekking av vold/overgrep.
- 8% fokuserte spørsmål ble stilt barnet forut for barnets avdekking av vold/overgrep.

Det ble også observert forskjeller i hvilke typer spørsmål som ble stilt barnet forut for barnets avdekking av vold/overgrep i avhøret.

- Barna i aldersgruppen 3-4 år ble stilt flere åpne, fokuserte og suggestive spørsmål og færre direkte spørsmål, sammenlignet med barn i aldersgruppen 5-6 år (Røed et al., i revisjon).

4.11.3 I hvilken grad barna fortsatte å avdekke vold/overgrep

Alle barna i utvalget fortsatte å avdekke ny, saksrelevant informasjon i avhøret når de ble stilt oppfølgingsspørsmål fra avhører etter avdekkingen av vold/overgrep.

- I gjennomsnitt fortsatte barna å avdekke ny informasjon i 4 påfølgende turns.
- 19% av barna fortsatte å avdekke ny informasjon i 1-2 påfølgende turns.
- 44% av barna fortsatte å avdekke ny informasjon i 3-5 påfølgende turns.
- 37% av barna fortsatte å avdekke ny informasjon i minst 6 påfølgende turns-
- Barn i 6 årsalderen fortsatte å avdekke ny informasjon i større grad enn barn i 4-årsalderen.
- Imidlertid var det ingen forskjell mellom barn i 3-årsalderen og 5-årsalderen (Røed et al., i revisjon).

4.11.4 Avhørers oppfølging av barns avdekking av vold/overgrep

Vi undersøkte deretter hvilke typer spørsmål avhører stilte til barnet når de stilte barnet oppfølgingsspørsmål etter at barnet hadde avdekket vold/overgrep i avhøret.

- Av avhørers oppfølgingsspørsmål var 33% direkte, 31% lukkede, 5% suggestive, og 2% fokuserte spørsmål.
- I 29% av tilfellene fulgte avhører opp barnets avdekking ved nøytrale, fasiliterende utsagn (Ja, ok, parafrasering av hva barnet har sagt).
- Vi fant ingen forskjell i bruk av fasilitatorer, direkte og lukkede oppfølgingsspørsmål blant barna i 3-4 årsalderen, sammenlignet med barna i 5-6 års alderen.
- I avhørene av barn i 3-4 årsalderen, stilte avhører imidlertid stilt flere suggestive oppfølgingsspørsmål og færre åpne/fokuserte oppfølgingsspørsmål etter barnets avdekking av vold/overgrep sammenlignet med barna i 5-6 års alderen (Røed et al., i revisjon).

4.12 Sammenfatning av funn knyttet til barnas avdekking av vold/overgrep og avhørers oppfølging av barnas avdekking

- Funnene viste at 70% av barna i utvalget avdekket vold/overgrep i avhørets substansielle fase, hvor avhører introduserer spørsmål om det mistenkte forholdet. 11 av disse barn avdekket vold/overgrep tidlig i substansiell fase.
- 30% av barna avdekket imidlertid i avhørets pre-substansielle fase, før avhører introduserte spørsmål om det mistenkte forholdet. 17 av disse barn avdekket vold/overgrep tidlig i pre-substansiell fase.

Funnene viser at det er betydelige variasjoner med tanke på *når* i avhørsforløpet førskolebarn avdekker vold/overgrep, som også viser betydningen av å utarbeide klare retningslinjer, samt opplæring og trening knyttet til adekvat oppfølging av forskjellige avdekkingsmønstre i avhør av førskolebarn.

Den relativt høye andelen av barn som avdekket i pre-substansiell fase tilsier at avhører må være spesielt oppmerksom på hvordan de på en adekvat måte skal følge opp barns tidlige avdekking i pre-substansielle fase. Eksempelvis observerte vi flere tilfeller hvor barnet avdekket vold/overgrep før avhører fikk introdusert formaning og grunnregler, hvorpå avhører avviste barnets tidlige forklaring for å først kunne gjennomføre nødvendige formalia ved avhøret. Det er uklart hvilke anbefalinger og retningslinjer som foreligger i slike tilfeller.

- Det ble ikke funnet noen signifikante forskjeller i barns avdekkingsmønstre i forhold til barnas alder, kjønn, relasjon til mistenkte og type overgrep (vold vs. seksuelle overgrep).

Disse funnene antyder at de aller yngste barna, barn i 3-4 års alderen kan avdekke vold/overgrep i avhør i like stor grad som barn i 5-6 års alderen og at barns avdekkingsmønstre i de undersøkte avhørene ikke var påvirket av faktorer som barnets kjønn, relasjon til mistenkte og type overgrep. Samtidig betyr ikke disse funnene nødvendigvis at alder, så vel som barnets kjønn, relasjon til mistenkte og type overgrep ikke påvirker barns avdekking av vold/overgrep. Her vil det være individuelle variasjoner å ta hensyn til.

- *Forut* for barnets avdekking av vold/overgrep, ble det i størst grad stilt direkte (49%), suggestive (28%) og lukkede spørsmål (15%). 1% av spørsmålene var åpne spørsmål og 8% av spørsmålene var åpne fokuserte.

Sammenfattet viser disse funnene at hele 43% av spørsmålene som ble stilt forut for barns avdekking var suggestive og lukkede, som kan utgjøre en risiko for at barnas avdekking kan påvirkes av avhørers spørsmålstilling. Når barn avdekker vold/overgrep i direkte sammenfatning med at avhører stiller lukkede og ledende spørsmål, kan det også brukes aktivt for å diskreditere påliteligheten i barnets forklaring. Igjen er det en viktig påminnelse at det her er snakk om avhør av barn helt ned 3-4 årsalderen, som kan være mindre motstandsdyktige mot suggestive avhørsteknikker. Det er også uheldig at de yngste barna i utvalget (3-4 år) ble stilt flere suggestive spørsmål sammenlignet med barn i 5-6 årsalderen. Det er imidlertid positivt at de yngre barna også ble stilt flere åpne og fokuserte spørsmål sammenlignet med barn i aldersgruppen 5-6 år.

- I oppfølgingen av barnets avdekking av vold/overgrep, ble det i størst grad stilt direkte (33%), og lukkede spørsmål (31%). I 29% av tilfellene fulgte avhører opp barnets avdekking ved nøytrale, fasiliterende utsagn (Ja, ok, parafrasering av hva barnet har sagt). Suggestive oppfølgingsspørsmål (5%) og fokuserte oppfølgingsspørsmål (2%) ble sjeldent stilt.

Sammenfattet viser disse funnene at avhørere i mange tilfeller fulgte opp barns avdekking av vold/overgrep adekvat ved å fasilitere barnets forklaring på en nøytral måte eller stille direkte oppfølgingsspørsmål. I 33% av tilfellene var avhørers første oppfølgingsspørsmål etter barnets avdekking av vold/overgrep et direkte spørsmål. Suggestive oppfølgingsspørsmål ble svært sjeldent stilt (5%). Men det ble imidlertid stilt for mange lukkede spørsmål (31%). Vi skulle også sett en høyere frekvens av tilfeller hvor avhører følger opp barnets avdekking ved å stille åpne fokuserte spørsmål, som i denne studien utgjorde 2% av oppfølgingsspørsmålene.

- Funnene viser at alle barna i utvalget fortsatte å avdekke ny, saksrelevant informasjon i avhøret når de ble stilt oppfølgingsspørsmål fra avhører etter avdekkingen av vold/overgrep. 44% av barna fortsatte å avdekke ny informasjon i 3-5 påfølgende turns og 37% av barna fortsatte å avdekke ny informasjon i minst 6 påfølgende turns.

Disse funnene indikerer at barn i førskolealder har kapasitet og evne til å både gi ytterligere relevant informasjon i avhør og opprettholde ett sammenhengende narrativ av relevant informasjon etter at de har avdekket vold/overgrep i avhøret. Fra et avhørsmetodisk perspektiv, stiller dette store krav til at avhører stiller oppfølgingsspørsmål som følger opp barns avdekking på en adekvat måte ved å stille åpne eller fokuserte oppfølgingsspørsmål når barn eksplisitt bekrefter vold/overgrep i avhøret. Funnene antyder også viktigheten av å utvise tålmodighet i dialogen med barn og gi barnet tilstrekkelig tid og støtte til å fortsette å fortelle, da det kan ta flere turns før alle relevante detaljer blir avdekket.

4.13 Bruk og effekt av supplerende kommunikasjonsmetoder i sekvensielle avhør

4.13.1 Overordnet bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhørene

Funnene viste en svært utbredt bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i de sekvensielle avhørene.

- I 92% (n = 129) av avhørene benyttet avhører supplerende kommunikasjonsmetoder når de stilte konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet.

Et annet funn som synliggjør den utbredte bruken av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhørene, er å undersøke i hvor store deler av avhøret slike kommunikasjonsmetoder ble brukt.

- Funnene viste ulike typer supplerende kommunikasjonsmetoder med brukt i sammenfatning med 24% av *alle spørsmål* som ble stilt i avhørsforløpet hvor avhører etterspør informasjon det mistenkte forholdet.

4.13.2 Antall supplerende kommunikasjonsmetoder

Kartleggingen viste også en utbredt bruk av *flere* supplerende kommunikasjonsmetoder i de sekvensielle avhørene. I gjennomsnitt brukte politietterforskerne 2.1 supplerende kommunikasjonsmetoder når de stilte barnet spørsmål om det mistenkte forholdet.

- I 33% av de sekvensielle avhørene brukte avhører *en* type supplerende kommunikasjonsmetode i sammenheng med spørsmål om det mistenkte forholdet.
- I 64% av de sekvensielle avhørene brukte avhører *to eller flere* typer supplerende kommunikasjonsmetoder i sammenheng med spørsmål om det mistenkte forholdet.
- I 32% av de sekvensielle avhørene brukte avhører *tre eller flere* typer supplerende kommunikasjonsmetoder i sammenheng med spørsmål om det mistenkte forholdet.

- Antallet brukte supplerende kommunikasjonsmetoder i avhørene varierte fra 1 til 5, som også viser en stor variasjon i hvor mange supplerende kommunikasjonsmetoder som brukes i sekvensielle avhør.

4.13.3 Ulike typer supplerende kommunikasjonsmetoder brukt i avhørene

Funnene avdekket videre en stor variasjon i *ulike typer* supplerende kommunikasjonsmetoder som ble brukt i de sekvensielle avhørene.

- Det mest brukte kommunikasjonsmetoden, som ble brukt i 63% av avhørene, var følelseskort hvor avhører ber barnet identifisere figurer/ansikter som viser ulike følelser (sint, glad, redd etc.) på trykte kort.
- I over halvparten av avhørene (56%) av avhørene benyttet avhører tegnemateriell hvor barnet eller avhører tegnet elementer relatert til det mistenkte forholdet. I 2% av avhørene ble det brukt tegning av kalender.
- I 25% av avhørene ble det brukt tegning av barnets foreldre.
- Kroppsdiagram av et barn ble brukt i 24% av avhørene. Kroppsdiagram av en voksen ble brukt i 2% av avhørene.
- Ulike typer foto ble introdusert i flere av avhørene, hvor det mest vanlige var foto av mistenkte (6%) etterfulgt av foto av barnets familiemedlemmer (5%) og foto av barnets hjem/familiemedlemmer (5%). Andre typer foto inkluderte foto av objekt, foto av skader/merker på barnets kropp og foto av politiutrykning.
- Plastelina ble brukt i 12% av avhørene, puslespill i 8% av avhørene og bamser/leker/dukke eller bildebok ble brukt i 4% av avhørene.

4.13.4 Avhørers spørsmål stilt sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder

I avhørene ble det totalt kodet 36,229 turns (avhørers spørsmål+barnets respons), hvorav 43% (n = 15,459) turns ble klassifisert som *ikke-substansielle*, hvor avhører stilte spørsmål om nøytrale forhold som ikke var relatert til det mistenkte forholdet.

Resterende 57% turns (n = 20,770) ble klassifisert som spørsmål fra avhører som etterspurte eller omhandlet det mistenkte forholdet. Supplerende kommunikasjonsmetoder ble brukt sammen 4910 (24%) av disse spørsmålene.

Avhører stilte i gjennomsnitt 38 spørsmål om det mistenkte forholdet sammen med en eller flere supplerende kommunikasjonsmetoder i avhørene.

Supplerende kommunikasjonsmetoder ble introdusert på svært ulike tidspunkt i avhørsforløpet, som varierte fra veldig tidlig i avhørsforløpet (turn 1) til veldig sent i avhørsforløpet (turn 494).

- 41% (n = 2,046) av avhørers ytringer sammen med ulike supplerende kommunikasjonsmetoder ble klassifisert som fasilitatorer, som defineres som nøytrale ytringer som fasiliterer barnets forklaring på en nøytral måte.
- Av konkrete spørsmål (n = 2,864) som etterspurte informasjon om det mistenkte forholdet og som ble stilt sammen med ulike supplerende kommunikasjonsmetoder, ble 42% av spørsmålene klassifisert som *direkte spørsmål*, 34% som *lukkede ja/nei spørsmål*, og 3% *lukkede spørsmål med tvungne valg*.
- 3% av spørsmålene som etterspurte informasjon om det mistenkte forholdet og som ble stilt sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder ble klassifisert som *åpne spørsmål*.
- 18% av spørsmålene som etterspurte informasjon om det mistenkte forholdet og som ble stilt sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder ble klassifisert som *suggestive spørsmål*.
- Hovedandelen av suggestive spørsmål som ble stilt sammen med bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder var *ledende spørsmål* (n = 361) og *repeterte ledende spørsmål* (n = 128). Svært få av spørsmålene (n = 23) inneholdt press, henvisning til andre personers utsagn eller indikerende/spekulerende spørsmål.

4.13.5 Effekten av supplerende kommunikasjonsmetoder

Et vesentlig spørsmål knyttet til bruken av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhør av førskolebarn er hvorvidt kommunikasjonsmetodene fungerer kommunikasjonsfremmende i form av barna avdekker saksrelevant informasjon når barnas stilles ulike spørsmål om det mistenkte forholdet i kombinasjon med supplerende kommunikasjonsmetoder.

- Funnene viste at supplerende kommunikasjonsmetoder frembrakte mest saksrelevant informasjon fra barna når de ble stilt i kombinasjon med åpne spørsmål.
- I 73% av tilfellene hvor avhører stilte *åpne spørsmål* sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder avdekket barna saksrelevant informasjon.
- I 49% av tilfellene hvor avhører stilte *direkte spørsmål* sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder avdekket barna saksrelevant informasjon.
- Barna avdekket vesentlig mindre saksrelevant informasjon når avhører stilte lukkede eller suggestive spørsmål.
- I 34% av tilfellene hvor avhører stilte *lukkede spørsmål med tvungne valg* sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder avdekket barna saksrelevant informasjon.
- I 19% av tilfellene hvor avhører stilte *suggestive spørsmål* sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder avdekket barna saksrelevant informasjon.
- I 19% av tilfellene hvor avhører stilte *lukkede ja/nei spørsmål* sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder avdekket barna saksrelevant informasjon.

4.14 Sammenfatning av funn knyttet til bruk og effekt av supplerende kommunikasjonsmetoder i sekvensielle avhør

- Funnene avdekket en svært utbredt bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i sekvensielle avhør hvor barn avdekket vold eller seksuelle overgrep.
- I 92% av de kartlagte avhørene benyttet avhører supplerende kommunikasjonsmetoder når de stilte barnet konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet.
- I disse avhørene ble supplerende kommunikasjonsmetoder brukt i sammenfatning med 24% av *alle spørsmålene* som ble stilt i avhørsforløpet hvor avhører etterspør informasjon om det mistenkte forholdet.
- Kartleggingen viste også en utbredt bruk av *flere* ulike typer supplerende kommunikasjonsmetoder i de sekvensielle avhørene. I gjennomsnitt brukte politietterforskerne 2 supplerende kommunikasjonsmetoder når de stilte barnet spørsmål om det mistenkte forholdet. I 64% av avhørene brukte avhører *to eller flere* typer supplerende kommunikasjonsmetoder sammen med spørsmål om det mistenkte forholdet. I 31% av avhørene brukte avhører *tre eller flere* typer supplerende kommunikasjonsmetoder sammen med spørsmål om det mistenkte forholdet.

Disse funnene viser at supplerende kommunikasjonsmetoder er en svært utbredt praksis i avhør av førskolebarn. Politietterforskere har utviklet en praksis hvor ulike supplerende kommunikasjonsmetoder ofte brukes i sammenfatning med konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet. Dette antyder at politietterforskere anser slike metoder som nødvendige og nyttige for å fremkalle informasjon om det mistenkte forholdet fra barn i førskolealder.

Videre viser funnene at bruken av *flere* supplerende kommunikasjonsmetoder er en utbredt praksis i sekvensielle avhør av førskolebarn når avhører stiller spørsmål om det mistenkte forholdet. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved hvorvidt bruk av mange ulike typer supplerende kommunikasjonsmetoder er hensiktsmessig og tilsiktet i avhør av barn helt ned i treårsalderen, og hvordan eventuell nytteverdi veies opp mot mulige negative utfall og risiko. Bruk av flere typer supplerende kommunikasjonsmetoder sammen med spørsmål om det mistenkte forholdet kan øke risikoen for at barnet føler seg overveldet eller forvirret i avhøret, ved at det ikke

forstår intensjonen med metodene som brukes, eller ikke klarer å skille mellom hva som er lekrelatert bruk av slike metoder og ikke.

- Funnene avdekket videre en stor variasjon i *ulike typer* supplerende kommunikasjonsmetoder som ble brukt i de sekvensielle avhørene. En stor andel av avhørerne brukte de samme supplerende kommunikasjonsmetodene i avhørene. Eksempelvis var følelseskort, tegnemateriell og tegning av barnets foreldre og bruk av kroppsdiagram av barn de mest brukte verktøyene i avhørene.

Den hyppige bruken av spesifikke verktøy kan antyde at noen supplerende kommunikasjonsmetoder erfaringsmessig anses som mer effektive i avhør. Det kan også tenkes at dette er verktøy som avhørere har mest erfaring med, føler seg mer trygge på å anvende, eller som de får spesifikk opplæring i å bruke. På den andre siden viser den begrensede bruken av andre supplerende kommunikasjonsmetoder, som ulike typer foto, plastelina, puslespill, leker, bamser/dukker eller bildebøker, at det kan være mindre erfaring med disse metodene blant avhørere. Det kan også være at disse metodene bevisst brukes i mindre grad fordi det er usikkerhet knyttet til hvordan de skal brukes.

- 41% av avhørers ytringer sammen med ulike supplerende kommunikasjonsmetoder ble klassifisert som fasilitatorer, hvor avhører fasiliterer barnets forklaring på en nøytral og støttende måte. Dette funnet antyder at avhørere ofte er i stand til å fasilitere barnets forklaring på en nøytral måte. Av konkrete spørsmål som ble stilt i sammenfatning med ulike kommunikasjonsmetoder ble det funnet en høy prosentandel direkte spørsmål (41%) og en lav andel lukkede spørsmål med tvungne valg (3%), som er å anse som et positivt funn. Andelen direkte spørsmål kan med fordel erstattes av åpne spørsmål.
- Avhører stiller imidlertid sjeldent *åpne spørsmål* når de stiller barnet konkrete spørsmål om det mistenkte forholdet sammen med ulike former for supplerende kommunikasjonsmetoder. 3% av spørsmålene som etterspurte informasjon om det mistenkte forholdet og som ble stilt sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder ble klassifisert som åpne spørsmål. Funnene avdekket også en høy andel av både lukkede ja/nei spørsmål (33%)

og suggestive spørsmål (17%) når avhører stilte spørsmål om det mistenkte forholdet sammen med hjelpemidler. Hovedandelen av suggestive spørsmål som ble stilt sammen med bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder var ledende spørsmål og repeterte ledende spørsmål.

Disse funnene indikerer at supplerende kommunikasjonsmetoder sjelden introduseres på en åpen måte eller følges opp av åpne spørsmål fra avhører. Dette viser en praksis som ikke er i tråd med generelle anbefalinger for bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhør av barn. Avhørere stiller også for mange lukkede og ledende spørsmål i kombinasjon med supplerende kommunikasjonsmetoder, noe som potensielt kan utgjøre risiko for feilbruk, forutinntatthet og feilfortolkning av barnets responser. Spesielt skjerpene er det at disse avhørene omfatter barn helt ned i treårsalderen, som er særlig sårbare for påvirkning og forventninger fra avhører.

Den lave andelen åpne spørsmål som stilles i kombinasjon med supplerende kommunikasjonsmetoder er også uheldig med tanke på funnene som viste at åpne spørsmål frembrakte mest saksrelevant informasjon fra barna når de ble stilt i kombinasjon med åpne spørsmål. I 73% av tilfellene hvor avhører stilte *åpne spørsmål* sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder, avdekket barna saksrelevant informasjon. I 49% av tilfellene hvor avhører stilte *direkte spørsmål* sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder, avdekket barna saksrelevant informasjon.

Barna avdekket vesentlig mindre saksrelevant informasjon når avhører stilte lukkede eller suggestive spørsmål, noe som tydelige indikerer at typen spørsmål avhører stiller kan ha en vesentlig innvirkning på mengden informasjon barn gir under avhør. I 34% av tilfellene hvor avhører stilte lukkede spørsmål med tvungne valg sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder, avdekket barna saksrelevant informasjon. I 19% av tilfellene hvor avhører stilte suggestive spørsmål sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder, avdekket barna saksrelevant informasjon. I 19% av tilfellene hvor avhører stilte lukkede ja/nei spørsmål sammen med supplerende kommunikasjonsmetoder, avdekket barna saksrelevant informasjon.

En mulig implikasjon er at lukkede og suggestive spørsmål begrenser barnas evne til å gi saksrelevant informasjon. Det er verdt å merke seg ved disse funnene, er at

barna også avdekket informasjon om det mistenkte forholdet når avhører stilte lukkede og suggestive spørsmål i sammenheng med supplerende kommunikasjonsmetoder. Spørsmålet i den forbindelse er hvorvidt denne informasjonen kan vurderes som pålitelig.

Kapittel 5

Anbefalte tiltak basert på forskningsfunn

Dette kapittelet sammenfatter anbefalte tiltak basert på funn og tendenser som er observert i de sekvensielle avhørene i *Barneavhørsstudien*. Anbefalte tiltak er delt inn i underkategorier i henhold til gjennomgangen av hovedfunn og implikasjoner som ble presentert i foregående kapittel, og er formulert som kunnskaps- og kompetansehevende tiltak med fokus på opplæring, evaluering av praksis og spesifisert ferdighetstrening.

5.1 Tiltak relatert til overordnet avhørsmetodisk kvalitet

- Spesifikk opplæring, generelle kunnskapshevende tiltak, vedvarende ferdighetstrening og evaluering av tidligere gjennomførte avhør anbefales for å øke overordnede avhørsmetodiske kvaliteten i sekvensielle avhør av førskolebarn. Dette er for å sikre at avhørere i større grad følger, og over tid opprettholder beste praksis og anbefalte retningslinjer for avhør av særlig sårbare personer.
- Regelmessig evaluere gjennomførte avhør for å identifisere avvik fra beste praksis og implementere konkrete korrigerende tiltak.
- Særskilt fokus på ferdighetstrening relatert til avhørers tilrettelegging for at barnet kan gi en fri og upåvirket forklaring i avhør.
- Praktisk ferdighetstrening rettet mot å strukturere avhør på en mest mulig adekvat og effektiv måte i henhold til traktmodellen, tilpasset barnets utviklingsmessige og kognitive forutsetninger. En viktig del av slik ferdighetstrening vil være å konkret definere *hva* tilpasning til barns utviklingsmessige og kognitive forutsetninger innebærer i henhold til sentral litteratur på feltet og, *hvordan* slike tilpasninger skal gjennomføres i praksis.
- Evaluere og etablere retningslinjer for hvordan barnet skal gis adekvat innledende informasjon om *hvorfor* det avhøres.
- Spesifikk trening rettet mot hvordan man kan respondere adekvat når barn i førskolealder viser tegn på tretthet eller motvilje til å fortsette avhøret.

- Opplæring i strukturert kollegaevaluering for jevnlig tilbakemeldingsaktivitet etter endt opplæring. Kollegaevaluering kan eksempelvis støttes av strukturert sjekklister basert på beste praksis (Brubacher et al., 2022; Danby et al., 2022b).

5.2 Tiltak relatert til avhørslengde og avhørsintensitet

- Spesifikk opplæring og praktisk ferdighetstrening rettet mot å begrense avhørsintensiteten i avhør av førskolebarn.
- Ferdighetstrening som spesifikt er rettet mot å gjøre avhøret mest mulig effektivt, unngå aktiviteter som ikke har et klart formål i avhøret, tilpasse avhørslengde, avhørsforløp og antall spørsmål som stilles til barnet som både ivaretar nødvendig informasjonsinnhenting og samtidig tilpasse avhøret etter barnets alder og kognitive kapasitet.

5.3 Tiltak relatert til avhørers spørsmålsstilling

- Spesifikk opplæring, generelle kunnskapshevende tiltak, praktisk ferdighetstrening og evaluering av tidligere gjennomførte avhør anbefales for å generelt øke bruken av åpne og fokuserte spørsmål og redusere bruken av lukkede og suggestive spørsmål i avhør av førskolebarn. Tilsvarende tiltak bør også implementeres for avhør av personer med nedsatt funksjonsevne. Det er avgjørende å definere innholdet og tilnærmingen til den type ferdighetstrening som best kan adressere disse forbedringsområdene.
- Ferdighetstrening rettet mot å identifisere og skille mellom ulike typer undergrupper av åpne og fokuserte spørsmål og hvordan tilrettelegge for å stille åpne spørsmål tidlig i avhørsforløpet og redusere overbruk av lukkede og suggestive spørsmål.
- Ferdighetstrening rettet mot hvordan direkte spørsmål i større grad kan erstattes av åpne og fokuserte spørsmål.
- Evakuere bruk av *hvorfor*-spørsmål i avhør av førskolebarn ved å identifisere *når* hvorfor-spørsmål stilles i avhørsforløpet og med hvilken hensikt.

- Evaluere tidligere gjennomførte avhør for å identifisere tiltak som kan redusere overbruk av lukkede og suggestive spørsmål, spesielt ledende spørsmål. Evalueringen bør fokusere på *når* i avhørsforløpet lukkede og suggestive spørsmål stilles og med hvilken *hensikt*.
- Hvordan lukkede og suggestive spørsmål kan erstattes av mer åpne spørsmålsformuleringer.
- Identifisere barrierer i fagmiljøet som kan bidra til at åpne og fokuserte spørsmål i liten grad stilles i sekvensielle avhør.
- Faglig drøfte hvordan antagelser om effekt av åpne spørsmål i avhør av førskolebarn kan være en medvirkende faktor til at åpne spørsmål i liten grad stilles.

5.4 Tiltak relatert til førskolebarns avdekking av saksrelevant informasjon i respons til ulike spørsmålstyper

- Ferdighetstrening rettet mot barns responsmønster til ulike spørsmålstyper i avhør av førskolebarn, samt hvordan avhører kan følge opp disse responsmønstrene på en adekvat og effektiv måte.
- Ferdighetstrening rettet mot å fortsette å stille åpne og fokuserte spørsmål når barn avdekker saksrelevant informasjon i avhøret.
- Reflektere over hvordan unyanserte og prototypiske fremstillinger av små barns manglende evne til å avdekke saksrelevant informasjon kan påvirke avhørers vilje til å stille åpne spørsmål over tid/vedvarende i avhør av førskolealder.
- Reflektere over påliteligheten i informasjonen som fremkommer i respons til lukkede og suggestive spørsmål i avhør av førskolebarn
- Reflektere over hvordan håndtere tilfeller hvor barnet korrigerer avhører i avhørsforløpet.

5.5 Tiltak relatert til «vet ikke» instruksjoner og avhørers reaksjoner etter barnas «vet ikke» svar

- Ferdighetstrening rettet mot adekvat avhørsteknikk når barnet ikke vet eller ikke husker svaret på et spørsmål (aksept av “vet ikke/husker ikke» svar i kombinasjon med åpne spørsmålsformuleringer).
- I tilfeller hvor avhører anser det som nødvendig å gjenta spørsmål i avhørsforløpet, bør avhører først forklare hvorfor spørsmålet gjentas (f.eks. «Jeg tror du misforstod meg») før spørsmålet formuleres på nytt og på en åpen måte.
- Implementere «vet ikke/husker ikke» («ikke gjet») grunnregelen(e) i den sekvensielle avhørsmodellen.

5.6 Tiltak relatert til barns avdekkingsmønster

- Adressere håndtering og oppfølging av barns avdekking av vold/overgrep i avhør i etterutdanningen for avhør av særlig sårbare personer.
- Utarbeide retningslinjer og ferdighetstrening for adekvat oppfølging av ulike avdekkingsmønstre i avhør av barn i ulike aldersgrupper og med ulike utviklingsmessige forutsetninger, herunder adekvat oppfølging av tidlig avdekking i pre-substansiell fase.
- Ferdighetstrening med særskilt fokus på hvordan avhører kan gi barnet tilstrekkelig tid og støtte til å fortsette å fortelle fritt og hvordan avhører kan tilpasse spørsmålsformuleringer for adekvat oppfølging når barn avdekker vold/overgrep i avhørsforløpet.
- Inkludere fokusert øving på en bred variasjon av formuleringer på åpne spørsmål i grunnutdanning samt ulike former for vedlikeholdsaktivitet.
- Utarbeide rutiner for ferdighetstrening med fokus på å stille flere og varierte åpne og fokuserte oppfølgingsspørsmål og mindre lukkede spørsmål når barn eksplisitt bekrefter vold/overgrep i avhør.
- Ferdighetstrening med fokus på å evaluere hvordan barns avdekking blir fulgt opp i egne avhør, og evaluere eventuelle forbedringsområder i egen praksis.

5.7 Tiltak relatert til bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder

- Utarbeide retningslinjer for bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i sekvensielle avhør av barn i førskolealder og implementere disse retningslinjene som en del av opplæringen i sekvensielle avhør.
- Utarbeide retningslinjer for vurdering av hvorvidt supplerende kommunikasjonsmetoder er hensiktsmessig å anvende i hver enkelt sak. Retningslinjene bør omfatte vurdering av potensiell risiko mot eventuell nytte ved bruk av slike kommunikasjonsmetoder i avhør av førskolebarn.
- I hver enkelt sak bør det, forut for avhøret, gjøres en vurdering av rasjonale for hvordan og når slike metoder skal introduseres i avhørsforløpet, og særlig vurdere om, hvordan og når supplerende kommunikasjonsmetoder skal brukes i sammenheng med innhenting av informasjon om det mistenkte forholdet.
- Særlig fokus på bruk av mest mulig åpne oppfølgingsspørsmål, samt unngå bruk av lukkede og suggestive spørsmål når supplerende kommunikasjonsmetoder anvendes.
- Det anbefales at supplerende kommunikasjonsmetoder er forbeholdt avhør av barn som har utviklingsmessige forutsetninger for å forstå betydningen av og interagere hensiktsmessig når slike metoder benyttes. Dette er eksempelvis spesifisert som et krav til bruk av hjelpemidler i avhør i flere etablerte avhørsprotokoller.
- Anbefalte retningslinjer bør være en del av opplæring og ferdighetstrening i bruk av supplerende kommunikasjonsmetoder i avhør av førskolebarn. Utover teoretisk fundert kunnskap, anbefales spesialisert ferdighetstrening over tid, som er tilstrekkelig til at etterforskere kan tilegne seg nødvendige ferdigheter for å bruke slike metoder mest mulig adekvat i avhør. Det er også rimelig å anta at opplæring i én type supplerende kommunikasjonsmetode ikke kan generaliseres til bruk av andre typer kommunikasjonsmetoder. Derfor anbefales spesifikk opplæring i ulike metoder for at disse skal kunne anvendes på en mest mulig adekvat måte.

Kapittel 6

Sammenfatning og oppsummering

Våre anbefalte tiltak faller innenfor fire nøkkelområder: *kompetanse, praksis, trening og evaluering*. Disse områdene er også fremhevet av Riksadvokaten som sentrale kvalitetsindikatorer for å sikre effektiv straffesaksbehandling i politiets etterforskningsarbeid, samt målrettet innsats for læring, vedlikehold og videreutvikling av kompetanse som er nødvendig for kvalitetsheving i etterforskningen.

Enhver profesjonell praksisutøvelse har forbedringsområder. Avhør av særlig sårbare personer er intet unntak. Avhør som gjennomføres med avhørsmetodiske mangler kan utgjøre en betydelig risiko for bevisforspillelse og svekke ivaretagelsen av både fornærmedes og siktedes rettssikkerhet. I straffesaker hvor barn, og særlig små barn, er fornærmede, ser vi ofte at forsvarsadvokater diskrediterer påliteligheten og troverdigheten i barns forklaringer ved å påpeke feil og mangler i den avhørsmetodiske kvaliteten. Dette legger ytterligere belastning på barn som allerede er i en svært sårbar situasjon. Slike åpenbare konsekvenser av dårlig avhørsmetodisk kvalitet kan lett bli bagatellisert og oversett i den faglige debatten.

Det er også vår oppfatning etter mange års forskning på avhørsfeltet, at en manglende anerkjennelse og forståelse av viktigheten av en forskningsbasert tilnærming til avhør av barn, så vel som faglig styring og eierskap til feltet kan være en medvirkende faktor som kan forhindre faglig utvikling. Vi anbefaler derfor Justis- og beredskapsdepartementet å evaluere dette som en sentral faktor som kan påvirke kvalitetshevingen i feltet.

Et overordnet mål i praksisfeltet bør videre være å vurdere om dagens etterutdanning, i form av omfang og grad av kvalitet i undervisning, ferdighetstrening og evaluering, er tilstrekkelig for å gi politietterforskere de verktøyene som kreves for å tilrettelegge for adekvate og effektive avhør av særlig sårbare personer.

Avhør av førskolebarn og personer med nedsatt funksjonsevne omfatter to særskilt forskjellige grupper fornærmede som krever spesialisert kunnskap og tilretteleggelser i avhør. Selv om disse gruppene deler flere sårbarhetsfaktorer, som behovet for tilrettelegging i forhold til kognitivt funksjonsnivå, er det også to distinkte grupper med unike utfordringer som forutsetter spesialisert kunnskap. For å møte disse

utfordringen, er det nødvendig med ulike kunnskapshevende tiltak som sikrer både basalkunnskap, samt spesialisert kunnskap om spesifikke behov og utfordringer som er særskilte for gruppene. Det er også et behov for å vurdere om dagens undervisningsformer og tilhørende øvelser, samt omfanget av undervisningen, gir optimale læringsutbytter for praktikere som skal gjennomføre avhør av ulike gruppe sårbare fornærmede.

Ferdigheter trenger vedlikehold. Dette gjelder også avhørsmetodiske samtaleferdigheter. Mengdetrening er essensielt, men kvaliteten og tilnærmingen på treningen er like viktige for å opprettholde ferdighetene. Endring av etablerte vaner krever spesialisert trening og systematisk tilbakemelding på egen praksis for å sikre at nye, effektive metoder blir internalisert og opprettholdt over tid.

Tilstrekkelige ressurser er imidlertid avgjørende for å etablere og opprettholde kunnskaps- og kompetansehevende tiltak, så vel som kontinuitet og kvalitet i opplæring og ferdighetstrening på systemnivå. Uten bevilgning av tilstrekkelige ressurser vil det være utfordrende å både oppnå og vedlikeholde den nødvendige kvaliteten i avhørskompetansen, så vel som å rekruttere og beholde spesialavhørere som skal gjennomføre dette viktige og krevende etterforskningsarbeidet.

Referanser

- Ahern, E. C., Hershkowitz I., Lamb, M. E., Blasbalg U., & Winstanley, A. (2014). Support and reluctance in the pre-substantive phase of alleged child abuse victim investigative interviews: Revised versus Standard NICHD protocols. *Behavioral Sciences & the Law*, 32(6), 762–774.
- Akca, D., Larivière, C. D., & Eastwood, J. (2021). Assessing the efficacy of investigative interviewing training courses: A systematic review. *International Journal of Police Science & Management*, 23(1), 73-84.
- Alaggia, R., Collin-Vézina, D., & Lateef, R. (2019). Facilitators and Barriers to Child Sexual Abuse (CSA) Disclosures: A Research Update (2000–2016). *Trauma, Violence, & Abuse*, 20(2), 260-283.
- Allen, B., Gharagozloo, L., & Johnson, J. C. (2012). Clinician knowledge and utilization of empirically supported treatments for maltreated children. *Child Maltreatment*, 17(1), 11–21.
- Andrews, S. J., E.C. Ahern, S.N. Stolzenberg, & T.D. Lyon (2016). The productivity of Wh-prompts when children testify. *Applied Cognitive Psychology*, 30 (3) 341-349.
- Augusti, E. M., & Myhre, M. C. (2021). The Barriers and Facilitators to Abuse Disclosure and Psychosocial Support Needs in Children and Adolescents Around the Time of Disclosure. *Child Care in Practice*.
- Axline, V. M. (1947). *Play therapy*. Ballantine Books.
- Azzopardi, C., Madigan, S., & Kirkland-Bruke, M. (2014). Sexual abuse forensic evaluation with young children: Program outcomes and predictors of disclosure. *Journal of Child Custody*, 11(4), 304–324.
- Bakketeig, E., Stefansen, K., Andersen, L. C., & Gundersen, T. (2021). Evaluering av Statens barnehus 2021. <https://oda.oslomet.no/oda-xmloi/bitstream/handle/11250/2838387/NOVA-Rapport-12-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Baugerud, G. A., Johnson, M. S., Dianiska, R., Røed, R. K., Powell, M. B., Lamb, M. E., Hassan, S. Z., Sabet, S. S., Hicks, S., Salehi, P., Riegler, M. A., Halvorsen, P., & Quas, J. (2024). Using an AI-based avatar for interviewer training at Children's Advocacy Centers: Proof of Concept. *Child Maltreatment*.
- Baugerud, G.A., Johnson, M. B., Hansen, H. B. G., Magnussen, S., & Lamb, E. M. (2020). Forensic Interviews with preschool children: An analysis of Extended Interviews in Norway (2015-2017). *Applied Cognitive Psychology*.
- Baugerud, G.A., Johnson, M. S., Klingenberg Røed, R., Lamb, M. E., Powell, M., Thambawita, V., Hicks, S. A., Salehi, P., Hassan, S., Z., Halvorsen, P., & Riegler, M. (2021). Multimodal Virtual Avatars for Investigative Interviews with Children. *ICDAR '21: Proceedings of the 2021 Workshop on Intelligent Cross-Data Analysis and Retrieval*.
- Baugerud, G. A., Magnussen, S., & Melinder, A. (2014). High accuracy but low consistency in children's long-term recall of a real-life stressful event. *Journal of Experimental Child Psychology*, 126, 357-368
- Baugerud, G. A., Røed, R. K., Hansen, H. B., Poulsen, J. S., & Johnson, M. S. (2023). Evaluating child interviews conducted by child protective services workers and police investigators. *The British Journal of Social Work*, 53(5), 2784-2803.
- Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. Oxford, England: International Universities Press.
- Benia, L. R, Hauck-Filho, N., Dillenburg, M., Stein, L.M. (2015). The NICHD Investigative Interview Protocol: A Meta-Analytic Review. *Journal of Child Sexual Abuse*.
- Benson, M. S., & Powell, M. B. (2015). Evaluation of a comprehensive interactive training system for investigative interviewers of children. *Psychology, Public Policy, and Law*, 21(3), 309–322.
- Bjerknes, O. T., & Fahsing, I. A. (2018). *Etterforskning – prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Bjerknes, O. T., & Hoff Johansen, A. K. (2009). *Etterforskningsmetoder: En innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Blasbalg, U., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Karni-Visel, Y. (2021). Adherence to the revised NICHD protocol recommendations for conducting repeated supportive interviews is associated with the likelihood that children will allege abuse. *Psychology, Public Policy, and Law*, 27(2), 209–220.
- Bow, J. N., Quinnell, F.A., Zaroff, M., & Assemany, A. (2002). Assessment of sexual abuse allegations in child custody cases. *Professional Psychology: Research and Practice*, 33, 566–575.
- Brubacher, S. P., Peterson, C., La Rooy, D., Dickinson, J. J., & Poole, D. A. (2019). How children talk about events: Implications for eliciting and analyzing eyewitness reports. *Developmental review*, 51, 70-89
- Brubacher, S. P., Poole, D. A., & Dickinson, J. J. (2015). The use of ground rules in investigative interviews with children: A synthesis and call for research. *Developmental Review*, 36, 15–33
- Brubacher, S. P., Poole, D. A., & Dickinson, J. J., La Rooy, D., Szojka, Z. A., & Powell, M. B. (2019). Effects of interviewer familiarity and supportiveness on children's recall across repeated interviews. *Law and Human Behavior*, 43(6), 507–516.
- Brubacher, S.P., Powell, M.B., Steele, L.C., & Boud, D. (2022). The use of a guided peer review assessment for investigative interviewers of child witnesses. *The Journal of Forensic Practice*. 24(1), 1-17.
- Brown, D.A. (2011). The use of supplementary techniques in forensic interviews with children. In M.E. Lamb, D. LaRooy, C. Katz, & L. Malloy (Eds.), *Children's testimony: A handbook of psychological research and forensic practice* (2nd ed., 217 – 249). Wiley.
- Brown, D., & Lamb, M. E. (2009). Forensic interviews with children: A two-way street: Supporting interviewers in adhering to best practice recommendations and enhancing children's capabilities in forensic interviews. In K. Kuehnle & M. Connell (Eds.), *The evaluation of child sexual abuse allegations: A*

- comprehensive guide to assessment and testimony* (pp. 299–325). John Wiley & Sons Inc.
- Brown, D. A., & Lamb, M. E. (2017). Children's memory development: From the lab to the field. In A. S. Dick, & U. Müller (Eds.), *Advancing developmental science: Philosophy, theory, and method* (pp. 119–132). NY: Routledge
- Brown, D. A., Lamb, M. E. (2019). Forks in the road, routes chosen, and journeys that beckon: a selective review of scholarship on children's testimony. *Applied Cognitive Psychology*, 33(4), 480–488.
- Brown, D. A., Pipe, M.-E., Lewis, C., Lamb, M.E., & Y. Orbach (2007). Supportive or suggestive: Do human figure drawings help 5- to 7-year-old children to report touch? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75, pp. 33-42.
- Bruck, M., & Ceci, S. J. (1999). The suggestibility of children's memory. *Annual Review of Psychology*, 50(1), 419–439.
- Bruck, M., Ceci, S. J., & Francoeur, E. (2000). Children's use of anatomically detailed dolls to report genital touching in a medical examination: Developmental and gender comparisons. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 6 (1).
- Bruck, M., & Melnyk, L. (2004). Individual differences in children's suggestibility: A review and synthesis. *Applied Cognitive Psychology*, 18(8), 947–996.
- Bull, R. (1995). Innovative techniques for the questioning of child witnesses, especially those who are young and those with learning disability. In M. S. Zaragoza, J. R. Graham, G. C. N. Hall, R. Hirschman, & Y. S. Ben-Porath (Eds.), *Memory and testimony in the child witness* (pp. 179–194). Sage Publications, Inc.
- Bull, R. (2011). The investigative interviewing of children and other vulnerable witnesses: Psychological research and working/professional practice. *Legal and Criminal Psychology*, 15(1), 5-23.
- Castelli, P., Goodman, G. S., & Ghetti, S. (2005). Effects of interview style and witness age on perceptions of children's credibility in sexual abuse cases. *Journal of Applied Social Psychology*, 35(2), 297-319.

- Ceci, S. J., & Bruck, M. (1995). *Jeopardy in the courtroom*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Ceci, S. J., Powell, M. B., & Principe, G. F. (2002). The scientific status of children's memory and testimony. In D. L. Faigman, D. H. Kaye, M. J. Saks, & J. Sanders (Eds.), *Modern scientific evidence: The law and science of expert testimony*, Vol. 2 (pp. 144–205). St Paul, MN: West Pub.
- Cederborg A.C., Hultman E., & La Rooy, D. (2011). The quality of details when children and youths with intellectual disabilities are interviewed about their abuse experiences. *Scandinavian Journal of Psychology*, 14(2), 113–125
- Cederborg A.-C., Lamb M. E. (2008b). Interviewing alleged victims with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 52(1), 49–58.
- Cederborg A.-C., La Rooy D., Lamb M. E. (2008a). Repeated interviews with children who have intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 21(2), 103–113
- Cederborg, A. C., La Rooy, D., Lamb, M. E., & Hershkowitz, I. (2000). Effects of question type on the accuracy of maltreated and nonmaltreated children's event reports. *Legal and Criminological Psychology*, 5(2), 141-154.
- Collin-Vézina, D., De La Sablonnière-Griffin, M., Palmer, A. M., & Milne, L. (2015). A preliminary mapping of individual, relational, and social factors that impede disclosure of childhood sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 43, 123-134.
- Cyr, M. (2022). *Conducting Interviews with Child Victims of Abuse and Witnesses of Crime: A Practical Guide* (1st ed.). Routledge.
- Cyr, M., Lamb M. E. (2009). Assessing the effectiveness of the NICHD investigative interview protocol when interviewing French-speaking alleged victims of child sexual abuse in Quebec. *Child Abuse & Neglect*, 33(5), 257–268.
- Danby, M.C., & Sharman, S.J. (2023). Open-ended initial invitations are particularly helpful in eliciting forensically relevant information from child witnesses. *Child Abuse & Neglect*, 146.

- Danby, M. C., Sharman, S. J., & Guadagno, B. (2022a). Testing an evaluation tool to facilitate police officers' peer review of child interviews. *Journal of Police and Criminal Psychology, 37*(3), 711–725
- Danby, M. C., Sharman, S. J., & Klettke, B. (2022b). Factors influencing the perceived credibility of children alleging physical abuse. *Psychiatry, Psychology and Law, 29*(3), 456-470.
- Deblinger, E., Pollio, E., Runyon, M. K., & Steer, R. A. (2017). Improvements in personal resiliency among youth who have completed trauma-focused cognitive behavioral therapy: A preliminary examination. *Child Abuse & Neglect, 65*, 132-139.
- Dent, H. R., & Stephenson, G. M. (1979). An experimental study of the effectiveness of different techniques of questioning child witnesses. *British Journal of Social & Clinical Psychology, 18*(1), 41–51.
- Earhart, B., La Rooy, D. J., Brubacher, S. P., & Lamb, M. E. (2014). An examination of "don't know" responses in forensic interviews with children. *Behavioral Sciences and the Law, 32*(6), 746-761.
- Eisen, M. L., Goodman, G. S., Diep, J
- ., Lacsamana, M., Ristrom, L. J., & Qin, J. J. (2021). Disclosures of sexual and physical abuse across repeated interviews. *Journal of Child Sexual Abuse, 30*(8), 932–952.
- Erens, B., Otgaar, H., Patihis, L., & de Ruiter, C. (2020). Beliefs about children's memory and child investigative interviewing practices: A survey in Dutch child protection professionals from 'Safe Home'. *Frontiers in Psychology, 11*.
- Ernberg, E., Tidefors, I., & Landström, S. (2016). Prosecutors' reflections on sexually abused preschoolers and their ability to stand trial. *Child Abuse & Neglect, 57*, 21–29.
- Ettinger T. R. (2022). Children's needs during disclosures of abuse. *SN Social Sciences, 2*(7), 101.
- Faller, K. C. (2007). Interviewing children about sexual abuse: Controversies and best practice. New York: Oxford University Press.

- Faller, K. C. (2015). Forty years of forensic interviewing of children suspected of sexual abuse, 1974–2014: Historical benchmarks. *Social Sciences* 4(1), 34-65.
- Faller, K. C. (2020). The Cutting Edge of Forensic Interviewing. *Journal of Child Sexual Abuse*. 29(2), 129-137.
- Feltis, B. B., Powell, M. B., Snow, P. C., & Hughes-Scholes, C. H. (2010). An examination of the association between interviewer question type and story-grammar detail in child witness interviews about abuse. *Child Abuse & Neglect*, 34(6), 407–413.
- Fernandes, D., Gomes, J. P., Albuquerque, P. B., & Matos, M. (2024). Forensic Interview Techniques in Child Sexual Abuse Cases: A Scoping Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2), 1382-1396.
- Fivush, R., Peterson, C., & Schwarzmuller, A. (2021). Questions and answers: the credibility of child witnesses in the context of specific questioning techniques. In *Memory and Suggestibility in the Forensic Interview*, ML Eisen, GS Goodman, JA Quas (eds). Erlbaum: Hillsdale, NJ.
- Fivush, R., & Schwarzmuller, A. (1995). Say it once again: Effects of repeated questions on children's event recall. *Journal of Traumatic Stress*, 8(4), 555-580.
- Gagnon, N., & Cyr, M. (2017). The influence of the type of prompt and the number of interviews on child witnesses' testimonial consistency and accuracy. *Applied Cognitive Psychology*, 31(5), 556-567.
- Gewehr, E., Hensel, B., & Volbert, R. (2021). Predicting disclosure latency in substantiated cases of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 122.
- Goodyear-Brown P., Fath A., & Myers L. (2012). Child sexual abuse: The scope of the problem. In Goodyear-Brown P. (Ed.), *Handbook of child sexual abuse: Identification, assessment, and treatment* (pp. 3–28). John Wiley & Sons, Inc.
- Gross, J., & Hayne, H. (1999). Drawing facilitates children's verbal reports of emotionally laden events. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 4, pp. 163-179.

- Grung, R. M., Baugerud, G. A., Røed, A. K., & Johnson, M. S. (2024). Examining the impact of interviewer rejections following "don't know" responses in forensic interviews of alleged preschool-aged victims of abuse. *Applied Cognitive Psychology*.
- Guadagno, B. L., Hughes-Scholes, C. H., & Powell, M. B. (2013). What Themes Trigger Investigative Interviewers to Ask Specific Questions When Interviewing Children? *International Journal of Police Science & Management*, 15(1), 51-60.
- Haginoya, S., Ibe, T., Yamamoto, S., Yoshimoto, N., Mizushi, H., & Santtila, P. (2022). AI Avatar Tells You What Happened: The First Test of Using AI-Operated Children in Simulated Interviews to Train Investigative Interviewers.
- Haginoya, S., Yamamoto, S., Pompedda, F., Naka, M., Antfolk, J., & Santtila, P. (2020). Online Simulation Training of Child Sexual Abuse Interviews With Feedback Improves Interview Quality in Japanese University Students [Original Research]. *Frontiers in Psychology*
- Hailes, H. P., Yu, R., Danese, A., & Fazel, S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: An umbrella review. *The Lancet Psychiatry*, 6(10), 830–839.
- Hamilton, G., Brubacher, S. P., & Powell, M. B. (2016a). Investigative interviewing of Aboriginal children in cases of suspected sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25(4), 363–381.
- Hamilton, G., Brubacher, S. P., & Powell, M. B. (2016b). Expressions of shame in investigative interviews with Australian Aboriginal children. *Child Abuse & Neglect*, 51, 64–71.
- Hellevik, P. M., Kruse, A. E., Dullum, J. V., Frøyland, L. R., Skar, A. M. S., Andersen, L. C., Helseth, H., Frafjord, O. S. G., Haugen, L. E. A., & Øverlien, C. (2024). Digitale seksuelle overgrep mot barn og unge – gjerningspersoner og fornærmede. Nasjonal kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. <https://www.nkvts.no/content/uploads/2024/01/NKVTS-Rapport-3-2023-Digitale-seksuelle-overgrep-mot-barn-og-unge.pdf>

- Henderson, H. M., & Lyon, T. D. (2020). Children's signaling of incomprehension: The diagnosticity of practice questions during interview instructions. *Child Maltreatment*, 26(1), 95–104.
- Hershkowitz, I. (2010). Interviewing preschool children in Israel: Suggestive versus non-suggestive questioning. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 3(1), 18-26.
- Hershkowitz I., Fisher S., Lamb M. E., Horowitz D. (2007b). Improving credibility assessment in child sexual abuse allegations: The role of the NICHD investigative interview protocol. *Child Abuse & Neglect*, 31(2), 99–110.
Crossref
- Hershkowitz, I., Horowitz, D., & Lamb, M. E. (2005). Trends in children's disclosure of abuse in Israel: A national study. *Child Abuse & Neglect*, 29(11), 1203-1214.
- Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Blasbalg, U., & Karni-Visel, Y. (2021). The dynamics of two-session interviews with suspected victims of abuse who are reluctant to make allegations. *Development and Psychopathology*, 33(2), 739–747.
- Hershkowitz, I., Lamb, M. E., & Horowitz, D. (2007a). Victimization of children with disabilities. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(4), 629–635.
- Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Orbach, Y., Katz, C., & Horowitz, D. (2012). The development of communicative and narrative skills among preschoolers: Lessons from forensic interviews about child abuse. *Child Development*, 83(2), pp. 611-622,
- Howie, P., Sheehan, M., Mojarrad, T., & Wrzesinska, M. (2004). 'Undesirable' and 'desirable' shifts in children's responses to repeated questions: Age differences in the effect of providing a rationale for repetition. *Applied Cognitive Psychology*, 18(9), 1161-1180.
- Howie, P., Kulasuriya, N. K., Nash, L., & Marsh, A. (2009). Inconsistencies in children's recall of witnessed events: The role of age, question format and perceived reason for question repetition. *Legal and Criminological Psychology*, 14(2), 311-329.

- Huang, C.Y., & Bull, R. (2021). Applying Hierarchy of Expert Performance (HEP) to investigative interview evaluation: Strengths, challenges and future directions. *Psychiatry, Psychology and Law*, 28(2), 255–273.
- Johnson, C. F. (2004). Child sexual abuse, *The Lancet*, 364(9432), 462-470.
- Johnson, M.S., Hyvik, M.S., Bråthen, I. et al. The Use and Productivity of Visual Aids as Retrieval Support in Police Interviews of Preschool-Aged Victims of Abuse. *Journal of Police Crim Psych* 39, 289–302 (2024).
- Johnson, M. S., Klingenberg Røed, R., Grung, R. M., & Baugerud, G. A. (I revisjon) Children's Elaboration of Forensically Relevant Information in Response to Open-ended prompts: A National Sample of Investigative Interviews with Preschool-Aged Victims of Abuse.
- Johnson, M., Magnussen, S., Thoresen, C., Lønnum, K., Burrell, L.V., & Melinder, A. (2015). Best practice recommendations still fail to result in action: A national 10- year follow-up study of investigative interviews in CSA cases. *Applied Cognitive Psychology*. 29,661–668.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2023). *Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024-2028)*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/9f13c290967946d9b9ccf721bcfa58b8/no/pdfs/prp202320240036000dddpdfs.pdf>
- Kalff, D. (1980). *Sandplay: A psychotherapeutic approach to the psyche*. Sigo.
- Katz, C., Barnett, Z., & Hershkowitz, I. (2014). The effect of drawing on children's experiences of investigations following alleged child abuse. *Child Abuse & Neglect*, 38(5), 858–867.
- Katz, C., & Hershkowitz, I. (2010). The effects of drawing on children's accounts of sexual abuse. *Child Maltreatment*, 15(2), 171–179.
- Kimberg, L., & Wheeler, M. (2019). Trauma and trauma-informed care. In Gerber M. R. (Ed.), *Trauma-informed healthcare approaches: A guide for primary care* (pp. 25–56). Springer Nature Switzerland AG

- Klemfuss, J. Z., & Olaguez, A. P. (2018). Individual Differences in Children's Suggestibility: An Updated Review. *Journal of Child Sexual Abuse*, 29(2), 158–182.
- Koocher, G. P., White, C. S., Sivan, A. B., Goodman, G. S., Friedrich, W. N. and Reynolds, C. R. (1995). Psychological science and the use of anatomically detailed dolls in child sexual-abuse assessments. *Psychological Bulletin*, 118: 199–222.
- Korkman, J., Otgaar, H., Geven, L., Bull, R., Cyr, M., Hershkowitz, I., Mäkelä, J.-M., Mattison, M., Milne, R., Santtila, P., van Koppen, P., Memon, A., Danby, M., Filipovic, L., Garcia, F., Gewehr, E., Gomes Bell, O., Järvillehto, L., Kask, K., ... Volbert, R. (2024). White Paper on Forensic Child Interviewing: Research-based recommendations by the European Association of Psychology and Law. *Psychology, Crime and Law*.
- Korkman J., Santtila P., & Sandnabba K. N. (2006). Dynamics of verbal interaction between interviewer and child in interviews with alleged victims of child sexual abuse. *Scandinavian Journal of Psychology*, 47(2), 109–119.
- Korkman, J., Santtila, P., Westeråker, M., & Sandnabba, N. K. (2008). Interviewing techniques and follow-up questions in child sexual abuse interviews. *European Journal of Developmental Psychology*, 5(1), 108–128.
- Koriat, A., & Goldsmith, M. (1996). Monitoring and control processes in the strategic regulation of memory accuracy. *Psychological Review*, 103(3), 490-517.
- Kripos, Politiet (2019). Alvorlig vold mot små barn
- Kulkofsky, S., London K (2010) Reliability and suggestibility of children's statements: From science to practice. In: Benedek E, Ash P, Scott C (eds) Principles and practices of child and adolescent forensic mental health. American Psychiatric Publishing, Inc, Arlington.
- La Rooy, D., Brubacher, S. P., Aromäki-Stratos, A., Cyr, M., Hershkowitz, I., Korkman, J., Myklebust, T., Naka, M., Peixoto, C. E., Roberts, K. P., Steward, H., & Lamb, M. E. (2015). The NICHD protocol: A review of an internationally used evidence-based tool for training child forensic interviewers. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 1(2), 76–89

- Lafontaine J., Cyr M. (2016). A study of the relationship between investigators' personal characteristics and adherence to interview best practices in training. *Psychiatry, Psychology and Law*, 23(5), 782–797
- Langballe, Å., & Davik, T. (2017). Sequential interviews with preschool children in Norwegian Barnahus. In J. Susanna, K. Stefansen, E. Bakketeig & A. Kaldal (Eds.) *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus model* (pp. 165-183). Palgrave Macmillan.
- Langvik, E. & Rostad, I. S. (2020). *Å jobbe med etterforskning av vold og overgrep mot barn. Sentrale belastninger og ressurser hos ansatte i Trøndelag Politidistrikt. Resultater fra forskningsprosjektet STRESOB*. NTNU, Institutt for psykologi. Tilgjengelig: <http://hdl.handle.net/11250/2644875>
- Lahtinen, H. M., Korkman, J., Laitila, A., & Mehtätalo, L. (2017). The effect of training on investigative interviewers' attitudes and beliefs related to child sexual abuse. *Investigative Interviewing: Research and Practice*, 8(1), 16–30.
- Lahtinen, H. M., Laitila, A., Korkman, J., & Ellonen, N. (2018). Children's disclosures of sexual abuse in a population-based sample. *Child Abuse and Neglect*, 76, 84–94.
- Lamb, M. E. (1994). The Investigation of Child Sexual Abuse: An International, Interdisciplinary Consensus Statement. *Family Law Quarterly* Vol. 28, No. 1, Special Issue on International Family Law (Spring 1994), pp. 151-162 (12 pages)
- Lamb, M. E. (1996b). Effects of Investigative Utterance Types on Israeli Children's Responses. *International Journal of Behavioral Development*, 19, 627-638
- Lamb, M. E. (1999). Child Witnesses: Recent Research on Children's Accounts of Forensically Relevant Experiences. *Applied Developmental Science*, 3(1), 2–5.
- Lamb, M. E., Brown, D. A., Hershkowitz, I., Orbach, Y., & Esplin, P. W. (2018). *Tell me what happened. Questioning children about abuse*. (2nd ed.). Wiley Blackwell.

- Lamb, M. E., & Fauchier, A. (2001). The effects of question type on self-contradictions by children in the course of forensic interviews. *Applied Cognitive Psychology, 15*(5), 483-491.
- Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. W., & Horowitz, D. (2007). A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol. *Child Abuse and Neglect, 31*(11-12), 1201–1231.
- Lamb M. E., Sternberg K. J., Orbach Y., Esplin P. W., & Mitchell S. (2002). Is ongoing feedback necessary to maintain the quality of investigative interviews with allegedly abused children? *Applied Developmental Science, 6*(1), 35–41.
- Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Orbach, Y., Esplin, P. W., Stewart, H., & Mitchell, S. (2003). Age differences in young children's responses to open-ended invitations in the course of forensic interviews. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 71* (5) pp. 926-934.
- Leander, L. (2010). Police interviews with child sexual abuse victims: Patterns of reporting, avoidance and denial. *Child Abuse & Neglect, 34*(3), 192–205
- Lee, S., & Kim, J. (2020). Rapport quality in investigative interviews: Effects on open-ended questions and free recall responses. *Police Practice and Research, 22*(1), 996–1008.
- Leichtman, M. D., & Ceci, S. J. (1995). The effects of stereotypes and suggestions on preschoolers' reports. *Developmental Psychology, 31*(4), 568–578.
- Lemaigre, C., Taylor, E. P., & Gittoes, C. (2017). Barriers and facilitators to disclosing sexual abuse in childhood and adolescence: A systematic review. *Child Abuse & Neglect, 70*, 39-52.
- Lippert, T., Cross, T. P., Jones, L., & Walsh, W. (2009). Telling interviewers about sexual abuse: Predictors of child disclosure at forensic interviews. *Child Maltreatment, 14*(1), 100–113

- London, K. (2001). Investigative Interviews of Children: A Review of Psychological Research and Implications for Police Practices. *Police Quarterly*, 4(1), 123-144.
- Luther, K., Snook, B., & Barron, T. (2015). Child Interviewing Practices in Canada: A Box Score from Field Observations. *Journal of Police Criminal Psychology* 30, 204–212.
- Lyon, T. D. (2014). Interviewing children. *Annual Review of Law and Social Science*, 10, 73-89.
- Macleod, E., Gross, J., & Hayne, H. (2016). Drawing conclusions: The effect of instruction on children's confabulation and fantasy errors. *Memory*, 24(1), 21-31.
- Magnussen, S. (2017). *Vitnepsykologi 2.0* (2. utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Magnusson, M., Ernberg, E., Landström, S., & Akehurst, L. (2020). Forensic interviewers' experiences of interviewing children of different ages. *Psychology, Crime & Law*, 26(10), 967-989.
- Magnusson, M., Joleby, M., Ernberg, E., Akehurst, L., Korkman, J., & Landström, S. (2021). Preschoolers' true and false reports: Comparing effects of the Sequential Interview and NICHD protocol. *Legal and Criminological Psychology*, 26(1), 83-102.
- Magnusson, M., Joleby, M., Luke, T. J., Ask, K., & Sakrisvold, M. L. (2021). Swedish and Norwegian police interviewers' goals, tactics, and emotions when interviewing suspects of child sexual abuse. *Frontiers in psychology*, 12, 606774.
- Malloy L. C., Brubacher S. P., & Lamb M. E. (2011). Expected consequences of disclosure revealed in investigative interviews with suspected victims of child sexual abuse. *Applied Developmental Science*, 15(1), 8–19.
- Malloy, L. C., Orbach, Y., Lamb, M. E., & Walker, A. G. (2017). “How” and “Why” prompts in forensic investigative interviews with preschool children. *Applied Developmental Science*, 21(1), 58–66.

- Mattison, M. L., and Dando, C. J. (2020). Police officers' and registered intermediaries' use of drawing during investigative interviews with vulnerable witnesses. *Psychology, Crime & Law*, 26(2), 167–185.
- McGuire, K., & London, K. (2020). A retrospective approach to examining child abuse disclosure. *Child Abuse & Neglect*, 99.
- McHugh, M.L (2012). Interrater reliability: The kappa statistic. *Biochemia Medica*, 22(3), 276-82.
- Memon, A. & Bull, R. (2000). *Handbook of the Psychology of Interviewing*. Chichester: Wiley.
- Ministry of Justice. (2022). Achieving best evidence in criminal proceedings: Guidance on interviewing victims and witnesses, and guidance using special measures.
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1164429/achieving-best-evidence-criminal-proceedings-2023.pdf
- Myklebust, T., & Alison, L. (2000). The current state of police interviews with children in Norway: How discrepant are they from models based on current issues in memory and communication? *Psychology, Crime & Law*, 6(4), 331–351.
- Myklebust, T., & Bjørklund, R. A. (2006). The effect of long-term training on police officers' use of open and closed questions in field investigative interviews of children (FIIC). *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 3(3), 165-181.
- Myklebust, T., & Bjørklund, R. A. (2009). The child verbal competence effect in court: A comparative study of field investigative interviews of children in child sexual abuse cases. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 6(2), 117-128.
- Myklebust, T., & Bjørklund, R. A. (2010). Factors affecting the length of responses in field investigative interviews of children (FIIC) in child sexual abuse cases. *Psychiatry, Psychology and Law*, 17(2), 273-289.

- Nesbitt, M., & Markham, R. (1999). Improving young children's accuracy of recall for an eyewitness event. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 20(3), 449-459.
- O'Donohue, W., & Cirlugea, O. (2021). Controlling for Confirmation Bias in Child Sexual Abuse Interviews. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*. 49(3), 371-380.
- Orbach, Y., & Lamb, M. E. (2000). Enhancing children's narratives in investigative interviews. *Child Abuse & Neglect*, 24(12), 1631–1648.
- Otgaar, H., Horselenberg, R., van Kampen, R., & Lalleman, K. (2012). Clothed and unclothed human figure drawings lead to more correct and incorrect reports of touch in children. *Psychology, Crime & Law*, 18(7), 641–653.
- Otgaar, H., La Rooy, D., Horselenberg, R., Hershkowitz, I., de Ruiter, C., Blezer, L., Kidane, R., & Kollau, R. (2019). Assessing the quality of child investigative interviewing in the Netherlands. *Applied Cognitive Psychology*, 33(5), 889–897.
- Otgaar, H., van Ansem, R., Pauw, C., & Horselenberg, R. (2016). Improving children's interviewing methods? The effects of drawing and practice on children's memories for an event. *Journal of Police and Criminal Psychology* 31, 279–287.
- Patterson, T., & Hayne, H. (2011). Does drawing facilitate older children's reports of emotionally laden events. *Applied Cognitive Psychology*, 25(1), 119–126.
- Peterson, C., Dowden, C. & Tobin, J. (1999). Interviewing Preschoolers: Comparisons Of Yes/No and Wh- Questions. *Law Hum Behav* 23, 539–555.
- Pipe, M. E., & Salmon, K. (2009). Dolls, drawing, body diagrams, and other props: Role of props in investigative interviews. In K. Kuehnle & M. Connell (Eds.), *The evaluation of child sexual abuse allegations: A comprehensive guide to assessment and testimony* (pp. 365–395). John Wiley & Sons Inc.
- Poole, D. A., & Bruck, M. (2012). Divining testimony? The impact of interviewing props on children's reports of touching. *Developmental Review* 32(3), 165-180.

- Poole, D. A., & Dickinson, J. J. (2011). Evidence supporting restrictions on uses of body diagrams in forensic interviews. *Child Abuse & Neglect*, 35, pp. 659-669.
- Poole, D. A., & Dickinson, J. J. (2014). Comfort drawing during investigative interviews: Evidence of the safety of a popular strategy. *Child Abuse & Neglect*, 38(2), 192–201.
- Poole, D. A., & Lindsay, D. S. (1995). Interviewing preschoolers: Effects of nonsuggestive techniques, parental coaching, and leading questions on reports of nonexperienced events. *Journal of Experimental Child Psychology*, 60, 129–154.
- Politidirektoratet (2016). Handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet.
- PolitiHøgskolen, 06.11.2019. Tilrettelagte avhør av særlig sårbare personer.
- Powell, M. B., Guadagno, B., & Benson, M. (2016). Improving child investigative interviewer performance through computer-based learning activities. *Policing and Society*, 26(4), 365-374.
- Powell, M. B., Guadagno, B. L., & Cassematis, P. (2013), "Workplace stressors for investigative interviewers of child-abuse victims", *Policing: An International Journal*, 36(3), pp. 512-525.
- Powell M. B., & Hughes-Scholes, C. H. (2009). An evaluation of the questions used to elicit evidence about abuse from child witnesses: An Australian study. *Psychiatry, Psychology and Law*, 16, 369–378.
- Powell, M. B., & Snow, P. C. (2007). Guide to questioning children during the free-narrative phase of an investigative interview, *Australian Psychologist*, 42, 57-65
- Riksadvokatens arbeidsgruppe, Avhørmetodikk i politiet (2013).
- Riksadvokaten, Rundskriv 1/2019 av 22 februar, 2019. Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2019- politiet og statsadvokatene.*
- Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner (2021-2022), 9. juni, 2022.

- Rachlew, A. & Fahsing, I. A. (2015). Politiavhøret. I Aarli R., Hedlund M., A., & Jebens S., E. (Red.), *Bevis i straffesaker: utvalgte emner* (s. 225-254). Oslo: Gyldendal Juridisk.
- Rocha, E. M., Marche, T. A., & Briere, J. L. (2013). The effect of forced-choice questions on children's suggestibility: A comparison of multiple-choice and yes/no questions. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement*, 45, 1–11.
- Russel, D., Higgins, D., & Posso, A. (2020). Preventing child sexual abuse: A systematic review of interventions and their efficacy in developing countries. *Child Abuse & Neglect*, 102.
- Røed, R. K., Baugerud, G. A., Hassan, S. Z., Sabet, S. S., Salehi, P., Powell, M. B., Riegler, M. A., Halvorsen, P., & Johnson, M. S. (2023). Enhancing questioning skills through child avatar chatbot training with feedback. *Frontiers in Psychology*, 14.
- Røed, R. K., Johnson, M. S., Grung, R. M., & Baugerud, G. A. (I revisjon). "And then he hit me". Disclosure patterns and witness competence in forensic interviews of preschool-aged child abuse victims.
- Salmon, K. (2001). Remembering and reporting by children: The influence of cues and props, *Clinical Psychology Review*, 21 (2), p. 267-300.
- Salmon, K., & Irvine, P. (2010). Photograph reminders and young children's event reports: the influence of timing. *Legal and criminological psychology*, 7, 173-186.
- Saywitz, K. J., & Camparo, L. B. (2013). *Evidence-based child forensic interviewing: The developmental narrative elaboration interview*. Oxford University Press.
- Saywitz, K. J., Larson, R. P., Hobbs, S. D., & Wells, C. R. (2015). Developing rapport with children in forensic interviews: Systematic review of experimental research. *Behavioral Sciences and the Law*, 33(4), 372–389.
- Saywitz, K.J., Lyon, T. D., & Goodman, G.S. (2011). Interviewing Children. In J.E.B. Myers (Ed.), *The APSAC handbook on child maltreatment* (3d ed.) (pp. 337-360). Newbury Park, CA: Sage

- Saywitz, K. J., Wells, C. R., Larson, R. P., & Hobbs, S. D. (2019). Effects of interviewer support on children's memory and suggestibility: Systematic review and meta-analyses of experimental research. *Trauma, Violence, and Abuse*, 20(1), 22–39.
- Stacia N. Stolzenberg, Shanna Williams, Kelly McWilliams, Catherine Liang, Thomas D. Lyon (2021). The utility of direct questions in eliciting subjective content from children disclosing sexual abuse, *Child Abuse & Neglect*, Volume 116, Part 1, 103964,
- Sternberg, K. J., Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Esplin, P. W., Redlich, A., & Sunshine, N. (1996). The relation between investigative utterance types and the informativeness of child witnesses. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 17, 439-451.
- Sternberg, K. J., Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Yudilevitch, L., Orbach, Y., Esplin, P. W., & Hovav, M. (2001). Effects of introductory style on children's abilities to describe experiences of sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 25(10), 1367-1383.
- Strange, D., Garry, M., & Sutherland, R. (2003). Drawing out children's false memories. *Applied Cognitive Psychology*, 17(5), 607–619.
- Tamm, A., Otzipka, J., & Volbert, R. (2021). Assessing the Individual Interviewer Rapport-Building and Supportive Techniques of the R-NICHD Protocol. *Frontiers in Psychology*, 12, 659438.
- Thoresen, C., Lønnum, K., Melinder, A., & Magnussen, S. (2009). Forensic interviews with children in CSA cases: A large-sample study of Norwegian police interviews. *Applied Cognitive Psychology*, 23(7), 999-1011.
- Thoresen, C., Lønnum, K., Melinder, A., Stridbeck, U., & Magnussen, S. (2006). Theory and practice in interviewing young children: A study of Norwegian police interviews 1985–2002. *Psychology, Crime & Law*, 12(6), 629–640.
- Verkampt, F., Dodier, O., Milne, B., & Ginet, M. (2019). An analysis of the quality of French investigative interviews with children: Age of the witness does matter. *Police Practice & Research*. Advance online publication.

- Waterman, A. H., & Blades, M. (2011). Helping children correctly say “I don't know” to unanswerable questions. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 17(4), 396-405.
- Waterman, A. H., Blades, M., & Spencer, C. (2001). Interviewing children and adults: The effect of question format on the tendency to speculate. *Applied Cognitive Psychology*, 15, 521–531.
- Webb, C. A., Derubeis, R. J., & Barber, J. P. (2010). Therapist adherence/competence and treatment outcome: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 78(2), 200-211.
- Wessel, E. M. (2023). *En kort introduksjon til vitnepsykologi*. Oslo: Vigmostad & Bjørke AS.
- Willcock, E., Morgan, K., & Hayne, H. (2006). Body maps do not facilitate children's reports of touch. *Applied Cognitive Psychology*, 20(5), 607–615.
<https://doi.org/10.1002/acp.1212>
- Wolfman, M., Brown, D., & Jose, P. (2016). Taking stock: The conduct of forensic interviews with children in New Zealand. *Psychology, Crime & Law*, 22, 1–37.
- Wolfman, M., Brown, D., & Jose, P. (2018). The use of visual aids in forensic interviews with children. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 7(4), 587–596.
- Woolford, J., Patterson, T., Macleod, E., Hobbs, L., & Hayne, H. (2015). Drawing helps children to talk about their presenting problems during a mental health assessment. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 20(1), 68–83.
- Wright, R., & Powell, M. B. (2007). What makes a good investigative interviewer of children? A comparison of police officers' and experts' perceptions. *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*, 30(1), 21–31.
- Wyman, J. D., Lavoie, J., & Talwar, V. (2019). Best practices for interviewing children with intellectual disabilities in maltreatment cases. *Exceptionality*, 27(3), 167–184.

- Yi, M., Jo, E., & Lamb, M. E. (2016). Effects of the NICHD protocol training on child investigative interview quality in Korean police officers. *Journal of Police and Criminal Psychology, 31*(2), 155–163.
- Yi, M., Jo, E., & Lamb, M. E. (2017). Assessing the effectiveness of NICHD protocol training focused on episodic memory training and rapport-building: A study of Korean police officers. *Journal of Police and Criminal Psychology, 32*(4), 279–288.
- Yi, M., Lamb, M. E. & Jo, E. (2015). The Quality of Korean Police Officers' Investigative Interviews with Alleged Sexual Abuse Victims as Revealed by Self-Report and Observation. *Journal of Police and Criminal Psychology, 30*, 274–281.
- Zhang, Y., Li, S., Zhang, Y., Haginoya, S., & Santtila, P. O. (2023). Effects of combining feedback and hypothesis-testing on the quality of simulated child sexual abuse interviews with avatars among Chinese university students. *PLoS One, 18*(4), e0285114.
- Åker, T. H., & Johnson, M. S. (2020). Interviewing alleged victims with mild and moderate intellectual disabilities and autism: A field study of police-investigated cases of physical and sexual abuse in a Norwegian national sample. *Journal of Intellectual Disability Research, 64*(10), 782-792.